
GÖNÜLDEN
ESİNTİLER
NECDET ARDIÇ
İZ-TERZİ BABA
SOHBET ARASI
SOHBETLERDEN SEÇMELER
(KİTAP - 168-31)
DERLEYEN
TEVEKKELTÜ,TEVEKKELTÜ
İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (168-31)

GÖNÜLDEN ESİNTİLER:

SOHBET ARASI
SOHBETLERDEN SEÇMELER

NECDET ARDIÇ

İz-TERZİ BABA

168-31-

DERLEYEN

TEVEKKELTÜ, TEVEKKELTÜ

NECDET ARDIÇ

İRFAN SOFRASI

TASAVVUF SERİSİ (168-31)

İÇİNDEKİLER:..Sahife no

TERZİ BABA'MIN TAKDİMİ.....................................(4)
TAKDİM...(6)
KULUN KENDİNDEKİ MAKAMI.................................(8)
İRFAN EHLİNİN OLMAZ NİŞANI..............................(11)
HER VARLIK ALLAH'IN KÜRSİSİDİR.........................(14)
İNSÂNDAKİ SULTÂNİ GÜÇ....................................(16)
BAŞÖRTÜSÜ VE HİKMETİ......................................(19)
ALLAH'IN MERTEBELER İTİBARİYLE ZUHURU............(22)
KALBİN GÖNÜL HÂLİNE GELMESİ...........................(24)
KENDİNİ TANIMA..(27)
CENÂB-I HAKK'IN CEMÂL VE CELÂL'İNDEN KİBRİYA PERDESİNİ KALDIRMASI.......................................(31)
TEVHİD MERTEBELERİNİN ÖZELLİKLERİ .... (36)
DUR RABB-İN NAMAZ KILIYOR, HAKÎKATİ VE ZÂHİR ESMÂSININ BÂTINA DÖNÜŞMESİ............................(40)
İNSÂNDAKİ MESCİD-İL HARAM, MESCİD-İL AKSA VE ESFELİ SAFİLİN...(43)
SÂLÂTEN DAİMETEN..(48)
ALLAH'IN KADEHLERİ..(48)
DERVİŞLİK EN ASALETLİ MESLEKTİR......................(50)
TAHARET..(52)
HAMALE-İ KÛR'ÂN...(55)
ULÛHİYYET MERTEBESİ...(56)
ŞERİAT İSLÂMIN TAMAMINI İÇİNE ALIR....................(66)
TEVHİD EHLİNİN CENNETTEKİ YAŞAMI....................(67)
YAKÛP(A.S.)'IN YUSÛF(A.S.)'A SECDESİ..................(70)
KELİME-İ TEVHİD'İN ASLI......................................(75)
SENDEKİ SIFÂTLAR ALLAH'IN SIFÂTLARIDIR............(76)
HAYÂL İLE GERÇEK ARASI.....................................(82)
KADER MEVZU-U...(108)

KÛR'ÂN'IN DÖRT MÂ’NASI....................................(144)
HÜVE ALLAHÜ AHAD...(150)
İLİM MALUMA TABİDİR VE MALUM DAHİ İLME TABİDİR...(156)
AYAN-I SÂBİTE HAKÎKATLERİ................................(163)
TERZİ BABA KİTAP LİSTESİ.. (168)

TERZİ BABA'MIN TAKDİMİ

ÖN SÖZ

BİSMİLLÂHİRRHMANİRRAHÎM:

Muhterem okuyucularım her ne vesile ile elinize geçmiş olan bu ve devamı olan (30) kitap, uzun senelerden beri yapmaya çalıştığımız konulu sohbetlerimiz aralarında, verdiğimiz çay molalarında, ayrıca herhangi bir yerde sorulan sorular üzerine ve daha bir çok vesile ile her hangi bir seyir takib etmeden, bu konuşmaların kayda alınmış seslerinin sonradan yazıya dönüştürülmesi yoluyla oluşmuştur.

Gerçekten oldukça uzun bir çalışma süresinden sonra kayda alınan bu kitapların oluşumu adeta bir ekip çalışması ile meydana gelmiştir.

Kardeş ve evlâtlarımızdan hangisinin işleri ve durumu uygun ise kendilerine verdiğim ses kayıtlarını bilgisayarda dinleyerek kayda almışlardı. Bende bunları tarih sıraları itibari ile (30) bölüme bölüp bu kadar kitap meydana gelmiş oldu.

Bu kitapların sayfa ve yazı düzenleme ve kontrollarını yapıp okunacak hale getirdikten sonra kitaplarımızın arasında yerlerini almış oldular. Bunların içinde bazı mevzuların tekerrürü olabilir. Çünkü bu sohbetler değişik mahallerde ve değişik kimselere yapılmış olduğundan ve aynı mevzuun başka kimselere de aktarılması gerektiğinden, kitapların hepsini okuyanlar bazı tekrarları görebilirler.

Aslında bunlar tekrar değil eğitim gereği başkalarına da aktarılması gereken bilgilerdir. Ancak aynı mevzu değişik zamanlarda değişik mertebeleri itibari ile

yine de aynı sohbet değildir, her sohbetin kendine ait özelliği olduğundan, yine onların hepsi ayrı sohbetlerdir. Bu vesile ile ses kayıtlarını yazı kayıtlarına döndüren bütün kardeş ve evlâtlarımıza emekleri yönü ile teşekkür eder, Cenâb-ı Hakk'tan dünya ahret saadeti ve ilâh-i idrakler dilerim. Sayın okuyucularımızın da azami istifade etmelerini niyaz ederim, Cenâb-ı Hakk idrak ve anlayışlarımızı arttırsın inşeallah. "İz-Terzi Baba" Necdet Ardıç Tekirdağ

Yukarıda bahsi geçen kitapların düzenlenme ve tamamlanma aşamaları bittikten sonra, aynı mevzular hakkında özet çalışmalar yapan rumuz ismi, **TEVEKKELTÜ, TEVEKKELTÜ,** olan kızımızdan gelen, "*sohbet arası sohbetlerden seçmeler"* ismini verdiği bu çalışmasını bende cilt kapağını ve diğer kontrollarını yaptıktan sonra. (168-31) kitap sırası ile kitaplarımızın arasına almış olmaktayım.

Bu güzel çalışması ve gayreti yüzünden, kendisine teşekkür eder, Cenâb-ı Hakk'tan daha nice idrak ve açılımlar vermesini niyaz ederim.

Gene bu kitabın oluşumunda emeği geçen Murat Derûni oğlumuza da teşekkür ederiz ellerine gönlüne sağlık.

TEVEKKELTÜ, TEVEKKELTÜ, kızımız dünya ahret işlerin kolay gelsin, eline aklına sağlık Cenâb-ı Hakk gönlüne göre versin selâmlar hoşça kalın. "İz-Efendi Babanız.

TEVEKKELTÜ, TEVEKKELTÜ

TAKDİM

Hacmi küçük olmasına rağmen sonsuz mâ'nalar ihtiva eden bu kitabı, yavaş seyreden fakat gayretli bir çalışma ile tamamlamış bulunmaktayım. Şükründen acizim, Allah'a hamdolsun. Efendi Babam Necdet ARDIÇ Uşşaki Hazretleri'ne böyle bir çalışmaya imkan verdikleri için teşekkür ederim. Ve rehberim, Hocam Murat CAĞALOĞLU (DERÛNİ) Beyefendi'ye de yardım destek ve yönlendirmeleri için teşekkür ederim.

Bu çalışma ile dinlemiş olduğum **'sohbet arası sohbetler'**den bir demet sunmayı hedefledim. Efendi Baba'm tarafından, sohbetler şeklinde söz ve ses ile meydana getirilmiş olan o müstesna ilmi, kelimeler ve harfler ile bir başka şekilde daha yaşasın ve istifade edilsin gayesine matuf[1] yazıya dökmüş oldum. Sohbet esnasında kullanılan her bir kelime, tek, tek önce kağıda, sonra da bilgisayara aktarılmış oldu. Böylece de bu kitap meydana geldi.

Sohbetleri dinlerken bazı konuların hususen daha önemli olduğu fikri oluşmuştu. Ele alınan mevzuların farklı cephelerden, çok boyutlu olarak anlatılmış olması da ayrıca dikkatimi celbetti. Mevzuları başlıklandırırken ise, yeniden konu ile hem-dem[2] olmuş olmanın bir fikir bereketi ve elhamdülillah zenginliği sağladığına şahit oldum. Bununla birlikte şu da bir gerçek ki; kelimeler düşüncelerin, algılayış ve tefekkürün hızına ve gücüne yetişemiyor. Bu anlamda konuları Bade-i[3] Hakk Efendim'in

[1] Yönelik, çevrili.
[2] Arkadaş, yakın dost, sohbet arkadaşı.
[3] Şarap, içki. Kadeh.

anlatış üslubu ve sesindeki ruh ve nûr ile idrâke çalışmak, daha kuvvetli mâ'na derinliği oluşturduğu kanaatine varmış bulunmaktayım. Zira Mesnevi-i Şerifte ifade edildiği gibi:

''Tohum kendini toprak içinde mahv[4] *ve feda edince, artık onun kendine ait olan rengi ve kokusu, kırmızılığı ve sarılığı kalmadı. O mahvdan sonra, onun enaniyetini*[5] *teşkil eden sıfâtlarının kabz ve onu haps etmesi kalmadı. Binaenaleyh istidadında mündemiç*[6] *olan, istidadının kanadını açtı ve bast oldu. Bunun gibi istidadı olan bir talib-i hakikat, kendini toprak kadar mütevazi bulunan bir kâmilin sohbetinde mahv edince, artık onun kendine ait sıfât-ı nefsâniyesi ve enaniyeti kalmaz.''*

Bu Mesnevi-i Şerif ifadelerine Terzi Baba'm şöyle açıklama getirmiş:

''İşte bir sâlik de, yani bizler de kendimizi Hakk'ın İlâhi hikmet tarlasına diker isek, nasıl ki buğday tanesinin kendine ait bir varlığı kalmıyor ise, bizim de kendimize ait bir varlığımız kalmadığından o varlığın kabz haline girmesi, sıkıntıya girmesi diye de bir şey söz konusu olmuyor. Bizim sıkıntıya girmemiz ve kendi içimizde haps olmamız, benlik sıfâtlarımızdan ve nefsâniyetimizden meydana geliyor. Kendini tanıma ilminin insâna verdiği, hiç bir şeyle kıyaslanamayacak bir değerdir. Aynı zamanda bunlar, ebedi hayatını da gerçek mâ'nada kurtaran ve orada da geçerli olacak hususlardır.''

[4] Harab olma. Yıkılma. Ortadan kalkma. Çökme. Bozulma.

[5] Benlik. Kendine güvenmek, gurur. Hodbinlik. Sadece kendine taraftarlık. Her yaptığı işi kendinden bilmek.

[6] İndimac eden, dürülüp sarılan, içine sokulmuş olan. İçine alınmış olan.

Sözlerimi Efendi Babam'ın duâsı ve kelâmı ile neticelendirmek istiyorum:

''Cenâb-ı Hakk her birimizin, ufku geniş sonsuz yolculuğumuzda yardımcısı olsun. Bizler de fezanın boşluğunda kaybolmayalım''.

''Rabb-imize şükrederiz ki mâ'na âleminin kapılarını her birerlerimize açmış, izin vermiş, kendi mahremiyetinde bizleri zatının çevresinde dolandırıp duruyor. Yani uzaklara atmamış. Bu tür eserler de, şaheser kitaplar da, o sahada, zâti sahanın çevresinde ve içinde dolaşmamıza yardımcı oluyorlar. O sahaları da mümkün olduğu kadar tanımaya çalışmaya, bilmeye gayret ediyoruz. Aynı zamanda zâhirde olan bu sonsuz sahanın, kendi içimizde de olduğunu bilmemiz bize çok şey kazandıracak. Ve kendi gerçeklerimize ulaşma yolunda büyük adımlar attırmış olacaktır.''

TEVEKKELTÜ
27-9-2019.

KULUN KENDİNDEKİ MAKAMI

"Ve minel leyli fe teheccedü bihi nafileten lek, asâ en yeb'aseke rabbüke makamen mahmuda[7]"

"Umulur ki Rabbim seni makam-ı mahmuda ulaştırsın."

Gecenin bir vaktinde kalk, çalışmanı yap, bunun neticesinde makam-ı mahmuda ulaşırsın.

---

[7] (Îsrâ 17/79)

Kulun ulaşması lazım gelen bir makam var, ulaşırsın diyor. Ulaşması lazım gelen makam da aslında ötelerde olan bir makam değil, kendinde var olandır. Yani Hakikat-i Muhammedi'nin şuaları[8] sende bir makam, bir varlık ortaya getiriyor. Perdeleri aştığında onunla karşı karşıya kaldığın zaman o senin aynanda yansımaya başladığı zaman senin için güneş oldu.

Şimdi aynanın içerisinde görünen silüet, O'ndan ayrı mı? Aynaya baktığımız zaman kendimizi görüyoruz. Yemin eder misiniz bunun için? Ben de derim ki gördüğümüzün sizinle hiç ilgisi yoktur. Bunun için de yemin ederim. Sen yemin ettin ki bu benim diye, ama ben de yemin ediyorum ki bu sen değilsin diye, hangimiz haklıyız? Sen de haklısın, ben de haklıyım. Ama neden haklı, neden haksız bilinmesi lazımdır.

Bir yönüyle doğru; aynaya baktığın zaman kendini görüyorsun, oradaki sensin başkası değildir. Ama diğeri de diyor ki; sen değilsin O'dur. Kır aynayı neredesin? Sen yine buradasın aynada değilsin. Demek ki oradaki olan aynı zamanda sen değilsin, ama senden başkası da değildir.

İşte gönlünü pastan, lekeden, kirden temizler berrak hâle getirirsen Allah'ın varlığı senden cilalanmış yansımaya başlar. İşte o senin gönül aynanda görülen Allah'ın ta kendisidir, kendinde bulduğundur. Ama yine bilmen lazım ki; sen kendinin ta kendisisin. Gönlünü temizlediğin, beşeriyetinden arındırdığın zaman sen pırıl pırıl bir ayna hükmünde cilalanmış, tertemiz bir varlık oluyorsun. Kendinin şakulesi yani şekli ortadan gitmiş 'sen' yok olmuş, ortadan çekilmiş oluyorsun. Ama orada

---

[8] Güneşten veya bir ışık kaynağından uzanan ışık telleri, ışın. Parıltı.

bir varlık var, bir yansıma var. Parladığın için bir taraftan yansıma alıyorsun. Aynayı nereye koyarsan koy, içine mutlaka akseder, içinde bir şeyler görürsün. Havaya da koysan bulutları gösterir.

İşte sen de ayna gibi pırıl pırıl olduğun zaman, artık bu aynada akseden Hakk'ın varlığından başka bir şey değildir. Çünkü âlemde Hakk'ın varlığından başka bir şey yok. Başka bir şeyin de sana yansıması da mümkün değildir. Sen ayna ol yeter, sana yansıyacak olan Hakk'ın ta kendisidir. İşte bunun için istiğfar, salavat, tevhid, varlıklarımızı üzerimizden izale[9] etmek için, aynayı parlatmak için çekilir.

Amma yine aynı zamanda sen senden başkası da değilsin. Şimdi bunu biraz daha açalım. Gönül aynamızı temizlediğimiz zaman Cenâb-ı Hakk'ın bizde bir zuhuru var. Mutlaka her varlıkta var, sadece bizde değil ama bizim yine gerçek olan şahsımıza ait bir varlığımız var. Bunu inkar etmemiz mümkün değil. Eğer bunu inkar edersek biz kalkarız ortadan, biz diye bir şey kalmaz. Biz diye bir şey varsa, bizim kendimize ait bir programımız, bir şifremiz, bir varlığımız var. Çünkü Cenâb-ı Hakk bize ”Ey kulum” diye hitap ediyor. Her ne kadar kendi orada zuhurda olsa da bize hitabı var.

İşte bu iki mertebenin hakîkatini, özelliğini birlikte yaşamak durumundayız. Biz bunların birini birinin üstüne getirerek perdeliyoruz, dolayısıyla da dengeyi kaybediyoruz. Ya uçlara gidiyoruz 'ben Hakk'ım' diye ilan ediyoruz, beşeriyetimizi unutuyoruz. Veya beşeriyet kalıpları içerisinde ulûhiyetimizi unutuyoruz. Yani, aynalık vazifesini yapamıyoruz. Veya tamamen ayna olup kendimizi ortadan kaçırıyoruz. İkisi de hatalı, ikisi de

[9] Zevale erdirmek. Gidermek. Ortadan kaldırmak. Mahvetmek.

tehlikeli olur. Ama zaman içerisinde mertebe itibariyle bazen kulluğunu unutursun ama bu yaşam bir süredir, devamlı olmaz. İşte fenâfillaha geldiğin zaman kulluğun kaçar elinden, bulamazsın. İdrisi bulamazsın.

Neden? Tedrise gitmiştir çünkü.

Bizim mutlak olan kulluğumuz var. Ama bunun yanında da "İnnâllahe ve melaiketühü[10]" benim sizde bir zuhurum var, sana şah damarından yakınım[11] diyor. Şah damarınım demiyor, ibarelere dikkat etmemiz gerekiyor. Şah damarınım dese, bu beden yönüyle yakınım diyecektir. Sana bedeninden daha yakınım, şah damarı bedeni ifade ediyor. Ben seni senden daha iyi bilirim, ben sende senden daha çok varım demektir. Ve nereye baksan senin gözünle de, benim gözümle de baksan yine beni görürsün. Çünkü âlemde benden başkası yok! ''Fe eynema tüvellü fesemme vechullah[12]''. Doğu da batı da O'nundur.

İRFAN EHLİNİN OLMAZ NİŞANI

Kendini bulan, bakâbillah olan insan Cenâb-ı Hakk tarafından tekrar yeryüzüne gönderiliyor. Yalnız burada bir mesele ortaya çıkıyor. Artık o kişi oraya çıkan kişi değil, o değil artık. Sûret olarak, ceset olarak, hücre yapısı olarak o giden kişiye benziyor ama sîreti, yani iç bünyesi o değil, O bitti gitti. Ama o isimle tanındığı için yine aynı isimle seyrini, yaşantısını sürdürüyor. Ama buradaki yaşantı 'seyri fillah' yaşantısı. Yani Allah ile

[10] (33 Ahzab/56)
[11] (Kaf 50/13)
[12] (Bakara 2/115)

beraber olan bir seyir yaşantısı. İşte bu seyrin de sonu yok!

O'nu diğer insânlardan ayırmakta mümkün değil. Çünkü; irfan ehlinin olmaz nişanı, demişler. Hakk'ın vasıflarıyla vasıflanmış olan bir insân tek vasıfla vasıflanmaz. "Men kâne ârifen lemyetekayyid mukâdetihe". Yani; bir arif gerçekten arif olduğu zaman bir tek kayıtla kayıtlanmaz. Ama bu kayıtsız demek değildir, bütün kayıtları kendinde toplar. Bir itikad ile kayıtlanmaz, bütün itikadları kendinde toplar.

Onun için işte o hale gelenlere hangi mezheptensin diye sorulduğu zaman **"Hudâ mezhebindenim"** der. Artık onların imânlarında şu şunu demiş, bu bunu demiş diye o bilgilere ihtiyacı kalmaz. Ama sûret olarak onlardan yararlanır, kullanır ayrı. Ama onların düşüncelerinin tesiri altında kalmaz. Çünkü onların sahasının zaten üstüne çıkmıştır. Artık müftüden değil, gönlünden al fetvayı derler.

Bunlara Allah'ın casusları diyorlar. Ama yıkıcı mâ'nada değil, yapıcı mâ'nada casuslardır. Yani tanınmayan varlıklardır. Kendine has bir derviş elbisesi yok ki bilesin. Onun için diyorlar bu mertebede;

Ne puşu âba cem ol
Ne puşu âba fakr ol
Bir bilinmez suret içre
Ama padişah-ı âlem ol.

Ne öyle süslü süslü elbiselerle gez göze batacak gibi, ne de hırpani vaziyette gez. İşte ben kalenderim, ben dervişim, bir lokma bir hırka, bunu da yapman lazım. Öyle bir hâlde ol ki, seni kimse tanımasın ama sen âlemlerin padişahı ol. Bu oldun da ne oldu? Bir şey olduğu yok, yine sen sensin, zaten ortada bir şey de yok. Ama

kendini de böyle bil. Dışardan sen âleme ne padişah olabilirsin, kendi çocuğunun hakimi olamıyorsun da bu kadar âlemin padişahı mı olacaksın, olamazsın. Ama bunun bâtınında böyle olduğunu bil ve bâtında da o doğrudur, geçerlidir.

Bu mutlak kayıtsız demek değil. Her kayıtla da birliktedir, her itikadla birliktedir. Bütün kayıtlarla da birliktedir. Ama bir kayıt ile kayıtlı değildir, onun için tanınmaz. Bakarsın zaman gelir Mûsevî olur gider havraya orda dua eder vaftiz yapar, gider camide de namaz kılar.

Camide, meyhanede, kabede puthanede çağırıram dost dost.

Artık bütün mekanlar onun!

Bütün mekanlar Allah'ın değil mi? Biz onları, bu bunların diye fırkalaştırıyoruz, fark ehli oluyoruz. İşte tevhid ehli olursak hiçbir ibadethaneyi birbirinden ayırmayız. Ama onlar kendi inançlarına göre tenzihte kalmışlardır, teşbihte kalmışlardır. İşte İslâmiyetin kemâli Mûsevîyyet tenzihi ile Îsevîyyet teşbihini birleştirip tevhid etmektir.

Yani bizim Allah'ımız hem ötelerdedir, hem buralardadır. Tenzihte ötelere atılan sadece ötelerde olan Allah anlayışı vardır. Îsevîyyette de teşbihte yani, sadece burada olan Allah anlayışı, islâmiyette hem ötelerde hem buralarda. İşte onun için âyet'el kürside "vesia kürsiyyühüssemavati velard". O'nun kürsisi yani O'nun varlığı bütün âlemi içten de dıştan da kaplamıştır der. ''Vel evvelü, vel ahirü, vezzâhirü, velbâtın'' demiyor muyuz? ''Ve hüve alâ külli şey'in kadir''. Bir şeyin evveli O'ysa, ahiri O'ysa, zâhiri O'ysa, bâtını O'ysa, bu âlem de bu 4 şeyin dışında değilse, o zaman bütün varlıkta Hakk'ın zuhuru var. İşte bu Muhammedî âyetler Îsevîyyet

âyetinden sonra gelir. “Fe eynema tüvellü[13]”nün bir başka izahıdır.

HER VARLIK ALLAH'IN KÜRSÎSİDİR

''Lâ te'huzühü sinetün[14]''. O Kayyum olan Allah'tır. O'nu uyku ve gaflet tutmaz. Biz uyuruz O bizi bekler, O uyumaz, ne uyur, ne O'nu gaflet tutar. Nusret Babam (r.a.) öyle derdi: Oğlum gündüz sen O'nu bekle, gece de O seni bekler. Gündüz bekle dediği; gündüz uyanıkken O'nun zikrinde bulunmaktır. İşte O'nu beklemiş oluyorsun. O'nun nöbetçisi olmuş oluyorsun. Ama uyuduğun zaman da, O senin nöbetini tutar, O seni bekler. O zaman madem ki insânda Allah tecelli ediyor, zuhur ediyor insan uyuduğu zaman nasıl oluyor? Uyuyan cesettir kalp uyumaz.

''Vesia kürsiyyihüs semavati velard''. O'nun kürsîsi semavat ve arzı ihata etmiştir. Ne demek bu? Kürsî; iskemle oturulan yer. Padişahların tahtına kürsi diyorlar, oturma yeri diyorlar. Şu benim oturduğum yer benim, sizin oturduğunuz yer sizin kürsînizdir. Yani altlığınız, taht alt mâ’nasınadır. İşte biz bunları Allah'lık kelimesi yanında duyduğumuz için hep kürsîyi başka bir şey zannediyoruz. Halbuki kelime mâ’nası oturanın altındaki tahta parçası demek. Tenekeden olsun, pamuktan olsun, neyden olursa olsun üstünde oturduğumuz şey bizim tahtımızdır. Ama padişahın tahtı altın kakmalı, sedefli daha değerlidir. Bizimki taştan, topraktan, tenekeden yapılmıştır. O da oturuyor, biz de oturuyoruz. Gerçek mâ’nada ne fark

[13] (Bakara 2/115)
[14] (Bakara 2/255)

vardır? Oturulma yeri yani kürsî de aynen böyle olmaktadır.

Demek ki; taht veya kürsî oturulan yerdir. Oturulan yer de; huzur bulunan yer mâ'nasına, aynı zamanda sekene, sakin olunan yerdir. Ve bu bizim yükümüzü çekmektedir. Bütün âlemde ne kadar varlık varsa bunların hepsi kürsîdir. Ve bunların hepsinin bir bakıma bireysel olarak oturdukları yer onların kürsîsi, ama genel ve geniş mâ'nada her varlık Allah'ın kürsîsidir. İşte bu hakîkati idrak edersek, bu âyetteki gerçeği anlamış oluruz ancak, yoksa okur geçeriz.

Her varlık kendi bulunduğu mertebede Allah'ın kürsüsüdür. Allah'ın oturduğu yerdir, bir başka ifadeyle o mertebe itibariyle zuhur ettiği yerdir. Bu âlemde madde mertebesinde, yani madeniyat mertebesinde madeni ruh var, nebatat mertebesinde bitkisel ruh var, hayvanat mertebesinde Hayy isminin zuhuru olan Hayy ruhu var, insanlarda insani ruh vardır.

İnsân-ı Kâmilde "ve nefahtü fi min ruhi[15]" nin üstünde "ve eyyednahü biruhil kuds[16]" yani kudsî ruh vardır. Bunların hepsindeki ruh Allah'ın ruhudur. Dolayısıyla bu varlıkların ruhu olmazsa yok olurlar. Varlık varsa onda mutlaka bir ruh vardır. O ruh da Allah'ın ruhu olduğundan, işte o ruhla birlikte o madde, o malzeme her ne olursa olsun âlemde ne varsa, en küçük zerresinden tutun bunların hepsi Allah'ın kürsüsüdür, yani zuhur mahallidir.

Bu işin böyle olduğunu bilen bir insân için, yani kendi varlığında Allah'a kürsü olmuş olan bir insân için,

---

[15] (Hicr 15/29)
[16] (Bakara 2/87)

Allah bizde "ve nefahtü"süyle mevcutsa bizde O oturuyor, biz de O'nun kürsîsiyiz demektir. İşte bu insâna cindi, şeytandı, mâhluktu şuydu buydu girebilir mi? Ara yok ki nereye girecek?

İşte o âyet'el kürsîyi bunun için o tür mâhlukata karşı okutuyorlar. Gerçekten bunu samimi olarak okuyan bir kimseye kıyâmete kadar ömrü olsa ve musallat olsa o şeytan denen şey yine giremez, çünkü boşluk yok ki girsin. Onlar insâna nasıl giriyorlar? Bu kapıları boş buldukları için giriyorlar. Niye; kendini nefs zannettiği için, Allah'ı kendinden ayırdığı için o boşluktan giriyorlar. Tabi o zaman tesirli oluyor. Neden o zayıf kalıyor zaten, kendini Hakk'tan ayırdığı için güçsüz kalıyor, nefsiyle baş başa kalıyor. O da, o nefsin üstüne hayâlini, vehmini arttırıyor, şişiriyor onu sabahlara kadar, hiç olmayan bir yükün altına giriyor. Bu sefer o cinnin kürsîsi oluyor.

İNSANDAKİ SULTANİ GÜÇ

Rahmân sûresinin 31. âyeti:

"Senefruğu lekum eyyuhessekaleyn", "Ey insân ve cin toplulukları, yakında sizin de hesabınızı göreceğiz, hesabınızı ele alacağız." diyor. Yani aslında mahşerden bahsediyor.

"Senefruğu" fariğ olacağız, yani "kıyâmet koptuğu zaman sizin varlıklarınızdan boşalacağız" mâ'nası vardır. Yani, insânlık âlemi artık sona erdiği için bu tecellilerle, dünya yönündeki tecellilerinizle uğraşmayacağız, ama ahiret yönündeki tecellilerinizi başlatacağız diyor.

Bu âyeti zâhirde çevirirlerken tefsirlerde "yakında sizin hesabınızı göreceğiz" diye yuvarlak olarak veriyorlar.

Sizden boşalacağız, fariğ olacağız diyor. Ve cin ve insan toplulukları diyor. Hayvan ve melekler demiyor. Sorumlu ve sorunlu olan iki cemaat vardır.

"Febi eyyi âla irabbiküma tükezziban[17]" Hadi inkar et bakalım. Bunun böyle olacağını hayır olmayacak de, diyemezsin. "Ya mahşer'el cinni vel ins[18]". Ey insan ve cin toplulukları gücünüz yeterse fezaya geçin, ''min aktarissemavati velard[19]''. Semâvat ve arzın kutrunundışına çıkmanız mümkün mü? Çıkabilir misiniz, buna gücünüz yeter mi? Diye bir ikazda bulunuyor. "Ve la tenfuzûne illa bi sultan". Çıkamazsınız, ama ancak bir sultan gücüyle çıkarsınız.

İşte bu âyeti kerimeyi okuyan hoca efendi vuruyor kürsüye; aya, merihe gidemezler. Bu âyet çıkamazsınız diyor. Ama vaktaki her işte bir hikmet vardır. 12. uçuşta, tecrübede aya ulaştılar. 11. de insansız araç gönderdiler. 12. de Neil Armstrong ayak basmıştır. "Gerçi bu küçük bir ayaktır, ama insanlık için büyük bir adımdır" diye bir söz söyledi.

Aya gittikleri zaman susup kaldılar. Peki, o insânlar nasıl çıktılar oraya? Âyeti kerîme de "çıkamazsınız ancak bir sultan gücüyle" diyor. Demek ki, o sultan gücüne maddi yönde ulaşmışlar. Sultan gücü; içine bindikleri araç ve aracın ilmidir. Aracın yapılmasına sebep o ilimdir. İşte o ilim Allah'ın sultan gücüdür. Yani onlara verdiği yardım gücüdür. Neden? Çünkü onu onlar talep ettiler. Onlar da Allah'ın kulu, ister hristiyan olsun, ister Mûsevî olsun. Kimlik yönünden meseleye bakmamak lazımdır. Allah ne hristiyan kulundan, ne Mûsevî kulundan geçer. Ne esmer

---

[17] (Rahmân 55/32)
[18] (Rahmân 55/33)
[19] Nahiye. Mahal. Arzın veya semânın bir ciheti.

ne kırmızı, ne sarısından geçer. Çünkü onların hepsi Âyet'el kürsîdir. İşte Allah'ın kitabını böyle okumak lazımdır.

Kitâb-ı Hakk'tır hep eşya sandığın
Ol okur kim seyr-i evtan eylemiş.

Vatanları, yani mertebeleri seyrederek yukarılara çıkmış olan ancak bu kitabı okur, diyor. Lisede okuyan üniversitede okuyamaz. Ama mertebe mertebe okur. Ama üniversitede okuyan lise, ilkokul da, ortaokul da hepsini okur. İşte insân-ı kâmil de bütün bu mertebeleri okuya okuya yukarıya çıktığından aşağıda ne varsa hepsini okur. Ve de, bütün âlemler Hakk'ın kitabıdır.

"Se nurîhim âyâtinâ fîl âfâkı ve fî enfusihim hattâ yetebeyyene lehum ennehul hakk.[20]"

Bu kitabın Hakk olduğunu yakında sana, hemen yakın gelecekte göstereceğiz. Yani mertebe-i Îbrâhimiyyette yapılan büyük lutfu anlatarak bu kitap Hakk'tır ama senin idrâkine açacağız bunu diyor. Kitabı okumak, orada başlıyor. Îsrâ sûresinde geçtiği gibi "Ve ikrek kitabek-Kendi kitabını oku.[21]" O zaman ne oluyor? Hakikat-i Muhammediyye'ye giriş yaparken daha onun başında oku, ikra'! Öleceğimiz zamanda oku diyor. Başta oku, sonda oku! Bu ikisinin arasında da devamlı oku demektir. Zaten hep eğitim vardır. Okumaktan kasıt ne? İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir. Kendini bilemezsen nice okumaktır.

Eğer biz kendi varlığımızda kendi nefsâniyetimizle, kendi kendimize iken Hakîkat-i İlâhinin bütünlüğünden kendimizi sıyırmış, koparmış ve kendi başımıza bu âlemde

---

[20] (Fussûlet 41/53)
[21] (Îsrâ 17/14)

firkatte[22] iken, tabi ki ne dünya kutrunun, ne de kendi beden kutrumuzun dışına çıkmak mümkündür. Çünkü kendimizi bu bedenle kayıtlamış oluyoruz. Ama biz sadece bedenden meydana gelmiş bir varlık değiliz, ruhaniyetimiz var. İşte kim yaptığı çalışmalar neticesinde bu hakîkatleri idrak ederse kendisinde ilâhi güçler meydana gelir. İlmi güçler, irfan düzeyinde güçler, merâtib-i İlâhiyye kendisinde meydana gelmeye başlar. Ondan sonra onda sultani güç meydana gelir, yani Allah esmâsının, Cami esmâsının gücü oluşmaya başlar.

Bu oluştuktan sonra da evvela kendinin dışına taşar, yani kendi kutrunu aşar, sonra da dünyanın kutrunu aşar, sonra da semâvatın kutrunu aşar. Niye aşmasın, çünkü hepsi zaten kendinde mevcuttur. Ama kendindeki mevcudiyetini bilmediğinde, kendisini bu âlemlerin içinde bir varlık gördüğünde, bu düşünceyle o kuturdan çıkıp da onları aşmak mümkün olmaz.

BAŞÖRTÜSÜ VE HİKMETİ

Eğer bir şey men edilmişse onun mutlaka çok arka planda zararları vardır. Veya oluşumları vardır. Hiç bir emir ve nehy yersiz ve boşu boşuna söylenmemiştir. Namaz kıl dediyse, rükû dediyse onun mutlaka hikmeti vardır. Bunlar rastgele oluşturulmuş, serpiştirilmiş şeyler değil, islâm hukuku, islâm ahlakı yani Allah'ın dileğidir.

Peki, Allah emretti ama Allah'ın emretme sebebi nedir? Emir ef'âl âlemi itibariyle olan husus, tabi oraya da bir cevap olacak. Ef'âl âlemindeki yaşantının başörtünün bir cevabı olacak, esmâ aleminde niçin kapatılıyor onun da cevabı olacaktır. Sıfât âleminde yaşayan insân niye

[22] İftirak. Dostlardan ve sâir sevdiği şeylerden ayrılış. Firak. Müfarakat.

kapatıyor onun da cevabı olacaktır. Zât âleminde yaşayan insan niye kapatıyor o mertebe itibariyle de cevabı olacaktır.

Rabiat-ül Adaviyye bir gün mutâdı[23] olan kapalılığın dışında caddenin ortasında geziyormuş. Tabi o güne göre açık. Belki başörtüsü arkada kaldı. O günün anlayışına göre açıktır.

Caddenin ortasından geçiyor. Hasan Basri Hazretleri karşıdan çıka geliyor. Hemen toplanıyor başını örtüyor. Dikkatini çeken biri soruyor. "Sen erkeklerin içinden dolandın geçtin çarşıdan, falan kişiyi gördün de niye hemen örtündün, niye böyle yaptın?" diyor. Cevap olarak "benim çarşıdan geçtiğim sırada erkek yoktu" diyor. "Ama ne zaman bir er gördüm o zaman farz oldu kapanmak" diyor. Bakın bu da bir anlayıştır. Ama herkes hâlini dayandıracakta başını açacak demek değildir. Bu bir gerçeği yansıtıyor.

Âraplar, insânın başına reis diyorlar. Yani kişinin en uç, en zirve noktasıdır. Yani bir başka ifade ile insân bedeninin arşıdır. Âlemin durumuna karşı başımız arştır. Nasıl arşı âlâya bu âlemin çatısı denmiş, insânın başı da en son zirvesi olduğu için arştır, burası arşı âlâdır. Aklımızda o kafa içinde olduğundan merkez de ordadır. İdari merkez de başımızdadır. Burayla irtibatı kesilen parmağımızın ucundaki en küçük bir hücre anarşi yuvası oluyor ve kanser oluşturuyor. Akılla irtibatı kestiği, kendi aklını kullandığı için kanser oluşturuyor. İşin sırrı zaten burasıdır. Kanserin sırrı bu, beyne ulaşamıyor oradaki akıl, hücredeki akıl, kendi aklına göre bir şeyler onarmaya çalışıyor. Ama sayısını sınırlandırılmasını veya çoğaltılmasını hesap edemediği için nefsimizin yaptığı gibi

[23] Adet olunmuş.

kendi aklınca hareket ediyor. İlâhi adaletten kopuk çalıştığımız zaman kanser oluyoruz.

Yani cemiyetin kanseri olmuş oluyoruz nefsâni yaşadığımız için. Ama biz ilahi hükme tabi olarak hayatımızı sürdürürsek cemiyetin içinde böyle hastalıklar olmaz. Tertemiz bir hayat süresi geçer.

Şimdi başımız arş, aklımızdaki bilgiler Cenâb-ı Hakk'ın esmâ-i İlâhiyyesidir. Ve başımızdan çıkan saçlar arşı âlâdan bizim beden mülkümüze tenezzül eden esmâ-i İlâhiyyenin zuhurlarıdır. Arşı âlâdan bedenimize inen, tecelli eden saçların her bir teli bir esmâ-i İlahiyyenin zuhuru hükmündedir. Yani birisi Ahad isminin zuhuru, birisi Vahid isminin zuhuru, birisi Kahhar isminin zuhurudur. O saçları uzatalım topuklarımıza kadar bütün bizi ihata edecek hale gelir. **İşte her bir teli, ilâhi bir esmânın zuhurunu ortaya getirdiğinden bunun da aşikâr edilmemesi, gizlenmesi gerektiğinden başörtü gerekmektedir.** Yoksa cinsiyet yönünden değildir. O ef'âl âlemindeki sebebi, beşeriyet âlemindeki sebebidir.

Erkekler aklı küll tecellisinde, kadınlar da nefsi küll tecellisinde oldukları için nefsi küllün kendini gizlemesi aklı küllün de aşikâr etmesi gerekiyor. İşte hacca veya umreye gittiğimiz zaman saçlarınızı kısaltın veya kökünden kesin, traş edin diye erkeklere emir var. Bu demektir ki hacca gelmezden evvel sende beşeriyetin istikametinde gelen esmâ-i iİâhiyyeyi artık kes, ondan sonra senden zuhura gelecek zâti mertebedeki esmâ-i İlâhiyyeyi kullan, tahakkuk ettir.[24]

---

[24] Hakîkatini ortaya çıkar.

Peki, sakal niye? İşte erkeklerin er yani Hakîkati Muhammediyye'nin, aklı küllün zuhuru er kimselerin vechinde zuhura geldiğinden onu da perdelemek gerektiğinden, aşikâre çıkarmamak gerektiğinden, erkeklere sakal sünnet demişler. **Bıyıklar sıfâtı subûtiye ve sıfâtı zâtiyedir. Sakallar da esmâ-i İlâhiyenin zuhurudur. Ve bu esmâ zâtımıza perde olmaktadır. Yani erkeklerin sakal ve bıyık bırakması zâtlarını esmâ ve sıfâtlarla perdelemiştir.**

Cemâl-i İlâhiyyeyi, sıfât ve esmâ tecellileriyle zâti cemâlini perdelemektir. "Biz ona seb'ül mesaniyi verdik" diyor. Seb'ül mesani bizim vechimiz bir bakıma, yani yüzümüzdür.

ALLAH'IN MERTEBELER İTİBARİYLE ZUHURU

Â'madan zuhur Ahadiyyete, Ahadiyyetten Ulûhiyyete, Ulûhiyyetten Vahidiyyete ve Rahmâniyyete, Vahidiyyetten-Rahmâniyyetten sonra Rubûbbiyet, Rubûbiyyetten sonra da Melikiyyet, mülk âlemidir.

Burada olan yaşantıların hakîkati ve Allah'ın oradaki zuhurunun ifadeleri neler? Bu mertebelerdeki yaşam izahları neler?

Â'ma; hakîkatlerin öz hakîkatinden ibarettir, özden ibarettir. Teferruat orada yoktur. Kendi kendinde gizli, kendi kendince malum ama diğer tarafta âlemlerden gizli iken, bilinmezlik halinde iken. Â'ma mertebesi, hakîkatlerin öz hakîkatinden ibarettir.

Allah' ilâh, vahidiyyet, insân, lâhut, hüviyyet böyle bir izahı vardır.

Ulûhiyet ne demek? Ulûhiyet dendiği zaman bu bir mertebenin ismi, ama bu mertebedeki tezahür[25] nedir? Faaliyet nedir? Zuhur ne? Oradaki anlayış nedir? Tüm olarak bu varlığı gerçek yüzleri ile kendi mertebelerinde korumaya Ulûhiyet adı verilir. Tüm varlığı ayırt etmeksizin gerçek yüzleriyle korumaya denir. Yani kuş kuşluğu, balık balıklığı, hayvan hayvanlığıyla, melek melekliğiyle, insân insânlığıyla korunur.

İşte bu mertebeleri bilmemiz, faaliyet sahasını idrak etmemiz lazım ki; Rabb-imizin hangi mertebede hangi şekilde zuhurda olduğunu bilelim, müşahede edelim.

Ulûhiyyet dediğimiz zaman ne anlıyoruz? Allah'ı anlıyoruz. Allah ama her şeyden tenzih ettiğimiz Allah bu vasıfları, üzerinde bulundurmaz.

Allah putperestin de Allah'ı, Ulûhiyyet mertebesi itibariyle onu da korur. Yalnız ef'âl mertebesi itibariyle değil. Senin düşmanını da korur, seni de korur. Çünkü o düşmanın da bir yaşama hakkı vardır. İşte bu yaşam hakkını hepsine veriyor. Kullanım artık oradaki bireylere bağlıdır.

Ahadiyyet ne demek? Ahadiyyet; yüce zâtın tecellisinden ibarettir. Orada ne isimlerin, ne sıfâtların sözü geçer, isim ve sıfâtların tesir sahası buraya ulaşmaz.

Ahadiyyet mertebesinde iki tecelli vardır. Biri inniyyeti, biri hüviyyetidir. Orada isimler, sıfâtlar geçerli değildir. İsim ve sıfâtlar ondan sonraki mertebededir.

Vahidiyyet yüce zâtın zuhuruna bir tecelli yeri olmaktan ibarettir. Orada zât sıfâttır, sıfâtta zâttır. Orada

[25] Ortaya çıkma, belirme, görünme, oluşma.

daha toplu olarak ayrılmıyor. Ama tecelli yerine bir mahal oluyor, zuhur yeri oluyor.

Rahmâniyyet isimlerin ve sıfâtların gerçek yüzleri ile meydana gelişinden ibarettir. Rahmâniyette isim ve sıfâtlar gerçek yüzleri ile kimlik kazanıyorlar, sûret kazanıyorlar. Varlıkları programa girmiş oluyor.

Rubûbiyyet bütün varlıklara verilen isimlerin zuhur ettiği mertebenin ismidir. Varlıklara verilen isimler orada zuhura çıkıyor. Rabb, terbiye etme mertebesi orada meydana geliyor. Rubûbiyyet mertebesi esmâ mertebesidir. Ayan-ı sâbite, biraz daha yukarısı Rahmâniyyet mertebesidir. Rubûbiyyet mertebesi, melekût mertebesidir.

Melikiyyet mertebesi; bütün isim ve sıfâtların kendi hakkını almış olarak faaliyet sahasına gelmesidir. Yani, bir kuşun kendi programının tamamı yapılmış olarak burada zuhura gelip hakkını almasıdır. Rengiyle, fizik yapısıyla, estetiğiyle herşeyiyle birlikte hakkını almış olarak burada zuhura gelmiş olmasıdır.

KALBİN GÖNÜL HÂLİNE GELMESİ

“Yere göğe sığmam ama mü'min kulumun kalbine sığarım.” İşte buradaki kalpten murad nedir? Bizim tıptaki yürek mi, o et parçası mı, yoksa daha başka bir şeyden mi bahsediliyor?

Kalb, kulub, mukallib; gönle indirmek, yani kalb makamı, bir bakıma telvin makamıdır, temkin makamı değildir. Telvin ile temkin arasında bilindiği gibi fark vardır. Telvin renklenme, dönmedir. Temkin ise, hani temkinli insân derler, tecrübeli, yerine oturmak demek, o

işin hakîkatine ulaşılmış demekdir. İşte kalp, telvin makamıdır, döner.

Ne diyordu yine bir hadisi şerifte; kalp Allah'ın iki parmağı arasındadır. Cemâl ve Celâl sıfâtları arasında kâh böyle çevirir, kâh böyle çevirir. Kalb telvin mertebesi yani, duyguların da kaynağı, değişikliğe uğrayan bir mahaldir. Tabi bu da yaşamın bir gerçeğidir.

İşte, mutmain olmuş bir kalp veya gönül kalblikten çıkmış oluyor artık gönül hükmüne girmiş oluyor. "Ve eyyetühennefsül mutmainne[26]". Cenâb-ı Hakk'ın orada bize bir hitabı var. "İrcii ilâ rabbike[27]". "Rabbine dön". Hitaba bakın, azıcık düşündüğümüz zaman nasıl şamar yiyoruz.

Ya Rabbi biz nereye dönüktük, bu kadar senedir? Kâ'be-miz kıble demedik mi? Hep Kâ'be-ye dönmedik mi? Daha hala burada Rabb-ine dön hitabı geliyor. Demek ki dönük değilmişiz. Eğer gerçekten dönük olmuş olsaydık bu âyet bu ifadeyle gelmezdi.

İşte mutmainneye eren kimse artık Rabb-ine gerçekten dönmüş oluyor. O'nun hizmetinde, O'nun önündedir.

İşte, bu kalb kalblikten çıkıyor artık gönül hâline geliyor. "Elem neşrahleke sadrek[28]" orada oluşmuş oluyor. İşte ben yere göğe sığmam, mü'min kulumun kalbine sığarım, dediği bir bakıma budur. Ef'âl mertebesinde olan kişinin kendi hayâlinde var ettiği Rabb-i onun gönlüne ancak sığar. Rabb-ül erbâb o gönüle sığar mı? Sığması

[26] (Fecr 89/27)
[27] (Fecr 89/28)
[28] (İnşirâh 94/1)

için o gönlün genişlemesi veya Rabb-in o gönül kadar küçülmesi lazım, ikisinden birisinin olması lazımdır.

Rabb-i küçültemeyeceğimize göre, demekki bizim hayâlimizde ve vehmimizde "Ya Rabb-i" diyerek ötelere baktığımız bir rabb, bizim halk ettiğimiz rabbi-miz, bizim tasavvurumuzdan[29] meydana gelen rabb-imiz tabiki bizim tasavvurumuzda olduğu için kalbimize sığmaktadır. Ama âlemlerin Rabb-ini bu beden itibariyle, bu mertebede gönlümüze, kalbimize sığdırmamız mümkün değildir.

Ama insan yavaş yavaş kendi gerçekliğini idrâk etmeye başladıkça hangi mertebeye ulaşmışsa o mertebedeki Rabb-inin karşılığını kendisinde bulmaya başlar. İşte burada gene önüne çıkan "nefsini bilen Rabb-ini bilir". Bir avuç buğday aldığın zaman buğday tarlasının ne olduğunu bilmiş olursun. Arada ton farkı vardır, ton farkı mühim değil, kemiyet[30] farkı mühimdir. Neden? Çünkü nefs rubûbiyyet hakîkatinden var edildi. Onu idrâk ettikten sonra buğdayın bir tanesi de bir milyon tanesi de birdir.

İşte sen de kendini buğday tanesi olarak gördüğünde bulduğun hakîkati idrâk ettiğin zaman Rabb-inin hakîkatini idrâk etmiş oluyorsun. Yol kendinden geçiyor. En yakın yol, en kestirme yol kişinin kendinden geçen yoldur. Ötelerden, ağaçtan, topraktan, gökyüzünden Rabbine varmak mümkün değildir. Ancak bunlar misal olarak kullanılabilir. İfade tarzında yardımcı araç olaraktır.

Ef'âl âleminden esmâ âlemine ulaştığı zaman kişi, kendini isimler âleminde bulduğu zaman aynı derecede

[29] Tasarım. Zihinde göz önüne getirme, zihinde canlandırma.
[30] Nicelik. Azalıp çoğalabilen, ya da ölçülebilen bir şeyin durumu.

aynı genişlikte Rabb-ini de o mertebede bulmuş oluyor. Dolayısıyla da o mertebe itibariyle de ihata etmiş oluyor, kalbine sığdırıyor. Sıfât mertebesine biraz daha yukarıya çıktığı zaman yine aynı mertebenin idrâkini kendinde buluyor, genişleme oluyor, tabi fizik beden olmuyor. Sen bu değilsin, bu senin şimdilik geçici aracındır. Senin esas aklı küllden, aklı evvelden gelen bir varlığın vardır. Hakîkat-i Muhammediye'den gelen bir oluşumun vardır. İşte onu bulup ta geliştirmeye çalıştığın zaman bu olay olur. O zaman o mertebedeki Rabb-in gönlüne sığar. Çünkü sen o mertebe kadar genişlemiş, ihata edecek hâle gelmiş oluyorsun.

Daha yukarıya çıktığın zaman Zât mertebesinde, Ulûhiyyet mertebesinde Allah ve Cami esmâsıyla bütün varlığa cami olduğundan zaten Rubûbiyyet mertebesinin daha içinde kalmış oluyor, Rabb-ini ihata etmiş oluyorsun. Fiziki olarak değil ama ilmi olarak, bir hakîkat yaşantısı olarak ihata etmek mümkündür. Neden? Çünkü insânda Allah esmâsının zuhuru var, Camii esmâsının zuhuru vardır. Allah esmâsı ve Cami esmâsı Rubûbiyyet mertebesinin hepsini içine almıştır, kapsamına almıştır, kendinde toplamıştır.

KENDİNİ TANIMA

Cenâb-ı Hakk ötelerin ötesinde olduğu gibi buraların burasında da mevcûddur. Akıllıca yapılması gereken iş ötelerin ötesinde olan Rabb-i aramak değil, evvela buralardakini aramaktır. Çünkü burası bize daha yakın, ötelere ulaşmamız mümkün değildir.

Hesap ediyor fizikçiler, saniyede 300 bin kilometre yol alan bir gemi 1 saat gitmiş olsa nereye kadar gider? O kadar yola bile ulaşmamız mümkün değildir. Daha ilerilere

nasıl ulaşacağız? Sonsuz bir âlemde, sonsuz bir gidişimiz var. Bunu "ne var âlemde o var Âdemde" sözü içerisinde kısaltırsak kendimize döndürerek ulaşacağız. Nasıl bu feza âleminin içerisinde yıldızlar, güneşler, gökler, aylar varsa, bizim varlığımızda da vardır. Kalbi güneşe, böbrekleri yıldızlara benzetmişler. Damarları nehirlere, saçları ormanlara, omuz ve dirsekleri dağlara benzetmişler bu sonsuz namütenahi âlem içerisinde zâhir mâ'na itibariyledir.

İşte bu âlemin ne kadar sonsuz genişliği varsa dışardan bakınca, bu âlemin dışına göre insânın dışı ne kadar sınırlı ise, içi, özü, ruh âlemi bu âlemin sonsuzluğunun daha üstünde bir sonsuzluğa sahibtir. Yani insânın iç bünyesi âlemin daha fazla genişliğindedir. Ama insanın dış bünyesi bu âlemin bir varlığı, cüzlerinden bir cüzdür. Ama hakîkati, ruhaniyyeti bu âlemlerden daha geniştir.

Bu dediğimiz insân silüetinde meydana gelen bu mâ'nanın ismine insânı kâmil diyorlar. Kâmil insânda Cenâb-ı Hakk sonsuz olarak mevcuttur. Ama insân bunun farkında olmadığı için kendisindeki dış şartlara bakarak kendisini küçücük bir varlık olarak görmektedir. Hz. Ali (k.v.c.) Efendimiz bunu bize açık olarak belirtmek için "Sen kendini küçük bir cürüm zannedersin, halbuki âlemi ekbersin sen" diyor. Hangi yönümüzle, ruh, iç bünyemizi söylüyor. Bunu daha başka şekilde de belirtmişler büyüklerimiz; "ne var âlemde o var Âdemde" hem zâhir hem bâtın belirtiyorlar.

Aslında küçük dediğimiz şu varlık dahi incelendiği zaman âlemleri kapsayacak malzemeye sahibtir. Organlarını incelediğimiz zaman bütün gökyüzü, semâvatta olan varlıklar var. "Biz güneşi, ayı ve yıldızları gökyüzüne astık ve onlarla nûrlandırdık" diyor. İşte

bizdeki karşılığı güneşin, kalbimizdir. Kalbimiz de bizi nûrlandırmış oluyor. Gerçi bu zâhiri ifadesi, sonra kalb gönüle dönüşüyor.

Tıp ilmi daha bu beden yapısını zâhiren çözemedi ki ruha ulaşması zaten mümkün değildir. İşte psikoloji uzmanları ruh doktoru değil, isim benzerliği vardır. O nefsi oluşumları düzenlemeye ait bir bilgidir. Nefsi derken nefsi emmare yönlü nefs değildir. Bir insânda akıl, ruh, nefs ve beden vardır. İşte bu nefsteki düzenlemeyi, lâtif bedendeki düzenlemeyi yapmaya çalışıyorlar ki ruhla ilgileri yoktur, ruhtan bilgileri yoktur. Ruhtan bilgileri olması için islâmi ilimleri öğrenmesi ve bu yönüyle tasavvuf çalışmaları yapması lazımdır. Tasavvuf çalışması yapmayan kimselerin ruh ilmini bilmesi mümkün değildir. Çünkü o elle tutulur bir bilgi değildir. Ancak müşahede ile yaşanan bir bilgidir. O psikiyatri uzmanları insânın kimyasal yapısında fazla üretimler veya eksik üretimler varsa, onları azaltıp veya çoğaltıp fiziki dengeyi korumak için çalışıyorlar.

Eğer insân kendi gerçek hüviyyetini tanımış olursa, yani ben kimim hakîkatini bilmiş olursa, kolay kolay ona ne içten ne dıştan hiç bir yabancı tesir edemez. Yani ne negatif varlıklar, ne kesif varlıklar tesir edemez. İşte o varlıkların zaman zaman bazı kimselere tesir etmeleri kendini tanıyamamalarındandır. Yani kendilerindeki gerçek gücü görememelerindendir.

Ve o kalkanı hazırlayamamalarındandır.

Şimdi burada anlamaya çalıştığımız şey, insânın özelliği, güzelliği varlığıdır. İşte dışardan baktığımız zaman küçük bir varlık görüyoruz kendimizi ama o küçük varlığı incelediğimiz zaman dahi ne kadar muazzam bir varlık olduğunu anlamamız zor olmuyor.

Bâtın yönden baktığımız zaman ise, Cenâb-ı Hakk'ın bu sonsuz âlemin içerisinde sonsuz bir âlemi dahi ihata edecek bir gücü olduğunu görüyoruz. Çünkü insân-ı kâmilde ve bütün insânlarda mevcut ama faaliyette değildir. Ama insân-ı kâmilde faaliyette olan Allah esmâsı zaten bütün kainatı sarmış vaziyette, Cami esmâsı bütün kainatı sarmış vaziyettedir.

İnsân-ı kâmilin özelliği bütün insânlarda mevcut olmazsa haksızlık olur. Yalnız bunu faaliyete geçirme veya geçirememe hadisesi vardır. İnsân-ı kâmilde Cami ismi faaliyete geçince ve Allah esmâsıyla birlikte bütün esmâlar bu esmâların kapsamında oluyor. Muhyiddin-i Arabi Hz. Allah esmâsını izah ederken; ismüz zât, cemi-üs'sıfât, esmâ-i mütekabile ve sıfâtı mütezâtiye cemisinin ehadiyyetine Allah denir, bunların hepsinin toplamına Allah ismi verilir. İşte insân-ı kâmil her bir varlıkta mevcut, bütün insânlarda mevcuttur.

İnsân-ı kâmil bütün esmâ-i İlâhiyye'yi kendi bünyesinde topladığından ve her varlıkta da değişik terkiplerde esmâ-i İlâhiyye zuhur ettiğinden, dolayısıyla insân-ı kâmilin fiilleri bütün insânlarda zuhura gelmektedir. Dolayısıyla Allah'ın fiilleri gelmekte, ama insân-ı kâmilin kanalından gelmektedir.

Bir insân bin insân gibi, bin insân bir insân gibidir. Yani esmâ, sıfât, zât mertebesinden bakıldığı zaman bütün insânlar bir insândır. Nasıl ki Âdem (a.s.) başlangıçta bir insan, sonra biz onun zuhurları, kopyaları olduk. Her kopya aynısı olmakla birlikte, mutlaka kendine has da bir özelliği vardır. Ki işte çoğalmasının sebebi de O'dur.

CENÂB-I HAKK'IN CEMÂL VE CELÂLİNDEN KİBRİYA PERDESİNİ KALDIRMASI

Muhyiddin-i Arabi Hazretleri'nin eserinden alınmış, 'özün özü, sırrın sırrı, lübbü lübb' isimli küçük risalenin içerisinde bulunan bir hadis-i şerif var. Bunu incelemeye çalışalım.

Ehli cennet cennete dahil olduğunda Hakk Subhânehu ve Teâlâ Cemâl ve Kemâlinden kibriya perdesini kaldırıp "ene rabbüküm'ül alâ, yıllardır görmeyi arzuladığınız ala Rabb-iniz benim" diye zuhur eder. Onlar Rabb-in bu tecellisini inkar edip, ''hayır asla'' diyerek feryadı figan ederler. Yani böyle Rabb olmaz, diye inkar ederler. Bu tecelli değişik şekillerde üç defa daha tekrar eder ve onlarda tekrar tekrar inkar ederler. Sonra Hakk onlara Rabb-inizle sizin aranızda bir işaretiniz var mı? Diye hitap eder. Onlar da evet derler. Ondan sonra herkese ayrı ayrı kendi zannı ve itikadı üzere olan tecelli ile tecelli eder. Onlar da bu defa kabul ederler. Nitekim şerefli hadiste; "Ayın 14. gecesi kameri nasıl görürseniz Rabb-inizi öyle aşikar göreceksiniz." temsili mertebeden, teşbih mertebesi itibariyle buyuruluyor.

Â'ma olanlar ilk emirde gördükleri gibi hemen kabul ederler. Yani ilk emirde Rabb-lerini hangi zuhur ve tecellide görmüşlerse hemen kabul ederler ve secde ederler. Zira bunlar cümle itikadı cami olup bir itikadla kayıtlı değillerdir. Yani Cenâb-ı Hakk'ı bütün mertebeleriyle müşahede ettiklerinden, hangi mertebeden kendilerine tecelli olursa olsun o tecelliyi bilir ve tanırlar ve 'beli', evet derler, kabul ederler. Bu hususta bir beyit yazmışlardır.

Bugün her kim görürse yarin,
Gören onlardır yarın...

Onların dışında kimse göremez. Çünkü burası müşahede âlemi, bilme âlemi, idrâk etme âlemidir. Burada görürsek orada görmüş olacağız. Burada göremezsek orada görmek mümkün değildir. Kapısı yolu buradan geliyor, o gözlük buradan alınıyor.

'Ne bilsin orda dildarın'. Onlar â'malardır.

İşte yukarıdaki tecelli, burada o tecelliyi bilemediği ayıramadığı için inkar ediyor.

İşte bütün âlemde gerçekten kanaatimiz oluşmuşsa, hangi fiil gelirse gelsin zât mertebesinden, sıfât mertebesinden baktığımız zaman ayrı bir şey göremeyiz, her şey Hakk'ın zuhurudur. İşte o zaman, Cenâb-ı Hakk'ı tenzih mertebesi itibariyle değil sadece, teşbih mertebesi itibariyle de idrâk edip yaşamamız gerekmektedir. Yani Îsevîyet mertebesi itibariyle de yaşamamız gerektir. Îbrâhimiyet mertebesindeki Allah inancı ve bilgisi bir başka türlü, Mûsevîyet mertebesinde Allah inancı ve bilgisi bir başka türlü, Îsevîyet mertebesinde Allah inancı anlayışı ve bilgisi başka türlüdür. Muhammediyet mertebesinde Allah inancı bilgisi başka türlüdür.

Muhammediyet mertebesinin başkalığı, bütün bunları içerisine toplayarak bir bütün hâlinde sunmasıdır. Diğer mertebelerde Allah'ı hep o mertebe yönünde bildirmeleri vardır. Yani tek bakış, kalenin arkasından veya sağından, solundan bakıştır. Ama Muhammediyet mertebesi yukardan bakıyor, hepsinin görüşüne hakim bir görüşle bakıyor. İşte onun için 'ümmeten vasaten' demişler ümmet-i Muhammede, orta ümmettir. Yani zâhirle bâtın, evvel, ahir bunları birleştiren, ortasında olandır. Bâtın âlemiyle zâhir âleminin ortasında berzah olan ümmettir. Ve bu ümmetin şerefinden Kûr'ân-ı

Kerimde bahsediliyorken, bu ümmetin peygamberi mucidi ilk zuhur edeni Hz. Rasulûllah peygamberlere mahşer gününde şahid olacak. Ama O'nun ümmeti de diğer ümmetlere şahid olacak, çünkü orta ümmettir. Ümmet-i Muhammedin mertebesi ne kadar büyüktür. Hem dünyada şan şeref sahibi, hem ahirette şan şeref sahibidir.

Ne demek bu şahitlik? Kendisi Âdemiyet mertebesinden Muhammediyet mertebesine kadar bu mertebelerin hepsini yaşadığından, idrâk ettiğinden bu mertebelerin düzeylerini hakkıyla bildiklerinden, soracaklar Nûh ümmetine ümmet-i Muhammed şahid olacak yaptığı fiilleri resmedecekler göstereceklerdir. Ümmet-i Muhammed diyecek ki; burada hatası var, burada isabeti var diye onların fiillerine şahid olacak.

Neden? Çünkü bütün bu yaşantıyı kendi bünyesinde yaşamış eksiğini, fazlasını bilir olduğundan müşahede ehli, yani hakimdir. Ama ne yazık ki bizler kendimizi tanımadıktan sonra orada şahitliği nasıl yapacağız? Burada yalancı şahidiz. Eşhedü enlâ ilâhe illâ Allah diyoruz, sözümüzle kafamız gönlümüz birbirine hiç uymuyor. Şahid oldum, Allah bir yok başka bir şey diyoruz. Bir de onlar var bunlar var, kötülük var iyilik var diyoruz.

(Ehli cennet, cennete dahil olduğu zaman Hakk Subhânehu Teâlâ, Cemâl ve Kemâl perdesini kaldırıpta) işte sorun buradadır. Biz acaba Cenâb-ı Hakk'tan kibriya perdesini kaldırabildik mi? Kendi gözümüzden o bakışı kaldırabildik mi? Bizim bakışımız Cenâb-ı Hakk'a karşı hep ötelerde ulaşılmaz sonsuzdur. Şunu yapmaz, bunu yapmaz şeklindedir. Ama diğer taraftan, tevhid ehli bilgisi içerisinde bütün âlemde zuhur edenin Allah olduğuna da inanmaktayız. Başka çaremiz yok zaten, biz inansak ta inanmasak ta iş zaten böyledir. O zaman ne oluyor?

Bütün varlıkta şeksiz şüphesiz zuhurda olan Allah'ın varlığıdır. Yılanda da Hakk var, kurtta da Hakk vardır. Eğer kurt Hakk değildir denirse Hakk'ın dışında bir varlık vermek gerekir kurda, kuşa neyse gördüğüne, ayrı bir kimlik vermen gerekecektir. Onu işte o zaman ilâh yaptın. Şirkin en büyüğünü, günahın en büyüğünü işledin, Allah'a şirk koştun. 'Lâ ilâhe' diyoruz ya, ilâhe varsa o senin ilâhındır. İster sev, ister sevme, çünkü ona sen varlık veriyorsun. Varlık verdiğinde onu ilah ediniyorsun. Yani O’na kimlik veriyorsun.

(Cemâl ve Kemâlinden kibriya perdesini kaldırarak). O iki kelimenin içersinde muhteşem bir bilgi var, sırların sırrı vardır. Ama bunu açmak gerekiyor. Hangi mertebeden söylenilmiş, onu idrâk etmek gerekiyor.

Yani, Cenâb-ı Hakk oradaki o insânlara tabi ne tecelli edecek bilemiyoruz. Ama perdeyi kaldırdığından, onlara belki kuş sûretinde zuhur edecek, belki yılan, belki çocuk sûretinde zuhur edecektir. Hazreti Ali Efendimiz “Ben Rabb-imi genç bir delikanlı sûretinde gördüm” diyor.

İşte teşbih mertebesidir. Delikanlı kemâl mertebesi demek, en güzel canlıdır. İşte bu kemâlde gördüm, mâ’nasındadır. Hadiste de; “Ayın 14 ü gibi gördüm” diyor. Ay Allah mı? Değil. Bunlar teşbihdir. Orda da bir tecellisi var. Allah olmasa ay nerden olacaktır.

İşte cennet ehli yaptığı iyi amellerle, ilimle değil sevaplarla, yani fiili hareketlerle kazanmış olduğu mertebe içerisinde cennete giriyor. Hadis-i şerifte; cennet ehlinin çoğu buhuldür diyor. Buhul; saf temiz kafası çalışmayan insan demektir.

Cemâlinden ve kemâlinden kibriya perdesini kaldırıyor. Yani, azamet perdesini kaldırıyor, basit yönüyle

gözüküyor. Fiiller yönünden, mahlukat yönünden gözüküyor. Tabi tenzih hükmüyle bilgisi olan bir kimse, 'haşa benim Rabb-im bunlardan münezzehtir' diye secde etmiyor. Ama irfan ehli her tecellide bakıyor ki 'ene rabbikümül alâ'. Ağaçtan çıkmadı mı bu söz Musa (a.s.)a Tûr dağında hitab edildi[31]. Ağaçtan çıktığına inanıyoruz da çekirgeden çıktığına niye inanmıyoruz. Başka yok ki âlemde zuhûr eden O'dur. İşte bu gibi zâhir âlemde süfliyyat diye ifadelendirdiğimiz oluşumlar, hakîkat âleminde süfliyyat değil hakîkattir. Yanlız oradan bakıldığı zaman hakîkattir. İşte mertebe farkları var. Tabi bu âlemde böcek böcektir, doğrudur. Basarsın üstüne ezersin, o ayrı konudur. Burada bu geçerlidir. İşte mertebeleri birbirine karıştırmayıp, her mertebenin hakkını kendi yerinde korumamız gerekiyor. Bu da Allah'ın hukukuna riayete giriyor. Ama biz burada sadece ef'âl mertebesini, hukukunu kullanır da Allah'ın zâtında, sıfâtında o mertebelerin hukukunu korumazsak bunu bizden sorarlar. Niye sen beni sadece bu âlemde müşahede edemedin çer çöp olarak gördün benim gerçek varlığımı idrak edemedin, diye sorarlar. Sormasalar da perde açıldığı zaman biz kahroluruz. Bu kadar büyük ilim gelmiş, islâmın içerisinde dünyaya gelmişiz de bunlardan haberdar olmamışız diye. "Allah size zulmetmedi siz nefislerinize zulmettiniz[32]". Neden? İlgisiz bilgisiz kalmaktan işin hakîkatine nüfuz edememekten, nefsinizdeki hakîkatleri ortaya çıkaramadığınızdan, nefsinizi hapishanede bıraktınız ona zulmettiniz, diyor. Eziyet etmek gibi falan değil nefsimize zulmetmektir. Onun hakîkatini anlayamadığımızdan, ona ulaşamadığımızdan, onu perdeli bıraktığımızdan nefsimize zulmetmiş oluyoruz.

[31] (Kasas 28/30)
[32] (Tevbe 9/70)

İşte Hakk Subhânehu onlara sorar; Rabb-inizle sizin aranızda bir işaretiniz var mı diye? Onlar da, evet derler. O zaman Cenâb-ı Hakk onların kendi anladıkları istikamette onlara görünür. Yani nûr şekliyle görünür, âlemlerin ötesinde kibriya, yani yücelik şekilleriyle görünür. O zaman evet derler. Ama bu ne demek? Allah'ın bir yönünü kabul, bir yönünü red demektir. Kûr'ân-ı Kerim'in bazı âyetlerini kabul, bazılarını red tamamını reddetmektir. Her ne kadar onlar orda o tecelliyi kabul etseler de diğer tecellileri kabul etmediklerinden yine Allah'ı reddetmiş, zâtın hakîkatini durumdadırlar.

TEVHİD MERTEBELERİNİN ÖZELLİKLERİ

Mûsevîyet mertebesi tenzih mertebesi, yani Allah'ı ötelerde düşünme mertebesidir. İşte islâmın da zâhiri mûsevîyet itikadı üzerinedir. İslâm dininin şeriat mertebesi, filler âlemi mûsevîyet itikadı esası üzerinedir. Sor şeriatte olan bir kimseye, Allah nerede? Zaman ve mekanın ötesindedir der. Bu tenzih der.

Îsevîyet mertebesinde bu tenzih teşbihe dönüşüyor. Benzetme ile Allah'ın varlığı yavaş yavaş saltanatından aşağı indirilmeye, aşağıdaki saltanatı göz önüne getirilmeye çalışılıyor. Yalnız buradaki fark Muhammediyet ile Îsâ (a.s.) bu hakîkati sadece kendinde müşahede ederek, başkalarından değil, bu aralarındaki farktır.

Mûsâ (a.s.) mertebesinde Allah ötelerde, tenzih burası, İsevîyet mertebesinde Allah İsa'da sadece zuhur etmektedir (teşbih). İnsandaki zuhurudur. İşte Îsâ (a.s.)ın mucidi olduğu ilim, bu bilgidir. Allah'ı yere indirip insanın varlığında olduğunu bildirmesidir. Yere indirip ilâhi müşahedeyi insânda yapmaya başlamasıdır. Bu çok üstün bir mertebedir. Müslümanlara islâmiyete en yakın yerdir.

Mûsevîlerle o kadar kolay anlaşamaz müslümanlar ama mantıklı hristiyanla hemen anlaşır. Aralarında bir-iki konuda, çok az ihtilaf olur.

Îsâ (a.s.)dan bahsederken, sana İncil'i verdik, Furkân'ı verdik ve hikmeti verdik diyor. Ey Meryem oğlu Îsâ biz sana körlerin gözlerini açma kudretini verdik. Abraşları düzeltme kudretini verdik, ölüleri diriltme kudretini verdik. Bi izni, benim iznimle bunları yapıyorsun diyor.[33] Şimdi bakın burada çok ince ve hassas hadiseler var. Bi izni benim iznimle demekki Îsâ (a.s.)ın varlığında zaman zaman Allah'ın zuhura geldiği bizâtihi zâti zuhurunun olduğu devreler, zaman zaman da kendi beşeriyetiyle yaşadığı devreler vardır. Bu bizlerde de böyledir, sadece O'nda değildir.

İşte, çamurdan kuş sûretinde sûret yapması, şekil vermesi ve ona nefyedip te üflemesi ve o da kuş olup uçması anındaki ordaki Allah'ın bizâtihi kendi fiilidir. Çünkü, bir beşerin herhangi bir çamura hayat vermesi mümkün değildir. İster Îsâ (a.s.), ister Muhammed (s.a.v.) olsun. Ama orada Allah tecelli ettiği zaman o işin olmaması mümkün değildir. Baba oğul biz biriz, diyor. Ben babamdan geldim göklerin melekûtundan geldim oraya gidiyorum, diyor. Bu ifadeler kendinde sıfât tecellisinin olduğunu gösterir. Sıfât da güç demek, muktedir olmaktır. Îsâ (a.s.)ın daha evvel gelen insânlara böyle bir üstünlüğü vardı ve Îsâ (a.s.)ın daha enteresan tarafı, fizik babası yoktu, 'biz O'nu ruhi kudsi ile destekledik[34]' diyor. Ondan evvelki insânlara 've nefahtü fi min ruhi[35]' onlara ruhumdan nefyettim. Îsâ mertebesi iki ruhla destekleniyor. Îsâ'ya gelmezden evvel diğer

[33] (Maide 5/110)
[34] Bakara 2/253)
[35] (Hicr 15/29)

insânların hiç birinde bu mukaddes ruh, kudsi ruhun tecellisi ve tesiri, zuhuru yoktur. Bu ilk O'nda meydana geldi. Onun için beni mü'minlerin evveli yaz diyor. Bu mertebenin mucidi olarak tarihe geçir diyor ve 3 sene kadar kısa bir peygamberlik süreci oldu. Sonunda Cenâb-ı Hakk O'nu kendi katına çekti Îsâ (a.s.) şimdi fenâfillah mertebesini yaşıyor, Hakk'ın huzurunda ve dönüşte geldiği zaman fenafillahtan, bakâbillaha ulaşmış olarak gelecek ve ümmet-i Muhammetten sayılacaktır. Koskoca peygamber daha o zaman ümmet-i Muhammed olma şerefine nail olmuş değildir. Diğerleri hiç değildir.

Îsâ (a.s.)ın diğer insanlardan farklı iki özelliği vardır. Birincisi, bizâtihi kendisinin peygamber olmasıdır. Diğeri, Hazreti Muhammed'e ümmet olmasıdır. Hiçbir peygamberde, hiç bir insânda böyle bir haslet yoktur. Bizler ümmeti Muhammediz ama peygamber değiliz.

Îsevîyet mertebesi itibarıyle Allah'ın sıfât ve zât tecellisinin bir yerde olduğu teşbih olarak yeryüzüne indiği bilgisi verilmiş oluyor. Zaten bir 'ayn', bir 'sin' ile yazılır. Oradaki ayn, göz demektir. Göz hangi göz, Allah'ın varlığını müşahede eden gözdür. 'Sin' de insân, yani Îsâ Allah'ı gören müşahede eden insân demektir. Kitabı da İncil, müjde demektir. Hazreti Rasulûlllah'ın geleceğini müjdeleyendir. Benden sonra biri gelecek ben O'na uyuyorum, siz de O'na uyun diye kendi ümmetine tavsiyesi vardır. Eğer onlar gerçek ümmet olsa, Îsâ (a.s.)a gönülden inanıyorlarsa, onların hepsi anında müslüman olmaları lazımdır.

Mûsâ (a.s.)a "len terâni ya Mûsâ, yani sen beni göremezsin[36]", ötelerde tenzih vardır. Mûsâlık sende olduğu sürece beni göremezsin. Beni görmen için

[36] (A'râf 7/143)

Mûsâ'lığın ortadan kalkması lazımdır. 'Ya Mûsâ sen mukaddes Tuva vadisindesin', yani övülmüş vadidesin, 'Ayakkabılarını çıkar', nalınlarını çıkar da, benim huzuruma öyle gel[37]. Tefsirlerde nalınları necisti ondan çıkar dedi diyor. Bu da tabii bir izah tarzıdır.

Mûsâ'nın ayağında 4 tane nalın vardı. Bir tanesi ef'âl mertebesinin nalınları, bir tanesi esmâ mertebesinin nalınları, biri sıfât, biri zât mertebesinin nalınlarıdır. İnsân her mertebede bir nalın çıkartıyor. Kış mevsiminde yaz ayakkabısıyla gezilmez. Her mertebede o mertebenin gereğini kullanmak icap eder.

Mûsevîyyet mertebesinde tenzih var. Îsevîyyet mertebesinde teşbih var ama bir kişide, bir mahalde Hakk'ın zuhurunu bilmek vardır. İşte Îsâ (a.s.) tarafından, Muhammediyet'in öncülüğü yapılıyor. Hazreti Rasulûllah ise; "Bana bakan Hakk'ı görür'' hükmüyle bu bilgiyi bütün âleme yayıyor. Yani, bütün âlemdeki görüntü Hakk'ın vechinden başka bir şey değildir diye gerçek tevhid akidesini ortaya koyuyor.

Tevhidi ef'âl Îbrâhim (a.s.) mertebesi, tevhidi esmâ Mûsâ (a.s.) mertebesi, tevhidi sıfât Îsâ (a.s.) mertebesi, tevhidi zât ise Muhammed (s.a.v.) mertebesidir. Bütün bu tevhidleri tevhid eden mertebenin ismi gerçek tevhid mertebesidir. Yani bu dört biri birleştiren birliktir. Hepsini içerisinde toplayan yaşayan ve tevhid yaşantısıdır. Her mertebede Hakk'ın gerçeğini yaşatan tevhiddir. Lâ ilâhe illâ Allah tevhiddir. Muhammedun Rasulûllah da bunu izah eder. Yani mi'racdan sonra tekrar yeryüzüne iner ve mi'racda almış olduğu hakîkatleri ümmetine irsâliye yaparak adresine kadar rasûl ulaştırır.

---

[37] (Ta-ha 20/12)

DUR RABB-İN NAMAZ KILIYOR, HAKÎKATİ VE ZÂHİR ESMÂSININ BÂTINA DÖNÜŞMESİ

İlmin içerisinde bazı şeyler misâllerle anlatılıyor ya! Teşbihlerle benzetmelerle anlatılmaktadır. Kûr'ân-ı Kerim'de iki anlatış tarzı vardır. Birisi olmuş sahnelerin geçtiği misaller, yerlerdir. Mesela Firavn'ın Mûsâ (a.s.) ile birlikte sihirbazların karşılıklı görüşmeleri[38], asanın yere konması yılan olması[39] gibi bir sahnelenmelerdir. Ama bunun yanında misaller vererek yaşanmamış kurgu sahneler vardır. Nasıl hani, 'iki komşunun bahçesi vardır diyor, birisine yağmur yağar, birisine yıldırım çarpar. O diyor böbürleniyor, gururlanıyor benim bahçeme bir şey olmaz diye. Derken yıldırım geliyor yakıp kavuruyor[40]', bunun gibi sahnelenmeler vardır.

Bir de "lev enzelnâ" da bir sahne var ama yaşanmış fiilen oluşan bir sahne değildir. Eğer biz bu Kûr'ân-ı dağ başlarına indirsek onun ağırlığından parça parça olur, diye burda bir sahne var[41], ama yaşanmış sahne değildir.

"Dur Rabb-in namaz kılıyor" hükmü de böyle bir benzetmeyle yapılmıştır. Yoksa Rabb-in gelecekte orda namaz kılacak hâli yoktur. Orada bir mertebeden bahsediyor ve bizim dikkatimizi çekiyor. 'Birçok perdeler açıldı, bir perde kaldı ki Cebrail kardeşime sordum', diyor. 'Ya Cebrail bunun arkasında ne var? Açayım, dedim, dur Rabbin namaz kılıyor dedi' diyor. Allah namazda demiyor, kul namazda demiyor, Rabb-in namazda diyor. Rabb nasıl

---

[38] A'râf 7/103-137)

[39] (Şu'arâ 26/32)

[40] (Kehf 18/32-34)

[41] (Haşr 59/21-24)

namaz kılar? Namaz kılması için bir silüetinin evvela olması lazımdır.

Hazreti Rasulûllah'ın kanalıyla rubûbiyyet mertebesi dahi bir mâhluk olduğu, ama bizim anladığımız mâ'nada değil, bireysel bir mâhluk değil. Esmâ âleminin tamamının bir mâhluk olduğu, isimler âleminin mâhluk olduğudur. O da neye bağlı? Allah esmâsına bağlı oluyor. Rubûbiyyet mertebesinin Allah esmâsına bağlı olduğu, dolayısıyla kaynağı Allah esmâsı olduğundan Allah'a yönelmesi onun ibadeti namazı oluyor.

Nasıl bizim de kaynağımız Allah değil mi? Biz de Allah'a ibadet ediyoruz. Bütün varlıklar, 'yüsebbihu le hu ma fis semâvati' bütün âlemdeki varlıklar tesbih etmekteler. İşte 'dur Rabbin namaz kılıyor' demesi, bütün mâhlukatın tek yönlü olarak Hakk'a yönelmesi, tesbihat yapması Rabbin namazda olması hâlidir. Çünkü dışardan baktığın zaman bir ağacın bir sürü dalı var, yaprağı var, çiçekleri, meyveleri vardır. "Yüsebbihu lehu ma fissemevati vel ard[42]" dediği zaman o ağaçların yapraklarının hepsi ferd ferd zikirde, ibadettedir. Ama bunları birleştirdiğimiz zaman tümü tek olarak ibadettedir. Ağaç dediğimiz zaman ağaç tek olarak ibadettedir. E! bizim de varlığımız tüm olarak ama her zerremiz ibadette ferd ferd, ayrı ayrı, cüz cüzdür. Her cüzümüzde bir can var. Her zerremiz bir cüz, her cüzümüz bir candır. Her can da tespih etmekte, biz bilsekte bilmesekte varlığımızın her tarafı tesbihtedir. Tesbihte olduğu için hayâttadır. Hayâtiyetini kaybettiği anda tesbihatı bitmiş olur. Tesbihatı bittiği anda da hayâtı bitmiş olur. Hayâtı varsa tesbihi var, bilsekte bilmesekte bu böyledir.

[42] (Haşr 59/24)

Bu tesbihatta 2 türlüdür. Birisi fıtri, tabii tesbihatdır. Bir de bütün varlığın zikri yani kelâmi tesbihatı var. Ama 'siz onun tesbihatını duyamazsınız' diyor. Duyulmaz, eğer duysak yaşayamayız tesbihatın azametinden âlemde yapılan, biz dayanamayız. Onun için Cenâb-ı Hakk bu tesbihatı, bize duyurmaz. Ama zaman zaman bazılarına bazı şeyleri duyurur, bu da ayrı konudur. Bir bilinç oluşsun diye, bu böyledir.

Melaike arkadaşlarının öldüğünü tesbihatlarının bitmesinden anlıyorlarmış. İşte bir bakıma tesbihat hayât, yaşam, faaliyettir. Bütün mâhlukatın toplu olarak Allah esmâsına yönelmesidir. Rabb-in namaz kılıyor demek; ihtiyaçlarını O'ndan talep etmesidir.

Şöyle bir şey geçer füsûs’ül hikemde; hakîkati ilâhiyye, ruhu ilâhiyyeyi halkettiği zaman onda üç irfan ortaya getirdi. Üç ariflik bilinç ortaya getirdi. Bir tanesi, nefsine arif olmak, yani kendi varlığını bilmektir (marifeti nefs). İkincisi, marifeti mübdi', yani kaynağını tanımaktır. Kendini meydana getireni tanınmasıdır. Üçüncüsü de, kendini meydana getirene ihtiyaç ve zillette olduğunu bilmesi, muhtaç olduğunu bilinmesidir. İşte Rabb mertebesi kendisini meydana getiren Ulûhiyyet mertebesine muhtaçtır. Ve ihtiyacı olduğundan da ona yönelmesi, ihtiyacını talep etmesi onun namazıdır, ibadetidir, yani secdesidir. Bu hakîkati Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bize, 'dur Rabbin namaz kılıyor' gibi benzetmeli bir fiil içerisinde sahne etmektedir. O perde dediği bizim gözümüzdeki perde, arşı aladaki perde değil, idrakimizdeki bizdeki perdelenmedir. Bu perdeyi açmış olsa bizim dünyamız yanar gider, dayanamayız. Onun için 'açma perdeyi' diyor. Ancak bu hakîkat-i kelâmla bunu ifade etmeye çalışıyor.

Eğer gerçekten varlığın hâli gözümüzün önünde açılmış olsa, Risale-i Gavsiyye'de belirtildiği gibi, eğer kendi hakîkatini idrak etmiş olsan “Ya Rabbi benim canımı al” diye dua ederdin. “Bir an evvel sana kavuşayım, bâtın âleme kavuşayım”. Ama gerçekten arif bu duayı da yapmaz. Neden yapsın ki? Zaten burada kavuşmuş ayrı gayrı kalmamıştır. Kavuşmak için ahirette olanı beklemez, burada zaten ahirde olanı bulmuştur. Ahiret demek, senin inkılabın demek, yani zâhir görüntünün bâtına dönüşmesi demektir. Zâhir esmâsının, bâtın esmâsına dönüşmesidir. Sen onu bugün burada, zâhir esmânı bâtına dönüştürmüşsen zaten ahiretin buradadır. Hesabın kitabın zaten görülmüş bitmiştir.

Not= Bu hususta daha geniş bilgi. Sohbet arası sohbetler kitaplarından (161-29-sayfa-239) da Cd-20-Âlemlerin bir namaz hükmünde olduğunu öğrendik. Bölümünde mevcuttur oraya da bakılmasında yarar vardır.

İNSÂNDAKİ MESCİD-İL HARAM, MESCİD-İL AKSA VE ESFELİ SAFİLİN

Cenâb-ı Hakk kulunu gecenin bir vakti, Mescid-il haramdan Mescid’il Aksa'ya yürüttü. Mescd’il haram zât mertebesi, aklı evvel, aklı küll mertebesidir. Mescid’il haramdan Mescid’il Aksa'ya yürütülmesi zât mertebesinden sıfât mertebesine ve esmâ mertebesine tenezzülüdür. Eğer Hazreti Rasulûllah Mescid’il haramda kalsaydı zaten mi’racta olduğundan mirac hadisesine gerek yoktu.

Şimdi biz bu odanın içerisindeyken odanın dışına çıkmamız lazım ki yine buraya gelelim. İşte zât mertebesinden sıfât mertebesine, yani Mescid'il Aksa'ya (uzak mescid) bir bakıma tecellinin sonu, bir bakıma, zât mertebesinden sıfât mertebesine İlâhi tenezzülün sonudur. Sıfât mertebesi aynı yerde Mûsevîyyet mertebesi de olduğundan esmâ mertebesi orası, yani bu âlemdir.

İşte bu âlemde faaliyette olan yaşam da ef'âl mertebesi yaşamıdır. Yani zât mertebesinden mâ'na olarak bu âleme dünyaya tenezzül ediyor. Mâ'na olarak sıfât mertebesinin esmâ mertebesine, esmâ mertebesinin de ef'âl mertebesine ki burada yaşam faaliyete geçmiş oluyor. Buradan tekrar dönüp mi'racını yapıyor. Gerçi Efendimiz (s.a.v.) sıfât mertebesinden mi'raca çıktı. Ama ayrı konudur.

Bu âlem bir bakıma mescid'il Aksa yani mescid secde edilen yer, ibadet hane, aksa da en uzak demektir. Kâbe-i Şerif'e göre en uzak mesafede olan mübarek ibadet yeridir. İşte zât mertebesinden sıfât, sıfâttan esmâya, esmâdan ef'âl zuhuru burada, bu âlem Mescid'il Aksa hükmündedir. Yani bu içinde bulunduğumuz yer bir bakıma, o kadar mübarek bir yerdir. Bunun merkezi olan da Kâ'be-i Şerif yani zât mertebesi de yine bu âlemde mevcuttur.

Şimdi bir yönüyle buraya baktığımız zaman, İlâhi tecelli yönüyle baktığımız zaman burası Mescid'il Aksa'dır. Ama bir yönüyle baktığımız zaman esfeli safilindir. Aynı yer iyi kullanılırsa Mescid'il Aksa hatta âlâyı illiyyin yapabiliyoruz ama yerinde kullanamadığımız zaman esfeli safilin yapmış oluyoruz.

Şimdi Tin sûresine gelelim. ''İnsanı en güzel kıvamda halkettik''. Yani zât mertebesinde halk ettik.

Sonra onu esfeli safiline reddettik. İşte esfeli safilin de bu dünya sıfât mertebesi olan Mescidi'l Aksa da bu dünyadır. Yani iki değişik anlam bu dünyadan bahsediyor.

İşte Âdem (a.s.)ı Cenâb-ı Hakk zât mertebesinde meydana getirdi. Zâti sıfâtlarıyla, yani kendinde zâti sıfâtlar da bulunmakla birlikte, ama bütün süfli sıfâtlar da aynı bünyenin içerisinde bulunmak sûretiyle bu âleme ayak bastırdı. Âdemlik demek O'nun bir bakıma çocukluğudur. Vurmaya kırmaya isyana orada başladılar, çocukları birbirlerini öldürmeye başladılar. Bunlar bilinçle yapılan şeyler değil, içinde mevcut olan şeylerdir. Neden? Esmâ-i İlâhiyyenin tüm hepsinin faaliyette olmasıdır. Aziz, Cebbar, Mütekebbir isimleri o çocukta da var, peygamberde de var, hepimizde de var. Îsâ (a.s.)da biraz yoktu, O müstesnadır.

Bir çocuk dünyaya geldiği zaman anne ve babadan veraset yoluyla geçen Kahhar esmâsı da var, eneiyyeti de var, benliği de var, Cebbar esmâsı da var. Bütün kötü fiil diye bildiğimiz o fiilleri meydana getiren esmâ-i İlâhiyye de varlığında mevcuttur. İşte zikir dediğimiz şey, bunların iyilerini ortaya çıkarıp eksi olanlarını törpülemek, yani frenlemektir. İşte o zikrin bir başka özelliğidir. Bizim varlığımızla yani programımızla, DNA'larımızla birlikte bunların hepsi bizde mevcuttur. Onun için daha başlangıçtan beri fıtri olarak, bilinçli olarak değil, eğitimle değil, meydana çıkmış oluyor, eğitimle bunlar düzeltilmeye çalışılıyor.

İşte bu hayâtımızı böyle eğitimsiz sürdürdüğümüz zaman, nefsi emmare ağırlıklı bir yapıya bürünmüş oluyoruz. Ama bunları kontrol altına almaya çalıştığımız zaman, biz de tesbihat yönüyle meleki bir oluşum ortaya çıkmış oluyor. İşte tesbihattan zikre yöneldiğimiz zaman insani oluşum başlıyor, meleki oluşumun üstünde hilâfet

oluşumu, insâni oluşumu vardır. İşte nefsi emmare dediğimiz şey çocuğun kendi varlığında mevcuttur. Esfeli safilinde bu mevcud olan yaşantı içersinde kaldığı zaman burası esfeli safilin olmuş oluyor. Yani tenezzülün, mertebelerin aşağıların aşağısı en alt düzeyidir. Bizim kendi karakteristik yapımızla, kendimizin esfeli safilini oluyor, o kişinin esfeli safilini oluyor. Genel esfeli safilin olmuyor. O zaman herkes aynı durumda, emmarede olması lazımdır.

İşte biz burasını kendi yaşantımıza göre, kendimize ya esfeli safilin yapıyoruz, ya Mescid'il Aksa, Mescid'il Haram yapıyoruz. Veya vuslathane yapıyoruz.

Çocuklar dünyaya dönük yaşantı içerisinde olduklarından evvela kendilerinde nefsi emmare kaynaklı faaliyet, fiiller ortaya çıkıyor. Benim olsun diye enesi[43] evvela ortaya çıkıyor. İşte bu yönlendirilirse Hakk'a doğru gidiyor, kişi yönlendirilmezse nefsi emmarenin içerisinde boğulup kalmış oluyor.

Düşündün mü hiç kardeşim,
Bu âlemde nedir işin?
Dünyaya sebebi gelişin,
Âdem olmakmış meğer.

Yani nefsi emmare, levvamede kalmak değil ama buradan yola çıkarak bunlara uğramadan da bir yere gidemiyorsun, o zaman onlar olmazsa olamıyorsun. Nefsi emmaren olmazsa dünyaya gelemiyorsun, melek olarak melekût âleminde kalıyorsun. Dünyaya gelmen için bu vasıflarla vasıflanman lazımdır. Yani eksi ve artı vasıfların hepsiyle vasıflanman lazımdır. Ki o zaman bütün esmâ-i İlâhiyyenin zuhuru sende olsun. İşte Âdeme isimleri

---

[43] Benliği, egosu…

öğretti, bu hem müsbet hem menfi[44] isimlerdir. Aslına bakarsan ne müsbet var, ne menfi var Hakk'ın huzurunda hepsi Hakk'ın sıfâtıdır.

Dünyaya sebebi gelişin,
Âdem olmakmış meğer.

İlim öğrenmekten gaye,
Ulaşmak içinmiş yâre.
İlmin sonunda paye,
Arif olmakmış meğer.

Âlim olmakmış değil, arif olmakmış. İşte bütün insanın uğraşması, irfan ehli olması, evvela nefse arif, sonra rabb-ine arif olması, daha sonra kendi gerçeğine arif olması içindir.

Her yönüyle hep kemâlde,
Görünür varlık cemâlde.
En güzel oluş herhalde,
İnsân olmakmış meğer.

Sırayla Âdem oldun, arif oldun, insân oldun. Bunlar insânın vasıfları mertebeleridir.

Aç gönlünü Hakk'tan yana,
Neler ulaşır sana.
En güzeli Allah'a,
Habib olmakmış meğer.

Necdet'ten dinle bu sözü,
Hakk'tan ayırma hiç özü.
Bu dünyanın gerçek tadı,
Ölmeden ölmekmiş meğer...

---

[44] Olumlu, olumsuz…

SALÂTEN DAİMETEN[45]

''Salâten daimeten. Onlar devamlı namaz halindedirler''. Bu ne demek?

Beş vakit namaz ef'âl âleminin yani fiiller âleminin namazıdır.

Salât-el vusta[46], esmâ âleminin namazı, yani Rubûbiyyet, 'dur rabb-in namazda' dediği yerin namazıdır.

Salâten daimeten sıfât mertebesinin namazıdır.

Salât-ı vusta ef'âl âlemiyle sıfât mertebesi arasındaki vasıta namaz, ara namazıdır. Araya yani salâtı vustaya ermeden salâtı daimiye ulaşmak mümkün değildir. Bu vusta denilendir.

İkindi, sabah, bunlar fiiliyyattaki izâhlardır. İkindi namazı ifadesi sûretteki cevabı, ama bâtındaki hakiki cevabı esmâ âleminde kılınan namazdır. Rubûbiyyet mertebesinde tatbik edilecektir.

Vusta ara namazı, yani bağlantıyı kuruyor. Esmâ âlemi yaşanmazsa, sıfât âlemine nereden çıkılacaktır.

ALLAH'IN KADEHLERİ

''İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir. Kendini bilmezsen ya nice okumaktır?[47]'', büyüklerimiz vaktiyle demiştir. İşte ilimden kasıt irfâniyet ilmidir. Gökyüzü ilmi, denizler altı ilmi değildir. ''Nefsini bilen rabb-ini bilir'' ilmidir. Dağları, denizleri bilen Allah'ı bilir, demiyor.

[45] (Meraric 70/23)
[46] (Bakara 2/238)
[47] Yunus Emre

Geçmiş tarihi bilen, taş devri, cilalı taş devri bilen Allah'ı bilir demiyor. Nefsini bilen rabb-ini bilir. Rabb-ini bilir diyor, Allah'ı demiyor. Çünkü nefis Rubûbiyyet zâtından meydana gelen bir hadisedir. Rubûbiyyetin zâtından bizim nefsimiz kaynaklanıyor. Ama bizim varlığımız, hakîkatimiz Allah'ın zâtından meydana getirilmiştir. Özümüz, hakîkatimiz Allah'ın zâtındandır. Ruhumuz da Allah'ın zâtından diyebiliriz. Ruhani tarafımız, aklımız da var bunun içinde, aklı külldende var.

Elimize bir avuç zeytin aldık, sıktık onu zeytinyağı yaptık. İşte o yağın bir damlası zeytinden meydana geldiği için, bir damlayı tanıyan zeytinin tamamını tanır. Veya bir zeytini tanıyan tonlarcasını idrâk eder. Denizden bir bardak su alıp ta onu incelemişseniz bardağın içerisindeki denizin ta kendisi olduğundan denizi görmenize gerek yoktur. Bardağı tanıyan denizi tanıdı demektir, bunda şüphe yoktur.

İşte bizde İlâhi âlemden gelen ruhların kadehleriyiz. Mevlânâ Hazretleri bir teşbihinde o kadehlerden ki; içki içtiler haşra dek sarhoş oldular, diyor. Allah'ın kadehlerinden içenler sarhoş oldular.

Allah'ın kadehleri kimlerdir, nedir yani, porselen kaplar mı? Fafur diyorlar bunlara eskiler. Allah'ın kadehleri Allah'ın hammallarıdır. Allah'ın kadehleri insânlardır, yani insânı kâmillerdir. Kim ki insânı kâmil lisânından "vesekahum Rabbuhum şaraben tahura[48]"yı tattı işte onlar ebedi hayata ulaştılar. Onlara ne mutlu ki bunlar âlemin en şanslı insânlarıdır. Kim o kadehten dökülene kadehlik yaparsa ve o kadehten de kendisi içerse

[48] (İnsân 76/21)

şanslıdır. İşte insan o suyu içmekle ancak tahir olabiliyor. Tahirun[49] zümresine ulaşmış oluyor.

DERVİŞLİK EN ASALETLİ MESLEKTİR

Farz namazına başladık, önümüzde imam tekbir getiriyor namaza devam ediliyor. Elhamdülüllahi rabb-il âlemin deniyor. Hamdolsun ki daha hayatımız var. Errahmanirrahiym; Rahmân ve Rahiym olanın yaptığı işlere bakın, küçücüktü hiç yoktu ortada, geldi bir hayat sahibi oldu, bir seyir sürdürdü 50 sene 20-30 sene ve kimse onun ağlamasına, acımasına, arkada kalanlarına, önde bıraktıklarına hiç birine bakılmadı, gözyaşı dinlenmedi. Cenâb-ı Hakk'ın oradaki Kahhar ve Cebbar esmâsı öyle bir faaliyet gösterdi. Biz biliriz ki Rabbimiz çok merhametlidir. Yok, canım sende merhametli olduğu kadar gazabı da var. Çünkü kuralları var. Bizim gözyaşımıza bakıp ta merhamete gelecekte annemizi almayacak, babamızı götürmeyecek değildir. Sen istediğin kadar gözyaşı dök dur. Benim iradem burada söz konusu diyor. Benim takdirim söz konusudur. Yani benim muradım söz konusu, seninki değil diyor. Eğer bizim gözyaşımıza baksa kim annesini, babasını, oğlunu, kızını verir de gönderir o tarafa imkan mı var? Demek ki bizi dinleyen yok, O sistemini dilediği gibi kullanıyor. Neden? Çünkü Amir, Mürid, irade edendir. Dervişlere Mürid ismi çektirirler, dervişlere mürid derler.

Biz bu kelimeyi, mürid ismini, dervişlik yani basit, tevazu sahibi gibi zannederiz. Yok, hiç öyle değildir. Mürid irade eden demek, işte Hakk yolunda, ben bu yola gideceğim, başımı koydum sonuna kadar gideceğim, diye

---

[49] (İnsân 76/21)

irade sahibi olan kimsenin adı Mürid'dir. Yoksa derviş bir lokma, bir hırka, yat orada bir parça, kalk orada bir parça, ne bulursan onu ye, dervişlik böyle pejmurdelik değildir.

Dervişlik belki sanatların içerisinde en yüce ahlaka, en yüce iradeye sahip olan kimsedir. Mesleklerin içerisinde en asaletli olanıdır. Neden? Bak Allah'ın talebesi oluyorsun. Diğer okullarda o okulun gerektirdiği formayı istiyorlar, o okulun asaletini istiyorlar. Biz Allah okulunda okuyorsak onların hepsinin üstünde bir asalete sahip olmamız gerekiyor. Hep yanlış anlamışız bir lokma bir hırka, derviştir vur tekmeyi gitsin. Bana tekme vurunca ben de sana bir yapıştırırım görürsün dervişliğin ne olduğunu, ama tabi bunların da hep yerleri var, mertebeleri var. Îsâ (a.s.) İncil-de ne diyor? Sana birisi yanağına bir tokat atarsa, sen öteki yanağını da çevir ona diyor. O da ayrı bir mertebedir.

İşte burada mühim olan işin asaleti, her şeyi yerinde kullanmak, kendi düzeyinde kullanmaktır. Bunun için de irfâniyet gerekiyor, tabî bilinç gerekiyor. Biz bunları birbirine karıştırıyoruz.

İşte 4 rekâtlık farz namazının 1. Rek'atı ef'âl mertebesi itibariyle kılınıyor. 2. Rek'atı esmâ mertebesi itibariyle kılınıyor. Ef'âl ve esmâ mertebelerinde teferruat olduğundan zammı sûre, yani fazla bilgilere ihtiyaç vardır. Ama sıfât mertebesine geçildiği zaman, ef'âl ve esmâ, yani teferruat kalkmış zâti tecelli sadece ortada kalmış olduğundan, teferruata gerek olmadığından, Hamd sûresinin okunması orada yeterli oluyor. Hele farz namazlarında, zât mertebesinde hiç teferruata gerek kalmıyor.

Farz namazları Allah için kılınan, sünnet namazları Peygamber için kılınan namazlardır. Yani genel olarak

sünnetler ef'âl âlemi namazı, farzlar zât âleminin namazıdır. Onun için sünnetlerin 4 rek'atında da zammı sûre vardır. Çünkü orası faaliyet sahası, ilim öğrenme sahasıdır. Ama sıfât ve zât mertebelerinde bu oluşumlar aşıldığı için, zâti tecelli orada olduğu için teferruata gerek yok. Onun için zammı sûre orada okunmaz. Bunlar rasgele, tesadüfi konan kurallar değildir.

TAHARET

Bazı Kûr'ân-ı Kerim'lerin dış yüzünde "Lâ temessehu illa mutahharun[50]" diye bir âyet var. Bunun hakîkati nedir? Kısaca onun üzerinde durmaya çalışalım.

Lâ yemessehu; buna dokunmasın, temas etmesin. Peki, niye geldi? Temas etmek, hemhal olmak için Kûr'an-ı Kerim gelmedi mi? Kendisini bunun içerisinde anlatmadı mı? Biz buna temas etmezsek tutmazsak ahdi misak yaptık ezelde bunu yerine getirmezsek dünyadaki işimiz herhangi bir varlık gibi dünyadan geçeriz, Allah'la ilgimiz olmaz.

Cenâb-ı Hakk kendi zâti tecellisi için bizi buraya gönderdi. Zâtının zuhuru için buraya gönderdi. Başka ifade ile de ef'âlinin, esmâsının, sıfâtının zuhuru için gönderdi. Onun için mükerrer olarak halk etti. ''Ve kerremna beni âdeme[51]" âyetinde belirtildiği gibi kerem tacını üstümüze koydu. Bir söz vardır padişahların bir tacı vardır ama ariflerin dört tacı vardır. Bunu nasıl kazandılar? Terki dünya, terki ukba, terki hesti(kendini), terki terk ile elde ettiler.

---

[50] (Vakıa 56/79)
[51] (İsrâ 17/70)

İşte kemâlatımıza burada ulaşmamız gerekiyor ki bunu tutabilelim. Âyetin başında evvela kimse temas etmesin diyor, “illâ illel mutahharun[52]”, ancak tahir olanlar bunu tutsun. Taharetin birinci şartı gusül ve namaz abdesti ve üstümüzün başımızın olabildiği kadar temiz olmasıdır. Burada eskilik değil temizlik söz konusu olandır.

Bu temizliği yaptıktan sonra zâhiren, bâtınen de ruhani temizliğimizi yapmamız gerekiyor. Yani bir hadiste Efendimiz (a.s.v.) buyurdular ki; “vücudike zenbike”, senin vücudun senin için en büyük günahtır. Eğer bu vücud bizde ariyetse[53], günahsa hangi yönden günah oluyor onu bilmemiz lazım. Cenâb-ı Hakk bize lütfedip vermiş olduğu bu vücudu biz günaha çeviriyoruz. Yani biz taharetten günah işlemek sûretiyle uzaklaştırmış oluyoruz. Neden **“zenb”** oluyor varlığımız? Ona sahip çıktığımız için, buna yöneldiğimiz için, bununla yaşadığımız nefsâni bir hayat sürdürdüğümüz ve buna ben dediğimiz için varlığımız **“zenb”** oluyor. O zaman büyük şirk işlemiş oluyoruz. Şirk de günahların büyüğüdür.

Farkında olmadan bazen iyi niyetle yaptığımız şeyler dahi şirk hükmünde oluyor ama Cenâb-ı Hakk buradaki iyi niyete bakarak onu şirk hanesine yazmıyor. Onun lütfundan, ama bizlerin bu ince noktaları bilmemiz gerekiyor ki ilâhi varlıkla olan münasebetlerimizi belirli bir kalitede, belirli bir muhabbet ve güzellikte tutalım.

Bir padişahın huzurunda da kul edebini takınması lazım, kendi yerini bilmesi lazımdır. Padişah padişahlığından onun lütfundan kulunun yaptığı bazı avami hâllere bakmayabilir, hoş görebilir. Ama kul o

---

[52] (Vakıa 56/79)

[53] İğreti, ödünç.

hâllere düşmemesi gerekiyor. İşte biz de Allah'ın kulları, zuhur mahalleri olduğumuzdan Allah'la olan münasebetlerimizi en ince, en hassas şekilde sürdürmemiz gerekiyor. Bunu böyle yapabilmemiz için de beden kaydından kurtulmamız gerekiyor. Bizim en büyük takıntılarımızdan bir tanesi şartlanmalar içerisinde yaşamaktır. Yani kendi kendimizi sınırlama içerisinde yaşamaktır. İnsân hiç bir şeyle sınırlanmaz, çünkü ufku arşı alaya kadar açıktır.

Ama bu demek değil ki her türlü hâli kullanarak her türlü kötülükleri yaparız, o mâ'nada sınırlamak değil, tefekkür mertebesinde sınırları aşmamız gerekiyor. Eğer bizde Allah ruhu mevcutsa ki "ruhumdan nefyettim[54]" bunu Allah öyle diyor. O'nun ruhu varsa bizde bunu tefekkür düzeyinde kim ne şekilde sınırlayabilir.

İşte biz bu hakîkati gerek eskiden beri gelen bir eğitim sistemi içerisinde gerek günümüzün şartları zorlamaları içerisinde gerek kendi gayretsizliğimiz sebebiyle kendi kendimizde o sonsuz açılımı sınırlamış hale getirmişiz. Ve kendimizdeki kapasiteyi çok düşük bir seviyede kullanmaktayız.

O hâlde yapılması gereken insanın saf ve temiz bir gönülle düşünceyle evvela ne yapması gerektiğini tespit etmesi ön plana çıkmış oluyor. Bunu tesbit ettikten sonra da tatbikatı kalıyor.

Kişi kendinde mevcut olan hakîkatleri idrâk etmeye başladığı zaman tahirler zümresine ulaşmış oluyor. Zâhirde ki taharet fiili bir temizliği yapmak, bâtındaki taharette düşüncede ki, muhabbette ki ve olması lazım gelen hakîkatleri idrâk etmekle mümkün oluyor.

---

[54] (Hicr 15/29)

HAMELE-İ KÛR'ÂN

Kûr'ân-ı Kerim'i ezberleyenlere hafız diyorlar. Hıfz edici, yani tutan bir bakıma muhafaza edendir. Ama hafızların bir başka ismi daha var; hamele-i Kûr'ân, Kûr'ân'ın taşıyıcısıdır. Acaba öyle mi, Kûr'ân'ı taşımak ne demek? Bir kimse ne kadar âyet, sûre ezberlemişse o kadarını da taşıyıcı oluyor. Ama eğer bu kişi okuduğu ezberlediği âyetin mâ'nasına vakıf değilse, ayrıca mâ'nasını tercümesinden okumuşsa onu da biliyorsa ama o mâ'nada mevcut olan hakîkate ulaşamamışsa onun taşıdığı Kur'an değildir. Hangisidir? Kûr'ân'ın ef'âl mertebesi itibariyle taşıyıcısıdır. Eğer mâ'nasına biraz nüfus etmişse esmâ mertebesi ile taşıyıcıdır. Sıfât mertebesi, zât mertebesi itibariyle taşıyıcısı değildir. Neden? Varlığında o yönü yoktur.

Kûr'ân-ı Kerim'in 4 mertebesi var. Yani Cenâb-ı Hakk 4 kanaldan Kûr'ân-ı Kerim yayınını yapıyor. 5. kanal onu dinleyici alıcı kanal, yani İnsân-ı Kâmil'dir.

Birinci kanalda ef'âlden bahsediyor, fiillerden bahsediyor. Yani buna muhkem âyetler diyorlar. Namaz şöyle kılınacak, oruç böyle tutulacak. Bakara sûresinde ''oruç geçmiş ümmetlere yazıldığı gibi size de farz edildi[55]'' diyen âyet muhkem âyettir.

İkinci kanalı, isimler esmâ âleminden bahsediyor. Esmâ'ül hüsnanın nûrundan bahsediyor, yani melekût âleminden bahsediyor.

Üçüncü kanalı sıfât mertebesi, ceberrut âleminden bahsediyor. Yani başka ifade ile Hakîkat-i Muhammedi'den bahsediyor.

---

[55] (Bakara 2/183)

Diğer kanalında da zât mertebesinden bahsediyor. İşte esas Kûr'ânı taşıyanlar zât mertebesi itibariyle yani Ulûhiyet mertebesi ile idrak edenler esas Kûr'ân-ın hammalı, taşıyıcısıdır. Yani Zât mertebesinden taşıyıcısıdır. "Venefahtü"nün hakîkatini yaşayan onu taşıyor demektir. Biz lisânen herhangi bir şeyi bilsekte kafamızda gönlümüzde yoksa onun taşıyıcısı değiliz. Peki nesiyiz? Lafzını söyleyici, aktarıcısıyız.

ULÛHİYYET MERTEBELERİ

Sahabe-i kiramdan Ebû Reyz isimli bir sahabe; ''Ya Rasulâllah bütün bu âlemler halkedilmezden evvel Allah neredeydi?'' diye soruyor. (A.V.S) Efendimiz de buyuruyor ki; "O bir â'madaydı. Altında ve üstünde bulut olmayan bir â'madaydı'' diye böyle bir tarifi var. Altında ve üstünde buluttan maksat, altında ve üstünde bu âlemler yoktu, bir â'maiyet hâlindeydi.

Yalnız buradaki â'ma bizim anladığımız gözü görmeyen değil, isim benzerliği var. Bunun özelliği kendi kendinde iken, kendi kendine var iken, kendi kendine ayan ama dışarıya kapalı olandır. Dışarısı olmadığı için zaten mecburen dışarıya kapalı olandır.

Bütün bu âlemler var olmazdan evvel yok iken Allah var idi. Bir gün (a.v.s.) Efendimiz bir hadisi şerif buyurdular. "Allah var idi, onunla birlikte hiç bir şey yoktu". Hz. Ali Efendimiz bu sözü işittiği zaman "el an kema kan, şimdi de öyledir. Allah vardır, O'nunla birlikte hiç bir şey yoktur" dedi.

Şimdi â'ma bilinmezlik hâli, yani dışardan bilinmezlik hâlidir. Biz şu odanın içerisinde oturuyoruz. Dışardan bizi kimse bilmiyor. Dışardan bizi kimselerin

bilmemesi bizim yokluğumuz hükmünde değildir. Â'maiyyet bu halde yani hiç bir tecelli zuhuru ve ifşası yoktur. Kendi kendiyle mevcut, başkaları diye bir şey yoktur. Kimse tarafından bilinmiyor. İşte bu hâldeyken 'küntü kenzen mahfiyyen', yani ben gizli bir hazine idim bilinmekliğimi sevdim ve bu âlemleri halk ettim. Bakın oradaki o muhabbet, sevgi kelimesi bütün bu âlemlerin kaynağını meydana getirmiş oldu. İşte bütün bu âlemlerin özünde, kaynağında muhabbet var.

O muhabbet ile kuşlar kendi karınları aç yuvalarından çıkıp yiyecek topluyorlar, getirip çocuklarına yediriyorlar, kalanı da kendileri yiyor. O muhabbet yüzünden böyle yapıyorlar. Yoksa gezer dolaşır, karnını doyurur. İçindeki muhabbet onu bu yola sevkediyor, çünkü özünde var. Hayâtın kaynağı muhabbete dayanıyor. Ama zaman içerisinde bu muhabbet bazıları tarafından tam ters olarak kullanılıyor. Bu enerji düşmanlığa çevriliyor. Ama aslında düşmanlık diye yapılan şeyin de kaynağı muhabbet, bunun farkında değiliz.

Yani Cenâb-ı Hakk gizli bir hazine iken, kendi âleminde kendi varlığında kendi kendine iken bu kendindeki varlığı seyretmeyi murad etti yani buna muhabbet etti.

Mesela bir ressam var evinde oturuyor. Kafasında projesi var resim yapacak. Başlıyor resimleri yapmaya, sonra onu sergiye çıkartıyor. Ressamın neresindeydi bunlar, özünde mevcuttur. Özünde olmayan şeyi zaten o tuvalin üstüne koyması mümkün değildir.

İşte Cenâb-ı Hakk bütün bu âlemlerde kendi içinde var olan esmâ ve sıfâtlarını zuhura çıkarmayı diledi ve bu âlemlerde onların görüntüsünü ortaya koydu. Bu âlemler Allah'ın esmâ ve sıfâtlarının zuhur mahallinden,

görüntüsünden başka bir şey değildir. Bu âlemlerin kendine ait bir varlığı yoktur. Âlem diye ayrıca bir varlık yok, eğer hem âlem var hem Allah var dersek şirk koşmuş oluruz, ikilik olur.

İşte â'ma hâlindeyken yani bilinmezlik hâlindeyken kendi kendini bilir ama dışardan bilinmez iken kendindeki bu güzelliği, özelliği ifşa etmek, ortaya çıkarmak istedi. Ve bunun neticesinde ilk tecellisini yaptı. Bunun ne tarihinden ne zamanından haberimiz var. Zaman ötesi bir zaman, bu beyinler onun zamanını almaz.

Evvela â'maiyyet mertebesinden ahadiyyet mertebesine tecelli etti. Yani ilk ifşası kendi kendini veya ilk açılımı diyelim veya üstündeki kabuğu şöyle bir yayması dışa doğru açma, ahad, kul hüvallahü ehad bu mertebenin ifadesidir. ''Deki O Ahaddir, birdir.'' Sameddir aynı zamanda, yani hiç bir şeye ihtiyacı yoktur[56].

Ahadiyyet mertebesinde, O İlâhi zâtın 2 özelliği ortaya çıktı. Â'maiyyette hiç bir özelliği yok iken, Ahadiyyet mertebesinde 2 özelliği ile ana hatlarıyla zuhura geldi. Neydi bunlar? Eneiyyeti, inniyyeti, yani benliği, diğeri de hüviyyetidir. Nasıl bizim hüviyyetimiz var, onun içinde ismimiz yazıyor. Annesi, babası, şu kütükte yazılı hüviyeti onu tanıtan özellikler ama cem, mücmel olarak var. İşte burada eneiyyeti kendi hakîkatinin toplu bulunduğu hâldir. O iki hâlinden birisinde eneiyyeti kendi zâtının şifresi, ilmidir. Hüviyyeti de meydana getireceği bu âlemlerin şifresi, nüvesi özüdür. Hüviyyet çünkü tanıtmanın teferruatıdır. İşte eneiyyeti kendi zâtının kaynağı, hüviyyeti ise bu âlemlerin kaynağıdır. İki kaynak iki ana oluşumdur. Biri bu âlemlerin, biri de kendi varlığının oluşumudur.

---

[56] (İhlâs sûresi)

Mûsâ (a.s.)'a Tûr Dağında nasıl seslendi; ''İnni enallahü rabb-il âlemin[57].'' Diye seslendi. İşte bu hüviyyetinden seslendi, kendi hakîkatinden seslendi.

''Ve, fe eynema tüvellü fesemme vechullah.[58]'' âyetinde de hüviyetinin genişliğini anlattı. Nereye bakarsanız benim vechim ordadır, dedi, bu kadar açık olarak hüviyyetinin genişlemesi, diğeri de inniyyetinin açılmasıdır.

Sonra bir tecelli daha buradan yaptı inniyyeti ve hüviyyetiyle birlikte, oradan da Vahidiyyet mertebesini ortaya getirdi. Biri Ahadiyyet biri Vahidiyyetdir. Bunların ikisi de bir ama birliklerin özelliği başkadır. Peki, Ahadiyyet ile Vahidiyyet arasında ne fark oldu. Vahidiyyet mertebesi aynı zamanda Ulûhiyyet mertebesi, yani Allah'lık mertebesidir. İşte Ahadiyyet mertebesi Allah'lık mertebesini ortaya çıkardı. Yani Allah kelimesinin en üstün olduğu, daha üstün bir kelime olmadığı kanaati kafamızda vardır. Ama böyle kafamızda olduğu gibi değildir.

Â'maiyyet, Ahadiyyet ve Vahidiyyet, Vahidiyetle Ulûhiyyet aynı mertebenin ifadesidir. Ve bu mertebede yani ayrıca Vahidiyette bir de Rahmâniyet var. Ulûhiyyet, Vahidiyyet, Rahmâniyyet bir mertebenin kendi içindeki bölümleridir.

İşte Vahidiyyet mertebesi bütün bunları toplamış hâlidir. Bu mertebenin amiri de Ulûhiyyettir. Hani Rahmân sûresinde geçiyor ya; ''errrahman allem'el Kûr'ân, halak'al insân ve allemeh'ul beyan''[59] bunu ifade ediyor.

---

[57] (Kasas 28/30)
[58] (Bakara 2/115)
[59] (Rahmân 55/1-4)

Yani Rahmân Kûr'ân'ı talim etti. Orada çok ince bir mesele var. Tefsirlerde bunun tam tersidir. Kûr'ân Rahmân'a talim ettirdi. Kûr'ân zât olduğundan, Râhman da sıfât olduğundan, Rahmân Kûr'ânı talim etti, yani Rahmân Kûr'ânı öğrendi. Yani Kûr'ân Rahmân'a ne olduğunu öğretti. Ve bu eğitim neticesinde de, Rahmân insânı halketti. Rahmâniyyet mertebesinden insân zuhura geldi. "Ve allemeh'ul beyan". Ve o insana da bu hakîkatleri anlatma özelliğini verdi. Bir şey vardır öğrenirsiniz ama anlatamazsınız. Anlatmak ayrı bir konudur. İşte Rahmân bunu da öğretti insana, her birerlerimize, bu hakîkati de verdi. Yani öğrendiğini anlatma hakîkatidir.

Şimdi Vahidiyyet mertebesinin 3 özelliği; biri Ulûhiyyeti birisi Vahidiyyeti, biri Rahmâniyyetidir. Ulûhiyyeti bu bütün oluşuma hakimdir. Vahidiyyeti bütün bunların tek şey olduğunun ifadesidir. Rahmâniyyeti de, sıfâtı subûtiyyesiyle hayât, ilim, irade, kudret, kelâm, semi', basar sıfâtlarının burada zuhura çıkmasıdır.

Ahadiyyette 2 özelliği vardı. Ulûhiyyette, vahidiyyette sıfâtları meydana geldi. Sıfâtı subûtiyye, sıfâtı zatiyye meydana geldi. İşte bunlar da Ulûhiyyetin kaynağıdır. Bunlar Rahmâniyyetin üstünde zuhura geldi. Yani Rahmân tecellisi içerisinde faaliyete geçti. Bismillahirrahmanirrahim diyorya öyle bir şifreki o besmele, anahtardır ki Allah'ın varlığında Rahmân esmâsı ile Rahimiyyetini faaliyete geçirdi. Orada rahimden kasıt Rabb-dir ayrıca. Allah, Rahmân ve Rabb.

Bakın besmelede, Îsevîyyet benzeri bir şey vardır. Cenâb-ı Hakk'ın 3 asli vasfı vardır. Allah, Rahmân ve Rahim vardır. Ama bunların hepsi aynı tek şeyin özelliğidir. Îsevîyyette de teslis vardır, üçlük vardır. Orada ebâ ve ebi ve ruhul kudüs. Muhyiddin-i Arabi bu

hristiyanların besmelesidir der ve bu doğrudur. Bizim nasıl besmelemiz 'bismillahirrahmanirrahim' yani Allah, Rahmân ve Rahim sözcükleri ana kaynak oluşturuyor. Bir de kelime-i tevhid de tabi ana kaynaktır. Onların da ana kaynakları, eba ve ebi ve ruhul kudüstür. Baba oğul ve kutsal ruhtur. Onların besmeleleri de budur. Onunla başlıyorlar zaten ayinlerine de her şeylerine de eba ve ebi ve ruhul kudüs ile başlıyorlar. Bu üçleme bizde de var ama bizdeki tek şeyin değişik izahları yönünden var. Onlar 3 ayrı şey gibi bunu gösteriyorlar.

Rahmâniyyet bir tecelli ediyor, yani bir coşuyor ve buradan da esmâ-i İlâhiyyeyi meydana getiriyor, yani esmâ-i hüsnayı meydana getiriyor. Orası ne oluyor Rubûbiyyet mertebesi oluyor. Yani Rabb terbiyecilik mertebesi oluyor. Başka ifadeyle esmâ mertebesi oluyor. Daha başka ifadeyle Melekût mertebesi zuhura geliyor. Yukarda ayan-ı sâbite Ulûhiyyet mertebesidir. Ayan-ı sâbite dedikleri, sabit ayanlar var. Bir tecelli ettiğinde yani hep zuhura doğru yaklaşmış oluyor. Orası da âlemi Melekût, ruhlar âlemidir. Ruhlar âlemi de iki bölümdür. Biri Misâl âlemi, biri Melekût âlemi diye iki bölümü var. Misâl âlemi bizim bu şehadet âleminin bir üstündedir. Rûyaların kaynağı işte orası, rûyalar Misâl âleminden geliyor. Onun için, misâlli olduğu için tabir gerekiyor.

Â'maiyyetten bir tecelli Ahadiyyet mertebesi ortaya geldi. Ahadiyyet mertebesinde iki esas ortaya çıktı. Ahadiyyet mertebesinden bir tecelli Vahidiyyet mertebesi, Vahidiyyet mertebesinde de Ulûhiyyet ve Rahmâniyyet mertebesi zuhura geldi. Rahmâniyyet mertebesi bir tecellide bulundu. Bunlar, o derya taştı yeni bir derya meydana getirdi, diye de ifade ediliyor. Ulûhiyyet deryası taştı, Rubûbiyyet deryasını meydana getirdi, yani ruhlar âlemini meydana getirdi. Ruhlar âlemi de bir derya taştı,

yani kendindekini açtı, özelliğini zuhura getirdi, mülk âlemini, yani şehadet âlemini, yani bu âlemi meydana getirdi.

İşte bu âlemlerin oluşmasıdır. Bu islâm dininin getirdiği gerçek ilimdir. İslâmın geldiği güne kadar böyle bir ilim diğer dinlerde yani o bölümlerde yok, olması mümkün değildir. Çünkü 'el yevmü diniküm ekmeltü'[60] âyetiyle birlikte bunlar kemâle ermiş oldu. Diğer dinlerde böyle bir kemâlat yok, zaten olamaz. Onlar ara bölümleridir. İşte islâm dini 5 bölüm üzeredir. Ef'âl âlemi, esmâ âlemi, sıfât âlemi, zât âlemi ve insân-ı kâmil'dir. Yüzde üzerinden hesaplarsak yirmişer puanları var bunların, ortalama tabi genel olarak. Bütün bu mertebeleri içine alan insân-ı kâmil ile birlikte yüzde yüze ulaşıyor. Eksikliğimiz nedir? Bu ayna içerisinde çok güzel seyretmemiz lazım. Bunları biz bir tarafa bırakmışız. Sadece bu ef'âl âlemiyle uğraşıyoruz. Yani bu et kemiğin hukukuyla uğraşıyoruz ve bunu islâmın tamamı zannediyoruz. Namazı kıldık, parmakların arasında kuru kalmadı, sakalı dört parmak, sarığı şu kadar, cuma günü şunu ettik, çarşamba günü bunu ettik. Bu bilgiyi islâmın genel bilgisi olarak kabul etmişiz, burada çakılıp kalmışız. İslâm dinini tefekkür dini değil, fiil dini hâline getirmişiz. Saplantımız bu işte, bizi zincirleyen de bu anlayış, bunun kırılması lazımdır.

Ef'âl âlemi Melik isminin zuhurudur. Mülk, melikiyyet ef'âl âleminin tecellisi ile bu âlemler sona ermiş oluyor. Yani âlemlerin düzeni tecelli-i ilâhiyye fiziksel olarak, zâhir olarak neticeye varmış oluyor. Ama bununla iş bitmiyor. Niye bu âlemler halk edildi bir de onu sormamız gerekiyor. İşte ''levlâke levlâk velâ halakt'ül

---

[60] (Maide 5/3)

eflâk"[61]. "Vemâ erselnâke illâ rahmeten lil âlemin''[62]. Ey Habibim sen olmasaydın bu âlemleri halketmezdim. Cenâb-ı Hakk'ın bizim peygamberimize vermiş olduğu şu yüce değere bakınız. Yani insâna, insânı kâmile değere bakınız. Seni bu âlemlere rahmet olarak gönderdim, zulüm zahmet olarak değil diyor. Batılılar da buna şükran borcunda, doğulularda, Afrikalısı da, kuzeylisi de, güneylisi de, bütün âlemlerin Hz. Rasulûllah'a şükran borçları var. Çünkü O'nun yüzü suyu hürmetine bu âlemler hâlk edildi.

Hazreti Muhammed dediğimiz zaman biz O'nu sanki bizler gibi eli ayağı var, boyu şu kadar gibi bazı özelliklerini anlatarak, fizik beden varlığıyla tanımaya çalışıyoruz. Halbuki, O fizik bedenden meydana gelmiş bir varlık değildir. Daha Â'maiyyetten Ahadiyyete, Ahadiyyetten Ulûhiyyete tenezzül ettiği zaman Hazreti Rasulûllah'ın varlığı meydana getirildi, fizik bireysel varlığı değil, Hakîkat-i Muhammedi olarak O'nun hakîkatidir. Bütün bu âlemler Hakîkat-i Muhammedi'den başka bir şey değildir. Bu âlemlerin ikinci aldığı isim budur. Vahidiyyet mertebesinde Hakîkat-i Muhammedi olarak programlandı bu âlemler, Muhammedî hakîkatler diye proglamlandı. Biz Muhammed dediğimiz zaman ferd, vahid diye bir şey silüetimize geliyor. O nedir? Şimdi onu ayıralım. Hazreti Muhammed dediğimiz kimlik varlık, Cenâb-ı Hakk'ın insânlara bu âlemde gönderdiği rahmetinden başka bir şey değildir. Hazreti Muhammed, Hakîkat-i Muhammedi'nin sûretlenmiş şeklinden başka bir şey değildir.

Hazreti Muhammed'i biz gördüğümüz gibi yani bizim gibi bir insân değil arka planı, öz hakiki planıdır.

---

[61] Hadis-i Şerif

[62] (Enbiya 21/107)

O'nun gölgesi yere düşmezdi, nûr çünkü kendisi, mâ’nadan ibarettir. Ve Muhammed isminde 3 tane nûr var. Hamd ve ‘mim’ler var. Hamd makamı mahmudun sahibi, hamd edilen makamdır. Biri müstakil diğeri iç içe şedde içinde 3 tane mim var. Bunun bir tanesi Hazreti Rasulûllah'a peygamberlik gelmezden evvelki Muhammed’ül emin mertebesi. 43 yaşına kadar süren devre, eminlik devresi. Ondan hayatının sonuna kadar süren devresi 23 senelik devresi Hazreti Muhammed'lik devresidir. Bütün bu devreleri içine alan da, bütün bu âlemleri kapsayan da Hakîkat-i Muhammedi devresidir. 3 ‘mim’in ifadeleri bunlardır. Biri, Muhammed’ül emin, biri Hazreti Muhammed, biri Hakîkat-i Muhammeddir. Bunlar hep Hazreti Rasulûllah'ın vasıfları, değişik özellikleridir.

İşte biz de O'nu bizler gibi bir insan zannedersek hiç tanımıyoruz demektir. Onun için kendisi 2 hasletinden bahsederken 'ene mislüküm beşer', bende sizin gibi bir beşerim, demek sûretiyle bu bedeninden bahseder. 'İllâ yuha ancak bana vahy edilir' dediği Hakikat-i Muhammedi tarafından bahseder.[63] Ben de sizin gibi beşerim, demek suretiyle Muhammed’ül emin ve Hazreti Muhammed devrelerinden bahseder. Ama diğer demesiyle bana vahy olunur, Ulûhiyyetteki bağlantısını, yerini gösterir.

Onun için yapılması gereken şeylerin başında gelen evvela kendimizi tanımak, sonra Peygamberimizi tanımak, oradan da Allah'ı tanımaktır. İşte bütün bu mertebeleri idrâk eden kişi aynı zamanda mi’racını yapmış demektir ve islâmiyeti en geniş en güzel şekilde derli toplu anlamış demektir. Kafa yapımız yerine gelmedikçe, fizik olarak ne kadar çalışırsak çalışalım o yaya yürüme hadisesi gibi alacağımız yol bir ömür boyu bu kadardır.

---

[63] (Kehf 18/110)

İşte kişi kendini, ufkunu, hedefini fezaya açmadıkça Rabb'ül âlemine açmadıkça fizik âleminde aldığı yol ne kadar süratli olursa olsun, az gittik uz gittik dere tepe düz gittik. Altı ay kış gittik bir baktık arkamıza bir arpa boyu yol gittik sözü, latife gibi gelen bizim üzerimizde hakîkate dönüşmüş olmasından başka hâlimiz olmamıştır.

Â'maiyyet mertebesinden Ahadiyyet mertebesine, Ahadiyyet mertebesinden Vahidiyyet mertebesine, orada Ulûhiyyet ve Rahmâniyyet, yani sıfâtı subûtiyye ve zâti sıfâtlardır. Onların meydana getirdiği Rubûbiyyet mertebesi, yani esmâ mertebesi onların meydana getirdiği de ef'âl, fiiller mertebesidir. Yani Melik, Mülk mükevvenat[64] mertebesidir.

İşte Cenâb-ı Hakk bunları meydana getirdiği zaman, Allah var idi O'nunla birlikte hiç bir şey yoktu, elan daha öyledir, dediği Hazreti Ali Efendimizin, bugün de öyledir. Yani Cenâb-ı Hakk'ın zâtına burada bir halel gelmiş azalmış, eksilmiş, bu âlemler meydana gelmişte O'nun zatı eksilmiş diye bir şey söz konusu değildir.

Ancak burada birbirinden ayırmamız lazım gelen iki nokta var. Bunların bir tanesi, zâtı mutlaktır. Yani zât mertebesinin iki hâli, birisi zâtı mutlak, birisi zâtı mukayyeddir. İşte bu âlemlere baktığımız zaman Cenâb-ı Hakk'ın mukayyed zâtı zuhurdadır. Mukayyedden kasıt nedir? Kayıtlı demektir. Neden, çünkü bir sistem içerisinde kendini kaydederek zuhura gelmiştir. Eğer kendini kaydetmezse bozulur, olmaz. Ressamın resmi yaptığı gibi, O resmi, o rengi kuşta kayıtlamış oluyor, sınırlamış oluyor. Duvara boydan boya aynı renkle boyadığınız zaman onda kayıt yok ama bir bölümünü kırmızı, bir

---

[64] Yapılmış ve halk edilmiş. Bütün mâhlukat.

bölümünü beyaz, bir bölümünü renkli şekilde desenli yaptığınız zaman kayda girmiş oluyor. Yani sınırlanmış oluyor. Ama o da Hakk'ın zâtından ayrı bir şey değildir. Yani zâtı mukayyed zuhura geldiği için ama özü itibariyle yine zâtı mutlaktır.

Bir de mutlak zâtı var ki Â'maiyette olan, daha ilk hâlinde olan, işte oraya ne bir beşerin, ne meleğin nüfus etmesi mümkün değildir. Aleyhissâlatü vesselâm Efendimiz Allah'ın zâtını tefekkür etmeyiniz diye yolunu kapattığı zât işte oradaki zâtı mutlaktır. Burada da Allah'ın zâtı var ama zâtı mukayyed, ama tekrar hâliyle yine zâtı mutlaktır. Çünkü Allah'ın zâtından başka bir şey değil ama esmâ ve sıfât perdesiyle gözükmesinden kayıtlanmıştır. Her birerlerimizin bir zâtı var. İşte bizim kafamızdaki zât, zâtı mutlak ama elimiz, ayağımız yine zatı mutlak, yani bizim zatımızdan, ama kayıtlanmıştır. Neden, görevi itibariyledir. İşte bizim zatı mukayyed kayıtlı taraflarımızdır.

İşte kayıt acziyeti yönünden kayıt değil, kemâlatı yönünden kendini kayıtlamış. Bizim bu elimizde 6 parmak olsa bu hatalı olur, 5 ile kayıtlanmış. Çünkü bunun kemâlatı beştedir.

ŞERİAT İSLÂM'IN TAMAMINI İÇİNE ALIR

Şeriat mertebesini biz yanlış anlıyoruz. Sadece sûri ve fiziksel oluşumlar zannediyoruz. Halbuki şeriat mertebesi Hazreti Rasulûllah'ın getirdiği bütün sistemdir. Şeriat, tarîkât, hakîkat, marifet bunların hepsini içine almaktadır.

Şeriatı yaşıyor musun? Diyor. Sen şeriatı daha yaşamıyorsun, kardeşim nerden biliyorsun yaşayıp

yaşamadığımı, şeriatın ne olduğunu sen gerçekten bilmiyorsun ki, ölçülerin nedir? Mesela neye göre şeriatın yaşandığını vuracaksın.

Şeriat, tarîkât, hakîkat, marifet mertebesini yaşıyor diye birlikte yaşayan kimseye söylenen sözdür şeriatı yaşıyor. Biz de sadece namaz kılan, oruç tutan kimseye şeriatı yaşıyor diyoruz. Bu şeriatın zâhiri mâ'nası, zâhir mertebesi, bunun şeriatı, et kemiğin şeriatıdır. Yani parmağının arasında kuru kalmayacak, tırnağını şu gece keseceksin, şöyle abdest alıp böyle namaz kılacaksın, rükûnları şunlardır, biz bunları şeriat zannediyoruz. Bu şeriatın sadece fizik mertebesindeki bilgi kısmıdır.

Şeriat islâmın tamamını içine alan bir sistemdir. Sadece bir düzey değildir. Buna da şeriat-ı Muhammediyye diyorlar. Başka ifadeyle Hakîkat-i Muhammediyyedir. Evvela bunun tam bilinip oturtulması lazım. Ve bu ahkâmın mümkün olduğu kadar sağlam, sıhhatli ve muhabbetli olacak bir şekilde tatbik edilmesi lazım. Ondan sonra tarîkât mertebesine sıra geliyor. İşte orası 'fecellü vecheke şetrel mescidül haram'[65]. Bakalım mescidül harama başımızı çevirebildik mi? Orası işte Kâ'be-ye açılması lazım. Eğer gerçek Kâ'be-ye yüzümüzü döndürebildikse, orada artık olmayacak diye bir şey yoktur. Ama hayâlimizde çevirmişsek sadece, hayâl ve zannımızda vechimizi, dinimiz hayâlimizde olduğu kadardır. Seyrimiz de öyle olacaktır.

TEVHİD EHLİNİN CENNETTEKİ YAŞAMI

Cennet ehli orada aklıyla mı hareket edecek, hisleriyle mi? Cennetler 2 türlüdür. Birisi madde

[65] (Bakara 2/144)

cennetleri, yani naim, nimet cennetleridir. Diğeri de tevhid cennetleridir. Madde cennetlerinde olan kimseler kendi hakîkatlerini idrâk edemedikleri için, bu dünyada hayâli bir yaşam yaşadıkları için, bireysel ve benlik içinde yaşadıkları için aynı yaşantıyla, yani dünyadaki yaşantısı neyse aynı o yaşantıyla ahirete intikal ettiklerinden, oradaki onların yaşamları bireysel, cüz'i akıl ve daha ziyade duygusallıkla yaşayacaklar, hisleriyle yaşayacaklar.

Çünkü bir hadisi şerifte buyuruyor Efendimiz; ''ne hal ile yaşarsan o hal ile ölürsün, ne hal ile ölmüşsen o hal ile dirilirsin''.

Bunun dışında bir şey yok.

İşte biz dünyada nasıl bir hal, form almışsak, kendimize program uygulamışsak o hâlimizle gideceğiz. Şimdi cennet ehlinin nimet ile bireysel akıl ile dünyada yaşamış olanları madde cennetlerine girecekler ve burada menfaat karşılığı oraya gittiklerinden, yani al gülüm ver gülüm. 'Ya Rabbi ben senin iyi kulun olmaya çalışıyorum, namaz kılıyorum bana cennetini ver'. Cenâb-ı Hakk da verecek ona ama kulun diğeri 'yarabbi ben senin hükmüne boynumu eğdim sen beni nereye koyarsan koy ben senden razıyım. Benim talebim sana kulluk etmek'. Yani senin tecellini idrâk etmemdir.

İşte yaptığı fiziki ibadetlerin karşısında birşey bekleyerek cennet ehli olan kimseler, cennette aynen buradaki yediği şeyi nefsi için yiyorsa, lezzet alıyorsa orada da o lezzet için yaşayacak. Daha çok yiyecek, gerçi buradaki gibi şişmanlık ya da dokunacak gibi birşey yoktur. Çünkü buradaki nimetler Cemâl-Celâl tecellisiyle karışık geldiği için Celâl-i dokunuyor, Cemâli rahatlık veriyor. Cennette daima Cemâl tecellisi olduğundan orada zarar görme yok hiç bir şekildedir.

Ama diğer cennetlerde olan yani Rahmân sûresinde belirtilen ikişerli ikişerli 4 cennette yaşayanlar mertebeleri gereği tevhid ehli olduklarından, tevhid ehlinin mertebeleri gereği nereye kadar ulaşmışlarsa oranın cennetinde yaşayacaklar. İşte bunların cennetteki yaşamları diğer cennetteki yaşayanlar gibi sadece hissi, duygusal bireysel akılla değil, aklı küllî ile ve kendi varlıklarında Allah'ın varlığının olduğunu bilerek yaşayacaklar. İşte bunlar da cennetten zevk alacaklar, fakat diğerleri gibi nefsâni zevk, nefsâni his şekliyle değil, latif olarak Rahmâni zevklerle orada gıdalanacaklar. Ve kendilerinden beşerlik perdesi orada daha geniş mâ'nada kalktığından Cenâb-ı Hakk cennetinde kendi kendisiyle yaşayacaktır. Diğer cennetlerde beşeriyet olarak o beşerler yaşayacak. Hakk'tan ayrı gaflet ehli, sadece nefisleri için, nefsi menfaatleri için yaşayacaklar, ama tevhid cennetlerinde yaşayanların dünyadayken daha beşeriyetleri kalmadığından, ilâhi tecelliler şeklinde bizâtihi kendileri Hakk olarak yaşayacaklar. Yani kendi Hakk'lıklarını daha bariz bir şekilde ortaya çıkaracaklar. Tabi onların yedikleri meyvelerle diğerlerinin yedikleri meyveler bir olmayacak.

Yâ-sin sûresinde meyvelerle meşgul olacaklar diyor, yani meyvelerin lezzetleri ile ve bu lezzetler onlara en büyük perde olmuş olacak.

Dünyadan misal verelim; Şu çayı ağzımıza aldığımız anda bunun iki türlü boğazımızdan geçmesi var. Birisi o çayın lezzetinin tesiri altında kalarak, bir de idrakinde şuurunda olarak lezzet almak var. Hakîkat-i ilahiyye, Rabb-inin neler hazırlamış olduğunu düşünerek boğazından geçirmesi var. İşte o anda cennette bahsedilen hakîkat ortaya çıkmakta. Meyveyle meşgul olmaktayız o tat bize Rabb-imizi unutturmaktadır. Gaflet içinde içtiğimiz zaman

o zevk bizi ihata ediyor. Aklımızın üstüne çıkıyor. Ama aklımız ile birlikte o zevki tadarsak aklımız zevkin üstüne çıkmış oluyor ki istenen budur.

YAKÛB (AS)'IN YUSÛF (AS)'A SECDESİ

Her mertebenin kendi düzeyinde aklı küllü var, bir de genel aklı küll var. Yakûb (a.s)ın oradaki baba rolü aklı küll olmasıdır. Aklı küll, nefsi küllü meydana getiriyor. Yani aklı küll ile nefsi küllün izdivacından da bütün bu âlemler meydana geliyor. Dolayısıyla aklı küllden ayrılan biz insanlar dünyada gurbete düşmüş oluyoruz. Yani dünya hapishanesine girmiş oluyoruz. Aklı küll de bizden ayrılmış oluyor veya biz aklı küllden ayrılmış oluyoruz. Yakûb peygamberin üzüntüsü odur. Ve Yakûb (a.s.) bu ayrılığa kendi oğulları sebep olduğu halde onları hiç suçlamıyor. Size nefsiniz bu işi yaptırdı, diyor.

Şimdi insânların fiilleri iki türlü ortaya çıkıyor. Bir tanesi Cenâb-ı Hakk'ın iradesi ile oluşan fiillerdir. O'na bağlı ki onda bizim dahlimiz yoktur. Yani buna mutlak kader deniyor. Bir tanesi de bizden çıkan fiillerin bir kısmı, bizim nefsimizden kaynaklanıyor ve neticede nefsimize bağlanıyor. Şöyle diyelim nezaketen güzel fiiller Allah'ın hükmüyle bizden çıkıyor, eksi dediğimiz fiiller de nefsimizden çıkıyor, kaynağı nefsimiz oluyor. İşte her ne kadar Allah'ın fiili de, bizim fiilimiz de neticede Allah'ın fiili olduğundan, hepsi aslında Allah'a bağlanıyor. Ama bizim varlığımız da bir gerçek olduğundan, nefsi varlığımız da bir gerçek olduğundan eksi çıkan fiilleri biz nezaketen nefsimize bağlıyoruz. Kûr'ân-ı Kerim'de de öyle bildiriliyor. İyilikleri Allah'tan bil, kötülükleri de nefsinden bil diyor. Gerçi bunların hepsi Allah'tandır ama nezaket olarak sen bunları kendine bağla diyor.

İşte Yakûb (a.s.) da bu sırrı bildiği için Allah'a değil, çocuklarının nefsine bağlıyor.

Çocuklarının üzerinde Allah'ın tecellisine değil, nefsinden kaynaklandığına bağlıyor. Ve onların zâtlarına hiç bir suçlamada bulunmuyor. Aynı şekilde onlar Yusûf (a.s.)ın yanına geldikleri zaman da Yusûf (a.s.)da onlara aynı yönde muamele ediyor. Bugün size kötülenme yoktur, sizi küçük düşürücü haller yoktur, nefsiniz size bu hâli yaptırdı, diyor. Kardeşleri o kadar kötülük yaptığı halde onların zâti yönlerini mazur görüyor ve nefslerine yüklüyor.

Nihayet aklı küll belirli süre bekledikten sonra, yani Yusûf (a.s.)ın aklı küllü (babası), yani program neticeye erdikten sonra Yusûf (a.s.) Mısır'a aziz olunca, yani beden mülkünün mutlak sahibi olunca ve sevgi olan kardeşiyle de birleşince, hayatlarını muhabbet ve sevgi, gönül olarak devam ettirmeye başladıkları zaman o mülke de sahip olduklarından, bakın Yusuf (a.s.) gönül olarak hem kendi beden mülküne sahip olmuş oluyor. Hem de dünya mülküne sahip olmuş oluyor, iki mülke birden sahip olmuş oluyor. İşte o zaman aklı küllün orada yaşayacağı yeri hazırlamış oluyor. Yani babalarının yerini hazırlamış oluyor.

Aklı külden zuhura geldiği halde Yusuf (a.s.), Cenab-ı Hakk O'na kendi vücudunda, kendi varlığında ve de dünya sahasında bir mülk verdiğinden, yani eski babalarının mülkünden daha bereketli bir mülke sahip olduğundan, babasını ve ailesini (72 kişi kadar akraba) Mısır'a davet ediyor. Yusuf (a.s.) oraya gidince, yani gönül, bu dünya hanesinde kendisine güzel bir yer hazırlamış oluyor. Bu sefer aklı küllü de yanına davet ediyor. Yani gönülle aklı küll yine orada birleşmiş oluyor.

İşte bizler de aynen böyle bu dervişlik serüvenini yaşamazdan evvel aklı küllden ayrılmış durumdayız. Yani baba olan aklı küllden yeryüzüne gelmek gibi bir zindana girmek sûretiyle, yani bir cesedin içine girmek sûretiyle aklı küllden ayrılmış durumdayız. Tabi aklı küll de bu işten muzdarip, Yusûf'ta muzdariptir. Ama işte Yusûf'un kendini başka türlü bulması mümkün değildir. Eğer kardeşleriyle birlikte Kenan'da kalmış olsaydı ne olacaktı? Onlar gibi ya çobanlık, ya çiftçilik yapacaktı.

Bu kadar imtihanlar gerçirmesi seyr-i sülûkta dervişin Hakk yolcusunun neler kazandığının neticelerini gösteriyor. Eğer biz derviş olmasak kardeşlerimizle kendi köyümüzde kalacağız. Ama derviş olup kervana ilhak etmek suretiyle, Mısır mülküne yani baş şehre ve baş şehrin de başına geçip, dünya mülkümüzün, beden mülkümüzün başına geçip, oranın amiri oluyoruz. Sonra aklı küll bizi ziyarete geliyor. Yani bizim varlığımızda aklı küll ile birleşmiş oluyoruz.

Eğer bu seyri yapmamış olsak aklı külden ebedi olarak ayrı kalmış olacağız. Hakîkatimizi bu seyir neticesinde buluyoruz. Eğer bu seyri yapmasak aklı küll bir tarafta zindanda ayrı, firak içerisinde kalmış olacağız. Ne dünyada ne ahirette bir daha aklı küll yani hakîkati İlâhiyye'yi bulmamız mümkün değildir.

İşte bu kadar kıssayı bizlere Cenâb-ı Hakk boşuna anlatmıyor. Şimdi orada mühim olan Yusûf (a.s.)ın daha çocukluk devresinde 7-8 yaş devresinde gördüğü rüyanın seneler sonra zuhura çıkması, hakîkat olarak sahnede oynanması, tahakkuk etmesidir. Diyor ki; ''ben 11 tane yıldız, ay ve güneşi bana secde eder halde gördüm''. Muazzam bir hadisedir. Demek ki gönül aydan, güneşten ve yıldızlardan da üstün bir varlıktır.

Hani nasıl dedi melâike-i kirama Cenâb-ı Hakk ''secde edin'', onlarda secde edip uydular, ancak iblis secde etmedi[66]. İşte o secde etmeyen bizim içimizde bulunan nefsi emmaredir. Biz onun başından tutup zorla secde ettirmek durumundayız. O secdeyi yaptırmazsak zaten ne derslerle ilgimiz olabilir, ne de bir yerlere gidebiliriz. İlk yapılacak olan iş onun üzerimizde olan ağırlığını, tasarrufunu ortadan kaldırmak. Çünkü o bizi hep prangalamış, ayaklarımızdan geriye çekiyor. Biz ileri gittiğimizi zannediyoruz ama o bizi geriye çekiyor. Neden? Dünya dönüyor ya altımızdan o palet kayıyor. Ömrümüz gidiyor, zaman kaybı oluyor. Bunu aşmak için kişinin kendini tanıması lazım geliyor, ben kimim, ben neyim, buradaki işimiz ne, görevimiz nedir? Bunu daha gerçekçi anlatabilmek için kendimize dışardan bakmamız, başka birisinin gözüyle kendimizi kontrol etmemiz gerekiyor.

Yusûf (a.s.) yani gönül, belirli bir kemâlata ulaştıktan sonra hani deniliyor, güzelliğin onda dokuzu O'nun üstündedir. İşte o güzellik sadece kendinde çehre güzelliği değil, genel âlemdeki gönül tecellisinin güzelliğidir. Sadece bu mahalde değil, yani bütün âlemde bu böyledir.

Biz bu âlemin hakîkatini gönül mertebesinden bakar görürsek, o güzellikten ve hakîkatten yeryüzünde çirkinlik diye çok az bir şey bulabiliriz. O çirkinliği de iyi niyetimizle ve onun hakîkatine duhul ederek, onu da ortadan kaldırırız. Yüzde yüz güzellik olarak bütün âlemi görürüz. Çünkü zaten aslında bütün âlem güzel, neden? Allah'ın varlığı ile ortada olduğu için güzeldir. Allah güzeldir, güzeli sever. Bu âlemde çirkin diye bir şey yok,

---

[66] (Bakara 2/34)

çirkin gördüğümüz şeylerin hepsi izâfidir.[67] İzafiyet teorisine göre ve bireylere göre bu çirkin, bu güzel, bu eksi, bu artı şeklindedir. Hep tasavvuf kitaplarında misal verirler ya pis koku, temiz beden gibi, göreceli oluyor bu şeyler, her yönüyle mutlak değildir.

İşte aklı küllün annesi nefsi küllün ve kardeşi olan diğer yıldızlardır.

Yıldızlar ay ve güneş, bunlar gökyüzü malzemesidir. Yani gönlün malzemesidir. İşte Yusûf da bu gönlün kralı olduğuna göre, bu gönülde, yani gökyüzünde ne varsa hepsi O'na boyun bükerler, emrine tabi olurlar.

Yalnız şimdi burada baba oğula secde eder mi? Bir çocuk ne kadar ileri derece de olursa olsun babasına hürmet etmek zorundadır. Babalık üstünlüğü vardır. Ama bu beşeriyet kuralları içerisinde olan bir hüküm, buraya dikkat etmemiz lazım. Âdem (a.s.) nasıl ki bütün insânların babası olması sûretiyle en büyüğü olması gerekiyorken, ondan en sonra gelen peygamber çocuğunun torunu olduğu halde Âdem (a.s.)dan büyük hem de çok büyüktür. İşte o zaman işin içine mertebeler giriyor. Beşeriyet anlamında fiziksel büyüklük değil, mâ'na anlamındaki hakiki büyüklük söz konusudur.

İşte Yusûf (a.s.) her ne kadar fizik olarak Yakûb (a.s.)'ın küçüğü ise de, Yusûfluk mertebesi Yakûbluk mertebesinden üstündür. İşte babası da bunu bildiği için secde ediyor. Çünkü peygamberan silislesinde son gelen peygamber hepsinin üstünde bir mertebeyle geliyor. Efendimiz en son geldiği en küçük olması gerekiyorken tam tersine çevriliyor iş en büyükleri oluyor. İşte Yusûf (a.s.)ın babasının O'na secde etmesi bu hakîkate

[67] İsimlendirilmiş.

dayanıyor. Ve babası da peygamber olduğundan, O'nda da peygamberlik kemâlatı ve bilgisi olduğundan oğluna secdeden imtina etmiyor. Ama bu dünyalık baba oğul şeklinde mümkün olamaz. Çünkü oradaki kanunlar başkadır.

Ama onlar fizik babalıktan öte, gerçek hakîkati İlâhiyyeyi idrâk ettikleri için âyetin ifadesiyle 11 tane yıldız ay ve güneş gönlün önünde secde ettiler. Yani onun büyüklüğünü kabul ettiler. O'da onları sonra yanına arşın üstüne çıkardı. Yani bir taht kurmuşlar onları yanlarına alıyor. Sonra siz artık burada emin olarak kalın diyor ve gönül onları himayesi altına almıştır.

KELİME-İ TEVHİDİN ASLI

Kelime-i tevhidin aslı, kişiyi fenâfillaha getirmesidir. Lâ ilâhe; başka ilâh yok, başka bir şey yok dediğin zaman, sen de o başka şeyin içindesin, sen de yoksundur. Lâ ilâhe nehiy, illâ Allah ispattır. Kelime-i tevhid iki bölümdür. Lâ ilâhe nehyetmek, kaldırmaktır. İllâ Allah demek ispatlamak, Allah'ın varlığını ispatlıyorsundur. Bir bakıma bu da yanlış iş, yoku yok etmeye çalışmak olacak iş değildir. Yok şeyi, yok etmeye nasıl çalışırız. Ama biz onu var etmişiz. Yok etmeye çalıştığımız şey âlemdeki değil, bizim kendimizdeki idrâkimizi yok etmeye çalışıyoruz. Buradan kaldıramazsan dışardan hiç kaldıramazsın.

SENDEKİ SIFÂTLAR ALLAH'IN SIFÂTLARIDIR

Bu dünyadaki yaşamımızda kendimizi nasıl galip getirerek bu dünyadan muzaffer bir kumandan gibi, insân gibi ahirete intikal edelim?

Buraya gelmekten maksat ve gayemiz bir şeyler kazanmak veya kaybetmek için değil. Eğer kaybetmek için olsaydı bu kadar büyük işlere gerek kalmazdı. Cenâb-ı Hakk bizim hakkımızda niye bir şeyleri kaybetmemizi istesin. O Vehhab ismiyle karşılık beklemeden verir. Ey kulum ben seni o kadar mükemmel bir şekilde halk ettim ki dünyada verdiklerimi al, karşılıksız veriyorum ben sana ve bunun devamı ahirette de olacak, hem çok daha fazla olacak. Ama bu almayı buradan öğrenmelisin, bu istihkaka hak sahibi olmayı dünyadan kazanmalısın.

Yani sana Vehhab ismiyle vereceğim şeylere hak sahibi olman için bu dünyada yapacağın bazı özellikler var. Bunun en başında geleni de irfâniyet, marifetullah Allah bilgisidir.

İşte bu Allah bilgisi besmele-i şerifte bunun anahtarıdır. Bir başka yönden de insân-ı kâmil besmeledir. İnsân-ı kâmilde besmelenin içinde mevcud olan özellikler vardır. İnsânı kâmil o besmele anahtarını çevirerek kapıyı açar. Anahtar yanınızda olsun sistemini bilmezseniz yine açamazsınız. Uzaktan kumanda yanımızda olsun hangi düğmeye basılacağı bilinmezse çalıştırılamaz. Hatta ayarı bozulur karma karışık olur. İşte bu soruyu yaşantıya tatbik etmek için günümüzde ve daha evvelki devrelerde de olduğu gibi işler karmakarışık olmuştur. Kendi mertebeleri arasında şeriat birbirine geçmiş, tarîkât birbirine geçmiştir. Hakîkat diye bahsedilen şeyin 'H' si kalmamış, marifet diye bahsedilen şeyin 'M' si kalmamıştır. O kadar karışmış ki islâmi bilgiler

birbirlerine, küçük şeyler büyükmüş gibi gösterilmiş. Ve bunların üzerinde çok uzun süreler zamanlar oyalanarak geçirtilmiş. İşte Cenâb-ı Hakk'tan niyazımız en kısa sürede en güzel şeye ulaşma yolunda çalışmalar nasib etsin. Bu da dediğimiz gibi anahtarı yuvasına sokup doğru anahtarı doğru yerde kullanmak şartıyla ancak kapıların açılması mümkündür.

Niçin elham sûresini Kûr'ân-ı Kerim'in başına getirmişler? Bunların cevaplarını bulmamız lazım. Çünkü bu âlem niçinlerle doludur. Fatihâ-i Şerifin içerisinde hiç fatihâ kelimesi geçmediği halde elham sûresi meşhur olsa da daha meşhuru fatihâ sûresidir. Ama içinde fetihle ilgili bir şey yok, geniş mâ’nada Hamd var. İşte Kûr'ân-ı Kerim'in tefsirlere baktığımız zaman ilk sûresi olduğundan onunla kitap açıldığından, mâ’nası fatih yani kitabın açılmasıdır. Kûr'ân-ı Kerim onunla da açılabilir, Bakara sûresiyle de açılabilir, Îsrâ sûresiyle de açılabilir. Yani kapağının açılması mani değildir. Ama Kûr'ân'ın içinde mevcud olan sırların açılması Fatihâ'ya bağlı, fetih kelimesine bağlıdır. Fatihâ dediğimiz o sûre-i mübareke, ona seb’ül mesani deniyor. ''Biz sana Kûr'ân ile birlikte seb'ül mesaniyi verdik[68]''. Bakın Fatihâ'nın değeri ne kadar yüksek, Kûr'ân-ı Kerim’le eş değerdedir. Kûr'ân'ın içinde mevcut olduğu halde Kur'an'la birlikte ''sana seb'ül mesaniyi verdik'' diyor.

Bunun bir Mekke'de bir de rivayetlerde Medine'de nazil olduğu söyleniyor. Onun için 2 yedili yani 2 defa seb'ül mesani nazil oldu. 7 âyetli sûre mâ’nasına zâhirdeki ifadesidir. Ama burada seb'ül mesani Cenâb-ı Hakk'ın 7 sıfâtından zuhurunu anlatıyor. Hayât, ilim, irade, kudret, kelam, semi', basar, bunun hakîkatini anlatıyor. 7 ikili ne

[68] (Hicr 15/87)

demek? Yani bu sıfâtlar bende olduğu gibi ey kulum sana da lutfettim. Vehhab ismimle verdim bunları sana da diyor. Hepimiz bu sıfâtlarla ayakta değil miyiz? Eğer bu sıfâtların biri eksik olsa bizim sistemimiz çok aksar. Hayât olmasa biz olmayız. İlim olmazsa iradesi yoksa aklı var, ilmi var, iradesi yoksa o ilim ona hiç bir fayda sağlamaz. Bunların hepsinin faaliyette olması gerekiyor. Gerçi biz bunları bilsek de bilmesek de bizde bunlar faaliyet üzere ama mühim olan bunları bilerek kullanmaktır.

İşte Fatihâ açma mâ'nası verilen o sûre-i şerifenin bu hakikatidir. Sendeki sıfâtlar Allah'ın sıfâtlarıdır, bunları böyle bil, Allah'ı ötelerde arama diyor. Tabi Allah ötelerde de var, ama beride de var.

Evvela bu kargaşa bilgi kompleksi içerisinden kendimizi çıkarıp temiz düzgün bir akış içerisinde berrak bir bilgiyle Hakk'a ulaşmamız, bu dolaşmış olan bilgileri ayırmakla mümkündür. Nasıl ayıracağız o zaman şeriat mertebesi ilmini bir sayfaya, dosyaya koyacağız, tarîkât mertebesi ilmini bir dosyaya hakîkat mertebesi ilmini bir dosyaya koyacağız. Evvela bunların ayrılması lazım. Her mertebenin kendi yaşantısını ayırmamız gerekiyor. Peki, bunu nasıl ayıracağız? Şeriat mertebesindeki hukuk nedir, tarîkât mertebesindeki hukuk nedir, hakîkat, marifet ve insân-ı kâmil mertebesindeki hukuk nedir? Yani hangi sahada faaliyet gösteriyor, hangi ilimle oradaki araba yürüyor?

Şeriat mertebesi bilindiği gibi fıkıh ilminin toplandığı yaşandığı yerdir. Bu fıkıh ilmi olmazsa islâmiyetin daha kapısından adım atılmamış olur. Bu fıkıh imi yani zâhiri şeriat ilmi en azından farzı kifaye edecek kadar, bilinmesi lazımdır.

Şeriat mertebesini yaşıyor isek ki ilk başlangıcımız da burasıdır, evvela şeriatın ne olduğunu anlamamız gerekiyor. Şeriat kelimesini iki mâ'nada anlamamız gerekiyor. Bunun bir tanesi zâhiri şeriat, genelde kullanılan şeriat anlayışıdır. Diğeri geniş mâ'nada tarîkat, hakîkat marifet, insân-ı kâmil ilimlerini içine alan şeriat hukukudur. Bunların hepsini Hazreti Rasulûllah getirdi. Ve Hazreti Rasulûllah'ın getirdiği hukuka da şeriat hukuku, hükmü denmedi mi? Dolayısıyla geniş mâ'nada şeriat, zâhiri mâ'nada bir şeriat anlayışı var. Ama biz geniş mâ'nadaki şeriat kelimesini sadece şeriat mertebesi içerisinde kullanıyoruz. Yani sûret ve şekil düzenlemesini islâmın genel ilmi olarak kullanıyoruz. İşte bu en büyük yanılgıdır. Bunu aşamadığımız sürece diğer mertebelere geçmemiz mümkün değildir. Şeriatla şartlanmışız, din budur diyoruz. Ben buyum, et kemik diyoruz. Ve bunun hukukunu dinin tüm hukuku olarak ele alıyoruz. Yani bazı fıkhi meseleleri dinin tamamı olarak alıyoruz ve dinimizi hallettik zannediyoruz.

İşte şeriat kelimesinin dar mâ'nadaki ifadesi, zâhiri ifadesi şeriat mertebesindeki hukukun belirli bir şekilde en az kendine yetecek kadar namazını, orucunu, farzını, sünnetini, müstehabının bilinmesidir. Bunu bildikten sonra tatbikatını da yapıp, şeriat mertebesindeki fiili tatbikatı, yani İslâmın 5 şartını mutlak sûrette yerine getirmektir. Eğer bu şekilde yetmiş olsaydı tarîkat, hakîkat, marifet diye mertebeler olmazdı. Daha bu işin başlangıcı daha alıştırmasıdır.

Şeriat dar mâ'nada insânın sosyal bireylerle olan münasebetini ve Allah'ın huzurunda olan tatbikatını düzenleyen sistemin adıdır. Yine aynı şeriatın bâtını ve geniş mâ'nası bütün islâmi mertebelerin her mertebesiyle birlikte tatbikatıdır.

Şeriat mertebesinde fiiller tatbikatı var, tarîkât mertebesinde nefsâni eğitim var ve muhabbet oluşması var. Hakîkat mertebesinde kendini tanıma var. Tarîkât mertebesinde muhabbet üretiliyorken, o muhabbet ile yol alınıyorken hakîkat mertebesinde kişinin kendini tanıması var. Eneiyyetini, hüviyetini, ben neyim, ben kimim diye tanımasıdır.

Oraya kadar gelen çalışmalar belirli bir ilim alma, belirli bir potansiyel, belirli bir malzeme elde etmek için, buraya gelmek için de ilim ilim ilim! Hep bilgi, kitap, sohbet, tefekkür etmek lazımdır. Tarîkâtsa yolsa her gün en azından bir kelime, bir cümle ilerlememiz lazımdır. Artık muhabbete değil ilme yönelerek, İlmi bâtınımızı, lugatımızı kelimeler olarak artırmamız lazım. Hakîkat mertebesinde o beşeri muhabbeti istemezler.

İki muhabbet var. Tarîkâttaki muhabbet beşeri ünsiyet, beşeri muhabbettir. Bu beşeri olan her şeyimizin aşılması gerekmektedir. Bunu aştıktan sonra sende ancak gerçek ilâhi muhabbet ortaya gelir. İki muhabbeti birbirinden ayırmak lazımdır. Muhabbetin biri kendimizden kendi beşeriyetimizden kaynaklanıyor. Bu tükenip biter. İşte bunun yerine insân muhabbetsiz yaşayamaz, muhabbetsiz olmaz bu işler ama İlâhi muhabbeti koyması gerekiyor. Onlar Allah'ı severler, Allah da onları sever.[69] Nefisleriyle sever, yok nefisten bahsetmiyor. Hu, hüve hüviyetini sever.

İşte hakîkat mertebesinde bu muhabbete dönüşür. Bu da bütün şartlanmışlıklardan bir şeyi tekrar etmekten, belirsizlik içinde olmaktan kişiyi kurtarır, arındırır. Bunun için de salt temiz bilgiye ulaşmak gerekiyor. Zaten o bilgiye ulaşmadan, bu yollara devam etmek mümkün

[69] (Maide 5/54)

değildir. Tıkanıp kalınır nedenler, niçinler içerisinde bocalanıp gidilir.

Nefsimizle olduğumuz sürece bu işlerin üstesinden gelmemiz mümkün değildir. O yüzden teslimiyet şarttır. ''Kale eslemtü li rabb'il âlemin[70]'' diyebiliyorsak bunu açık ve seçik ve gönülden diyebiliyorsak ondan sonra inşallah "Kim ki vechini Allah'a teslim etmişse[71]" açılır. Biz ne yapıyoruz, vechimizi nefsimize teslim ediyoruz. İşte evvela bu mülkü nefsin hakimiyetinden kurtarmak gerekiyor.

Hakîkat mertebesinin yaşantısı, marifetullah ilmine doğru giderek kendini tanımaktır. Kendini tanıdıktan sonra işte ''men arefe nefsehu, fekad arefe rabbehu'' hadisinin geçtiği mertebe burasıdır. Kim ki kendine arif olursa, nefsini tanırsa o ancak rabbine arif olur. Çünkü senin nefsin Rubûbiyyet nefsinden var edilmiş hâldedir. Nasıl ekmek topraktan var edilmişse, senin nefsin de Rabb-inin rubûbiyyetinden hâsıl olmuş, aklın aklı küllden, ruhun ruhu küllden hâsıl olmuştur. Senin senliğin nerede kaldı? Benim dediğin sen yok ki, sen, ben diye bir hayâl kurmuşsun Allah'ın mülküne de sahip çıkmışsın!

Şeriat mertebesinde fiili çalışmalar var, tarîkât mertebesinde muhabbet ilavesiyle çalışmalar var zikirler tefekkürler, hakîkat mertebesinde irfâniyet çalışmaları var, yani ariflik kendini tanıma çalışmaları var. Orayı da aşar da kişi kendini tanıdıktan sonra bu sefer marifetullah, Allah'ı tanıma çalışmaları var.

Bakın oradaki farklar çok açık ve bariz, bellidir. Kûr'ân-ı Kerim'de ve hadislerde Cenâb-ı Hakk bunları

[70] (Bakara 2/131)
[71] (Lokma 31/22)

belirli sayfalar, belirli sûreler içerisine serpiştirmiş. Âyeti okurken demiyor ki bu tarîkât mertebesinden altında şerh düşüp te, bu âyeti ben size hakîkat mertebesinden yazdım demiyor. Onu bizim idrâkimize bırakıyor.

Eğer biz bu mertebeleri yaşamışsak âyetin hangi mertebeden olduğunu hiç zorlanmadan biliriz. Çünkü karşılığı var. "İkra' kitabek[72]" Senin kitabında yazıyor. Bir de Kûr'ân-ı Kerim dışardan bunu tebliğ ediyor. Sendeki yazıyla burdaki yazı uygunsa, işte sen kendin konuşan Kûr'ân oldun. Neden? Ey Habibim biz onu senin kalbine indirdik, diyor.

İşte Cenâb-ı Hakk marifetullah mertebesinde âyetleri gerektiği yerde senin kalbine indirir. Zaten kalbine inmezse sen onu tanımamış olursun. Ama bunun oluşması için daha başlarda, tarîkât mertebesinde, mülhime, mutmainne mertebesine geçip orada mutmain olmak gerekiyor.

İlham ve evhamın birbirinden ayrılma özelliğini bilmek ve bu kabiliyete ulaşmak gerekiyor. Baştan beri alınan eğitimin sağlıklı olması gerekiyor.

HAYÂL İLE GERÇEK ARASI

Var etti Mevlâ ezelde,
Diledi zuhurun görsün.
İlk tecellisini insân eyledi,
Zât ile sıfât arası.

[72] (Îsrâ 17/14)

Yani Cenâb-ı Hakk bütün bu varlığı ayan-ı sâbite olarak programlarını ezelde meydana getirdi, var etti. Bunları niye var etti, diledi zuhurunu görsün. Rûya ve hayâlden ibaret olan bu âlemin zuhurunu görsün istedi. İlk tecellisini zâtı ile sıfâtı arasında eyledi. Yani Ahadiyyet mertebesinden Vahidiyyet mertebesine indi. Yani zât ile sıfât arasında indi.

Evvela etti de lâtif;

Yani bu tecelli o anda maddi mâ'nada, yani buradaki gördüğümüz hücre atom yapısı mâ'nasında bir tecelli olmadı, çünkü orada bunlar yoktur. Lâtif bir tecelli var yani kendinden kendine olan bir tecelli var. Meydana çıkarsın diye, yani kendindeki lâtif oluşumu kesif hale dönüştürerek görüntüye gelsin diye meydana çıkardı.

Ayan-ı sâbite kıldı,
Ruh ile nûr arası.

Yani enerji, enerjiden de daha lâtif olan ruh ve nûr kıldı. Evvela bu programları ruh ve nûr mertebesinde meydana geldi. Maksadından bütün bunlar olsun da esmâ, ef'âl gelsin. Yani zât tecellisinden sonra sıfât tecellisi, ondan sonra esmâ, ondan sonra ef'âl tecellisi gelsin. Ef'âl âlemi yani bu âlemde zuhura gelsin, görüntüye gelsinler.

Tüm zuhurda bulunsunlar,
Halife ile beşer arası.

Yani bilindiği gibi insânın iki özelliği var. Çok özelliği var da iki ana özelliği var. Birisi ya kendi beşeriyetinde kalarak kul, abd olarak gidecek, yani nefsi emmare olarak gidecek veya hilâfetini anlayacak. Yani halifeliğini idrak ederek halife olarak gidecek bu âlemden, ikisinden biri olarak gidecek. Hem beşeriyeti var yani kendine ait enesi, egosu, benliği var. Hem de ilâhi hilâfet

varlığı var. İnsân ikisinin arasında bocaladı kaldı. Ama Cenâb-ı Hakk ikisini de verdi.

Görüntüye gelmek için,
Benliğini bilmek için.
Sûret şekil verdi bana,
Toprak balçık arası.

Yukarıdan beri yapılan tecelliler daha lâtif tecelliler ama toprak ile balçık arasına gelince artık tenzih, yani nüzul tecellisi kemâle erdi, yani sona erdi. İnsân yeryüzünde göründü. Her birerlerimiz bu hükme tabiyiz. Görüntüye gelmek için yani belirli bir sûret olup ta birbirlerimizi görmemiz için, idrâk etmemiz için, benliğimizi tanımak, bilmek için, her birerlerimiz için, ben diye söylüyorum ama hepimiz için geçerlidir.

"Sûret şekil verdi sana, bana kimlik verdi toprak ile balçık arası."

Bu şekil topraktan meydana geldi balçığın şekli, ruhumuzun şekli olmaz.

Zuhur ettik bir anadan,
Kimseler bana sana sormadan[73].
Gelmişim dünyaya,
Mâ'na ile madde arası.

Yani Cenâb-ı Hakk senin, benim, insânın dizaynını, düzenlemesini ve ''sevveytehu venefahtü fi min ruhi''[74] Biz onu tesfiye ettik, mâ'na ve madde birlikte düzenledik. Ve o ikisinin arasında da sen varsın işte, hepsinde varsın. Madde ile mâ'na arası, hani senin varlığında hem madde

[73] (Soran oldu mu kimse dünyaya getirirken annem babam beni dünyaya getirirken?)
[74] (Hicr 15/29)

var hem mâ’na var. Ama sen bunların arasında kalmışsın. Ya maddeyi seçeceksin, ya mâ’na tarafını seçeceksin. Yukarıda dediği gibi mâ’nayı seçersen halife olursun, maddeyi seçersen beşeriyetinde kalırsın. Gerçi beşer demek eksi bir şey demek değil. Beşer; müjdelenen demek bir bakıma, tebşir edilendir. Ne ile? Hilâfet ile müjdelenen ama biz beşer kelimesini genelde beşer şaşar diye biraz hafife alarak kullanmışız.

Her türlü mâ’na bünyeme,
Neler iliştirdi künyeme.

Bünyeme her türlü mâ’nayı koydu. ''Ve alleme âdeme’l esmâe kâlliha[75]'' dediğinde künyemize her türlü mâ’nayı bünyemize verdi, içimize verdi. Künyeme neler iliştirdi. Zâtını da sıfâtını da her şeyi o künyede yazılı, yani bünyede yazılıdır. Bu künyenin içinde zıt isimler de birleşti. Hâdi ile mudill arası birleşti. Biz gene ikisinin arasında kaldık. Eğer Hâdi tarafına kayarsak yukarda bahsedilen hilâfet mertebesine geçip halife oluyorsun. Gerçek hakîkatini yaşamış oluyorsun. Ama Mudill tarafına meyledersen bu seferde beşeriyetinde kalıyorsun. Yani Hakk'tan uzaklaşmış oluyorsun.

Her türlü mâ’na bünyeme,
Neler iliştirdi künyeme.
Zıt isimler de birleşti,
Hadi ile Mudill arası.

Tabi zıt isimlerin hepsini saymak mümkün, Celâl ile Cemâl, Zâhir ile Bâtın arası. Evvel, Ahir arası hepsi var. Nûr ile Zulmet arası, biz hep o aradayız. Onun için bir tarafın gerçek ikamet edicisi olamıyoruz, gelip gidiyoruz.

---

[75] (Bakara 2/231)

Ama bizim asıl ikamet edeceğimiz yer hilâfet mertebesiyle ilgili taraflarımız. Esas oturacak hâlimiz orasıdır.

Başlamışım koşturmağa,
Öğrenmişim yürümeyi.
Seneleri aştırmağa,
Çocukluk ile gençlik arası.

Şimdi doğduktan sonra yavaş yavaş tıfıl yürüyor, koşturuyor.

Demişler adıma Necdet,
Necât olmuş Kûr'ân ile.
Bulduk kendimizi medet,
Varlık ile yokluk arası.

Bir yönüyle baktığın zaman sen mutlak varlıksın, bir yönüyle baktığında adem, mutlak yokluksun. Ya yokluğu kabul et, ya varlığı kabul et veya ikisini de kabul et. Rolünü ona göre yap, zaman zaman var ol, zaman zaman yok ol.

Başladım ben yürümeye,
Muhabbet doldu gönlüme.
Pirim ile şeyhim arası.
Mâ'nadan açıldı kapı.

Ne oluyor şimdi yavaş yavaş dervişlik başlıyor. Bir taraftan şeyhim var, bir taraftan pirim var, ben de ikisinin arasında biri bir kolumdan, biri bir kolumdan Ya Allah yürü, bu yolar hep geçilmesi lazım gelen yollar. Bu lâtife gibi, şiir gibi gözüküyor ama gerçek bir yaşamın kendisidir bunlar.

Çok çalıştım o günlerde,
Bu günlere ermek için.

Bu gün de ne kadar çok çalışıyoruz, o gün ne kadar çok çalışmışız. O kadar çok çalışmayla, bu günlere erdik. Bu gün daha çalışma eksilmiş değil, belki de daha da artıyor. Şule oldu gönüllerde alev, ışık oldu, muhabbet oldu, aydınlık oldu.

Yaş 30 ile 35 arası.

Nusret Babam'ın rahmetlik olduğu devreler bu devreler.

Nice devranlar gördüm,
Ne kâmillerle görüştüm.
Bunları birlikte yaşadım,
Şeyh ile derviş arası.

İşte hep bu yaşantılar hep bunun içerisinde, şeyh ile derviş arası yaşantılar.

Mahbubu ezeli buldum[76],
Hem peygamber muhabbeti.
Hazzımdan şad oldum[77],
Can ile canan arası.

Boşaldı bir gün tenden ev[78]**.**
Dolmuş şeyhimin müddeti[79].

Zâhir esmâsından bâtın esmâsına nüzul etmiş, yahut uruc etmiş, yükselmiş. Yani bu dünyadan alınmış, istediğin kadar vur kafana, kıymetini bilemedim. Nitekim öyle oldu. Birçok arkadaşlar 'ah kıymetini bilemedik' diye sonra dövünüp durdular.

---

[76] (yani ezelî sevgiliyi buldum)
[77] (huzurumdan, hazzımdan)
[78] (Ne demek ten evi boşaldı?)
[79] (yani dünyadaki müddeti)

Boşaldı bir gün tenden ev, işte bu hepimizin ten evi burasıdır. Bunun boşalması, ruhun içinden gitmesi uzaklaşmasıdır.

Dolmuş şeyhimin müddeti.
Lutfettiler o gün görev,
Hakk ile kullar arası.

Ne demek bu? Rindane dolaşmak, kulları halktan alıp Hakk'a yürütmektir.

İnce yoldur Hakk'ın yolu,
İdrâk gerektir gitmeye.

Hepsinden hızlı götüren idrâktır. Bütün gün otur günde 60 bin, 70 bin zikir çek, tevhid çek, ismi celâl çek, bunun yanında 10 dakikalık, 15 dakikalık bir Hakk sohbeti dinle idrâk ile olduğundan sana daha hızlı yol aldırır. Diğerinde duyguların artar, muhabbetin artar ama duygular da sana perde olur, yoluna mani olur. İşte o duyguları, duygu perdelerini aşacak tek şey sohbettir, idrâktir.

İdrâk gerektir gitmeye,
Rabb-in rahmeti hep dolu,
Zâhirle bâtın arası.

Yani ismi zâhir ve'l evvelü, ve'l ahirü, ve'l bâtın. Zâhirle batın arası, yani sana hem zahirî tecelli gerekli, hem batınî tecelli gereklidir. Ama sen zâhir tecellilerin ağırlığı altında kalırsan batın tecellilere perde olur. Yani dünyalık arzuların peşinde koşarsan, zâhir tecellisi, ama bir başka yönüyle Cenâb-ı Allah sana zâhirden de tecelli eder, bu madde yönelmesi demek değildir. O da bâtın tecellisinin zâhir görünüşüdür.

Yeni gelen dervişlere,
Hakk yoluna girmek için.
Seçtirdim hep onlara,
Hayât ile ölüm arası.

Burası öyle lafla peynir gemisi yürümez dedikleri gibi lafla olacak iş değildir. Kelle koymak şarttır. Bakmayın işin lâtifesini yapıyoruz, gülüyoruz falan işi kolaylaştırmak için, yoksa bu yolda kim kelleyi vermezse kimse bir yere gidemez.

Yani *canını canana vermek gerektir kemâli aşkın*, demişler ya! *Vermeyen can itiraf etmek gerek noksanına*.

Yani canını cananına feda etmezse ben noksanım diye itiraf etsin, hiç bu davada bulunmasın. Eğer bu oluşumu göze almazsak, o zaman Hakk'ın kulu değil nefsimizin kulu olmuş oluruz. O zaman davamız niye olacak ki, Hakk kulu olmaksa davamız o zaman tamam, nefsin kellesi gitti başka yolu yok. Ya nefsinle kalırsın ya Rabb-inle kalırsın, ikisi bir arada onlar kabul etmiyor. Yani Rabb-in nefsini kabul etmiyor, nefiste Rabb-ini kabul etmiyor.

Seçtirdim onlara hep hayatla ölüm arası. Bakın yapılan her sohbet sizi öldürmekte ister kabul edin ister etmeyin. Bizi vaktinde öldüren öldürmüş.

Başladık hep çalışmağa bıkmadan, gece gündüz süresiz, hem yorulmadan. Her iş biter de dervişlik işi bitmez. Dükkan olur akşam 7-9-8-10-11 kapatırsın biter. Yol biter anahtarı kapatırsın araba da dinlenir sen de dinlenirsin, ama bu mübarek adamı bırakmaz. Dürter hep hadi kalk bakalım, daha ne uyuyorsun. 'Essalatu hayrun minen nevm. Hayyaalessalah hadi kalk'. Bağıyorlar dışarda biz onu seda ses zannediyoruz. Gününle gecen birleştikten sonra artık ona ihtiyaç kalmaz. Gecen

gündüzün ile bir olmuşsa yani başka bir ifade ile dünya cazibesinden kurtulupta bir olmuştur.

Kûr'ânda hem sûremiz var,[80]
Tûr ile kamer arası.[81]

Âyetinden hissemiz var,
Kab-u kavseyn ev edna,
Gönlümüze hepsi uyar,
Sıfır ile 19 arası.

Yani 18 ayet mi'racdan bahseder. Mi'racdan bahseden bir âyette bildiğimiz gibi Îsrâ sûresinde var. Toplu olarak ta 18 tanesi Necm sûresindedir. Topladığın zaman 19 ediyor. 19 da insân-ı kâmilin şifresi, Hakîkat-i Muhammediyye'nin şifresi ve Hazreti Rasulûllah'ın bir de kendine ait şifresi var o da 13 rakamıdır. İnsân-ı kâmil yönüyle 19 Hakikat-i Muhammediyye yönüyle de 13, iki şifrelidir.

18, Onsekiz bin âlemi ifade etmektedir. O'nu her mertebede müşahede eden insân-ı kâmille de sayı 19 olmaktadır. İşte söylüyorlar yazarlar çizerler onun üstünde 19 var, cehennem zebanileri 19, besmelenin harfleri 19 diye! Bu nedir? 19 un aslıdır. Aslı On sekiz bin âlemi müşahede eden insân-ı kâmille birlikte âlemler 19 olmaktadır. Şimdi onsekiz bin âlem bir tarafta olsun onu idrak eden bilen kimse olmasın o yok hükmünde sıfır hükmündedir. Onsekiz bin âlemi var eden, bilen yani varlığını ortaya çıkaran o bir olan 18 in yanındaki 1 dir. Yani insân-ı kâmil, yani Hakikat-i Muhammediyye. İşte o olmasa 18 in kıymeti yok. Sen istediğin kadar saray yap içinde oturan olmadıktan sonra onu kim bilecek, kuşlar

[80] (Mi'racdan bahseder özel.)
[81] (Yani Necm sûresi. İnsânı arşı alâya atıveriyor.)

mı, deniz, hava, rüzgar mı bilecek? Şuurlu bir varlık gerekiyor. İşte O da insân-ı kâmil, O'nunla 19 oluyor. Onun için 19 işte hayâli bir rakam değildir.

Bir başka hesap yapalım. 19 iki ayrı rakamdan meydana geliyor. Alt alta topla 10 eder. 1 ile sıfır arası oluyor. Bunları ayrı yazınca sıfırı değerlendiren 1 dir. 1 olmasa sıfır ne işe yarayacak? İşte oradaki 1 Ahadiyet mertebesidir. Ahadiyet mertebesinin zuhuru kesreti ortaya getiriyor. O çoklukta sıfırdır. O çokluk, Ahadiyet mertebesinin çokluk şeklinde görünmesinden başka bir şey değildir. Elifi kıvır tel gibi olur sıfır. Sıfır değil o da eliftir.

Yani kesret diye gördüğün çok ayrı ayrı varlıklar diye gördüğün şeyin ayrı varlıkları yok. Sıfır yani hiçtir. 1 in yanına bir sıfır koy 10 misli, bir sıfır daha koy 100 misli, bir sıfır daha bin misli olur. Aslında hiç olmakla birlikte Hakk'a ayna olduğu zaman bir varlık kazanıyor, çokluk kazanıyor. Ayır onu aynadan biraz geriye çek gene sıfırdır. Yaklaştır aynaya kesret ama aslı 1 (bir) olan kesrettir. "Vahid, Ehad" sıfırı sola koy, solda sıfır o zaman hiç kıymeti yok. Çünkü sola koyduğun zaman aynanın sırlı tarafına arkasına geliyor yansıma yapmıyor. Ama aynanın önüne koyarsan bir sürü sıfır bir sürü halka oluyor.

"Onsekiz bin âlemi gördüm bir dağ içinde". Gördüm diyende 19 oluyor. Onsekiz bin âlem bir tarafta gören bir tarftadır. Hangi dağ içinde kendi gönül dağında görüyor. Anasır dağında unsur dağında gözüküyor. Bu dağın Îbrâhim (a.s.)ın kuşlarını Cenâb-ı Hakk 4 dağın başına koy dediği gibi o dağlar bizde anasırı erbaa, 4 unsur dağlarıdır[82]. Toprak dağı, ateş dağı, su dağıdır. Hep bizde bunlar birer dağ hükmündedir. Kendi varlığında bunu

---

[82] (Bakara 2/260)

bulmasıdır. Onsekiz bin âlemi kendinde bulması neticede kendini bulması oluyor. Hani Muhyiddin-i Arabi Hazretleri diyor ya bir havana koyup dövmek mümkün olsa oradan meydana gelecek hâsıla, onsekiz bin âlemi insân-ı kâmildir.

O sıfırı ortadan bir mihver geçirerek ikiye böldüğün zaman kab-ı kavseyn oluyor. İki kavis, yani iki yay açtığın zaman oluyor. O gece Hazreti Rasulûlah o kadar yaklaştı ki, Rabb-i ile kul kab-ı kavseyn oldu. Ev edna veya daha da yakın oldu. Kaab tutmak demek, kabza. İşte oradaki iki yay sıfırın ortadan bölünüp bir tarafının kadim, bir tarafının hadis olması. Bir tarafı Hakk'ın kadem, baka kadimi, bir tarafı da sonradan meydana gelen hadis tarafıdır. İki yay bunun bir tarafı Hakk'ın varlığı, bir tarafı kuldaki zuhurudur. Onun için rabıta yapılırken iki kaşın ortasını tutma yeri "kab-ı kavseyn ev edna"dır[83].

Yani Allah o kadar yaklaştı ki birleşti, bir oldu da demiyor. Neden çünkü o iki derya birbirine girmez, birleşmez, taşmaz, birbirinin sınırlarını geçmez[84]. Eğer birbirinin sınırını geçmiş olsa mutlak olarak ya kulluk mertebesinin ortadan kalkması, hiç kul olmaması bu âlemde gerekecek veya Ulûhiyetin ortadan kalkması gerekecek. Ama iki derya da abdiyet ve rubûbiyyet deryası var olması gerektiğinden, ama tek hüküm içerisinde, derya iki ayrı derya değil ama birbirlerinin hukuku birbirlerine tecavüz etmeyecek. Acı su ile tatlı su nedir? Kulluk deryası acı sudur. Rubûbbiyet deryası tatlı sudur. Acı su tatlı su dediği zaten O'dur. Yoksa sadece Cebeli Tarık boğazından akan tuzlu su değildir. Tabii orada da var da ama esas bizim insân boğazından geçen abd ve kul yaşantısı hayâttır.

---

[83] (Necm 53/9)

[84] (Rahmân 55/19-20)

Kâ’be-de yolumuz var,
Zât'a ulaştırmak için.
Üstünden hep geçenler var,
Îbrâhim ile kapı arası.

O siyah çizgi var ya selâm durulduğu zaman oradan başlıyor. İkinci selâm başlama ve bitiş yeri orasıdır.

Makam tuttuk haremde bu dem,
Görüşmek için dostlarla.
.... görüştük,
Safa ile Merve arası.

Aşağı yukarı Safa tepesi ile Merve tepesi arasında müezzin mahfeli var. Safa tepesine daha yakın ama yine ikisinin arasındadır. Gelen giden orada bulsun, yerimiz belli olsun diye orada oturuyorduk. Namazları orada kılıyorduk, namazlar arasında sohbet orada yapıyorduk. Müezzin mahfeli var, yazıları orada yazdım.

Geçiyor Harem'de günler,
Bazen ibadet, yazıyla.
Dönüyoruz zaman zaman,
Yatsıyla sabah arası.

Yani sabah geliyoruz yatsı gidiyoruz. Yahut öğlen gidip ikindi geliyoruz. Sabahla yatsı arası orada oluyoruz.

Lutfetti Hakk bunda bize,
Umreden nasibimiz var.
Aktaralım biz de size,
Se ile Ha arası.

‘Elif’, ‘be’, ‘te’, ‘se’, ‘cim’, ‘ha’! ‘Se’ ile ‘ha arasında ‘cim’ var. ‘Cim’ harfinin hakîkatini burada anlatıyoruz. Cim, Cemâli İlahidir. ‘Cim’in 'i' si insân-ı kâmil, 'Mim' ise

Hakîkat-i Muhammedi zâhir ile bâtın arasıdır. İşte Hakîkat-i Muhammedi olmasa zâhir ile bâtın arasını birleştirmek mümkün değildir. İki arada olmak lazım ama iki arada bir derede şeklinde de değil, iki arada olması lazım ki her iki tarafa da ünsiyeti olsun. Gerektiğinde zâhirde olanları bâtına, bâtında olanları zâhire ithal edebilsin. Arada aracı olmasa zâhir zahirde kalır, bâtın bâtında kalır. Gerçekten de insân Allah ile kul arasında berzahtır, geçiştir. Eğer insân olmasa ki Hazreti Rasulûllah'la geçmiş peygamberler olmamış olsa bunlar bize ulaşamaz. Onlar bâtından alıp, bâtından aldıklarını biz zâhirlere ulaştırmaktalar. Cenâb-ı Hakk'ta zâhirden alıp bâtına ulaştırmaktadır. Yani bizleri toprak altına saklamaktadır.

Arkadan geldi bir lutuf,
Nasıl şükran edeyim.
Yakînden bildirdi Rabb-im,
Şın ile dat arası.

Biraz oyun oynamış bizimle harflerle, dama taşı gibi. Şın ile dat arasında sad var. Sad sıfât-ı İlâhi'dir. Elifte uzar göklere sad derken satın uzatıcısı bir elif var.

Dal delil-i İlâhidir,
Âdem ile Muhammed arası.

O dal, Âdem (a.s.)dan başlayıp Hazreti Rasulûllah'a kadar gelen seyrin delilidir. Yani Hakîkat-i İlâhiyye'ye delildir. Hem Hazreti Âdem, hem Muhammed (a.s.) yani onlar ve o sistem Hakîkat-i İlahiyye yolunun tek delilidir. Başka hiç bir sistem Allah'a götürmez. Ve bu yolun delili dallar. Âdem derken 'elif', 'dal', 'mim'! İşte Âdem'in başındaki 'elif' Ahadiyyet mertebesi, 'dal' Ahadiyyet mertebesine giden yolun delilidir. Yani o kelime ve o kelimenin mâ'nası hakîkate gidiş, yolun delili, başlangıcı

daha yani, en sağlam yeri kapısı, işte Hakk yolunun delilidir. Âdem derken sondaki ‘mim’ Hakikati Muhammediyye'nin delili başlangıcıdır.

Cenâb-ı Hakk nasıl kurgulamış? Bunların ne isimlerinde, ne resimlerinde, ne harflerinde hiç bir kargaşa yok. Hani okundu ya ''sen bak gökyüzüne bir kargaşa görebilir misin?''. Gökyüzünde bir kargaşa göremezsin[85]. Kûr'ânda hiç göremezsin mümkün değildir. Biri Cenâb-ı Hakk'ın zahir yönüyle zuhura getirdiği, birisi bâtın yönüyle özünden verdiği şeydir. İkisinde de olmaz ama bâtında hiç olmaz. Yani kelâmı İlâhiye'de yanlışlık rastgelelik mümkün değil, mutlaka noktasına, virgülüne, harekesine varıncaya kadar hangi yönüne baksan hepsi bir sistem içerisindedir.

Âdem yani Ahadiyet mertebesine Hakîkat-i Muhamediyye ile gidilir ve bu delildir. Âdem aynı zamanda bir delildir. Namazın da mührüdür. Ayakta durduğumuz zaman ‘elif’ oluyoruz. Eğildiğimiz zaman ‘dal’, secde yaptığımız zaman ‘mim’, getir yan yana oldu Âdem. İstersen lisanen bir şey söyleme namaz içerisinde, ben Âdem’im diye hâlinle mührünü basıyorsun.

Âdem ile Muhammed arası. Muhammed kelimesinin sonunda da bir ‘d’ var. O da işte en son delilidir. Artık burası tamamdır diye tasdik edici bir delil, Makamı Mahmud'un delilidir. 3 tane ‘mim’ var. Zaten Muhammed ‘mim’, ‘ha’, ‘dal’ dan oluşuyor. ‘Mim’ Hakîkati Muhammediyye, ‘ha’ da hamdın hakîkati, ‘dal’ delili İlâhiyyedir.

Daha sonra oldu elif bize,
Hakk'tan armağan,

---

[85] (Mülk 67/3)

Makamattan meydana gelmiş,
Sıfır ile onüç arası.

'Elif' 12 makamda, bir tarafta sıfırdır. 1 (١) ile başlıyor, 13 son, altında 12 yani 'elif' 12 makamdan, 12 noktadan meydana gelmiş bir manzumedir. 'Elif' (ا) düz bir çizgi değil, bütün âlem zaten öyledir. Âlem noktalardan, hücrelerden, atomlardan meydana gelmiştir. Hiçbir varlık düz ve bütün değildir.

'Elif' ve 1, bunlar aynı şey ama biri harflerin kaynağı, biri rakamların kaynağıdır. 'Elif'ten kıvırıyorsun bir parça, altına nokta koyuyorsun 'be' oluyor. 'Elif', 'Ahad' bir iken altına nokta koydun ben dedin, üstüne nokta koydun sen dedin. Aynı 'elif' üstünde 3 tane noktası var. Ne demek bu? Hakîkatleri 'elif', 'be', 'te', 'se'dir. 'Elif'in, 'be'nin, 'te'nin, hakîkatlerini idrâk et! Evvela bunları ilim olarak bil! Sonra ayn'en bil, sonra Hakk'el yâkin olarak bil! diyor. Sonra 'cim' diyor. İşte bunları idrâk edersen Cemâli İlâhiyye'yi görürsün.

Daha sonra 'elif' oldu, Hakk'tan bize armağan, makamattan meydana gelmiş, sıfır ile 13 arası. 'E' evvel kendine ermektir. 'Lâm' âleme varlık oldu. Hakk esmâsı arasına bir 'lâm' koyduğu zaman halk oldu. İşte 'lâm' bütün bu âleme varlık oldu. Küçücük harf görüyorsun ama yaptığı işler çok büyüktür. 'Elif', 'lâm' sonunda 'fe' var. 'Elif' yine göklere uzar. O '13' noktadan ama onu sen uzat uzatabildiğin kadar. Ahadiyet'e kadar uzuyor.

Elif uzar yine göklere,
Kün ile feyekün arası[86].

---

[86] (Yani ol ve hemen olur.)

Bu elifte neler var,
Şerhin etmek kolay değil.
Anladınsa eğer canım,
Ahad ile Ahmed arası.

Ahad'de de 'elif' var, Ahmet'de de 'elif' var. Ama Ahad'in arasına bir 'mim' koydular Ahad'a Ahmed dediler. Ahmed Ahad demek yani Ahmed, Ahadiyyet mertebesinin ef'âl âlemindeki zuhurudur. İşte onun için İncil'de de geçiyor. Paraglid onların lisânında Ahmed demekmiş. Bu hakikati İncil dahi tasdik ediyor. Ama biliyorlar, ama bilmiyorlar o ayrı konudur. *Ahad ile Ahmed arası*. Yani Ahad'da o 'elif' var, 'mim' ilave edildiği zaman Ahmed oluyor. Ayrıca Ahmed de Muhammed demektir.

Oldu Rasûl'ün hareminde,
Yine bizlere büyük lütuf,
İndirdiler gönlümüze,
Be ile se arası.

Elif be te harflerin raksı,
Te oldu müşahede baştan,
Ente diyordu sanki Hakk,
Ene dedim bir hoşluktan,
Sen ile ben arası.

Be geldi sonra sıraya,
Giremez kimse araya,
Birlikteliktir manası,
Ben ile sen arası.[87]

Elif be te se cim sad geldi,
Sırları yüreğimi deldi.

[87] (Demin sen ile ben arası idi, şimdi ben ile sen arası.)

Gelmişim bunları almaya,
İlim ile muhabbet arası.

Yani bir ilim ki muhabbeti yoksa o eksiktir, bir muhabbet ki ilmi yoksa o da eksiktir. Birbirine perde olurlar. İlmin muhabbeti yoksa o kişiye ilim perde olur. Nitekim zahir ulemanın bugün hâlidir. Eğer bir yerde muhabbet var ilim yoksa o muhabbette duygusallık meydana getirdiğinden, o duygular ona perde olmaktadır.

İlmin benliğini muhabbet giderir, muhabbetin duygusallığını da ilim giderir. Muhabbet ilmin verdiği gururu kibiri ortadan kaldırır. Muhabbetin duygusallığını da ilim ancak aştırır. Çünkü duygusallık insâna perde olur. Duygusallık güzel şeydir ama tarîkât mertebesinin yaşantısıdır, orada oluşması da lazımdır. Ama hep duygusallık olursa ilimle desteklemezsek o bize perde olur.

İşte hakîkat mertebesine gelen kimsenin bu duygusallığını terk etmesi gerekiyor, çünkü beşeriyetinden kaynaklanıyor. Ama beşeriyetini aştıktan sonra, Hakîkati İlâhiyye ile ilim ile yeni bir muhabbet elde edilir ki O İlâhi muhabbettir. İşte oraya geçmek için beşeri muhabbeti terk etmek gerekiyor. Buna batılılar platonik aşk yani karşılıksız sevme diyorlar.

İşte insân bu duygu var iken onun ilerisine geçemez. Buradan geçilmesi için hakîkat ilmine ihtiyaç var. Ondan sonra o hakîkat ilmiyle ''yuhibbuhum ve yuhibbbunallah[88]'' âyeti hükmünce muhabbet başlar.

Ki bu muhabbet ilahi muhabbet, İlâhi aşktır. İşte O bitmez tükenmez. Eğer tarîkât mertebesindeki muhabbet ilim ile desteklenmezse o bir gün bitmeye mahkumdur.

---

[88] Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler (Maide 5/54)

Beşeriyetinden kaynaklanan her şeyin sonu vardır. Ama Ulûhiyetinden kaynaklanan kaynağı Hakk'tan olan bir şeyin bitmesi söz konusu değildir.

Elif, be, te, cim, sad geldi,
Sırların yüreğim deldi.
Gelmişim bunları almaya,
İlim ile muhabbet arası.

Uzun sürer şerh edersem,
Kısa kısa geçtik yukarda.
Açarsan perdeyi bir dem dikkat et,
Kalırsın inkar ile tasdik arası.

Ya inkar edersin, ya tasdik, hem inkar hem tasdik yok! İnsân-ı kâmili, Hakîkat-i Muhammediyye'yi ya kabul edersin, ya tasdik edersin. Kabul ve tasdik, tasdik ettiğinde kellenin gittiğini bil yalnız. Çünkü makamı İbrahimiyyet kapıdan girişte ''ben âlemlerin rabbine teslim oldum kayıtsız şartsız[89]'' dedi.

Bir şeylerle meşgul herkes,
Ben ise seninle meşgulum.
Hareminde hiç gayrı yok,
Zâhirle bâtın arası.

Zâhirinde de bâtınında da arasında da gayrı yok, ama vahdet gözlüğüyle bakarsan yok! Kesret gözlüğüyle bakarsan hepsi ayrı, gayrı herkes bir telden çalıyor. Tek gözlükle bakarsan Hakk'tan başka bir şey müşahede edemezsin. Edersen zaten orası Kâ'be olmaz. Ayrı varlıklar görürsen Hakk'ın tecelligahı olmaz.

Eğer yazmasaydım bunları o günlerde,
Uçar giderdi benimle.

---

[89] (Bakara 2/131)

Rabb-im lutfetti gayreti,
Kağıt ile kalem arası.

Şurası beyaz kağıt şurası da kalem, ikisinin arasında bunlar oluşuyor. Yani kalemin ucu ile kağıdın beyaz tarafı birleştiği zaman kalem isterse bir milimetrenin milyonda biri kadar yukarda olsun, o kadar yaklaşsın temas etmedikçe, deymedikçe, arası olmadıkça ne işaret, ne şekil hiç bir şey yok!

Bir gece mâ'na âleminde,
Gördüm kendimi.
Haremde hiç kimseler yok içerde,
Tavaf duvar ile çarşı arası.

O kadar sıkı tavaf var ki hacda bilhassa veda tavafında, değil insanın girmesi araya iğne giremiyor. O kadar kalabalık o kadar sıkışık ama mâ'na âleminde bakıyoruz ki içerde kimse yok! Kâ'be-i Şerif'in içerisi bomboş! Ama hacc mevsimi, tavaf Kâbe-i Şerif'in dış duvarlarının dışından yapılıyor. Ve tavaf sağdan sola doğru yapılıyor. İşte o dışarda yapılan tavaf soldan sağa doğru ayrıca da dışarda hem ters tavaf yapılıyor. Niye soldan sağa tavaf yapılıyor. Çünkü çarşı pazar işiyle uğraşıyor nefsi külli, ağır gelmiş. İçerde kimse yok kimseyi göremedim.

Hayret ettim ben bu işe,
Ne denirki bu gidişe.
Soldan sağa dönüyordu tavaf,
Zâhir ile benlik arası.

Yapılan tavaf haccın zâhiri ve benlikle yapılan tavaf, onun için tersine gidiyor. Yoksa bâtın ve hakîkati olarak tavaf yapılmış olsa sol mihver[90] sağa dönüş

---

[90] Merkez.

yapılıyor. Yani aklı küll nefsi küllü sarmış olması lazım, tavafın soldan sağa dönmesinin sırrı budur. Külli aklın nefsi külliyi ihata etmesi yani üzerinde amir olması demektir. Aklı küll Allah'ın aklı, nefsi küll de bu âlemlerdir. Aklı küll ile nefsi küllün izdivacından bu âlemler, faaliyetler ortaya geldi. Ama esas olan akıl külli akıl ve aklı küllün bütün âlemi ihata etmesi demek, tavafın sola doğru dönmesidir.

Gördüm ilerde bir gizli kapı,
Hayret ettim nasıl bir yapı.
Geçme motif arkası cam,
Sıra sıra kapılar arası.[91]

Gezip dolaşarak gördüm,
Tesbit ettim yerini.
Babüşşami imiş meğer,
52 ile 54 arası.

Tekirdağ'lı bir imam ile 53 numaralı kapıyı, gittik tık diye buluverdik. Döndük dolaştık geldik bir yere yeni yapılan tarafta nöbetçilere kaç kapı var diye sordum. Dedi 95, dedim bunda bir yanlışlık var. Çünkü 95 i toplarsan 13 çıkmıyor, 14 çıkıyor. Ve geldik baktık sırada 1-2-3-4-5-92-93-94 hemen yanındaki kapı birinci 95 yok! 95 dediler. Sıraya gelip sayıyoruz 94, ama 95 diyorlar. Derken bir baktık yukarda ikinci kata çıkılıyor medivenlerle 'babüsstar' yazıyor. Yani yıldız kapısı, dedik tamam şimdi 95 burasıdır. Çünkü o ayrı bir kapı, o gök kapısı, gök ehlinin kapısı, yer ehlinin kapısı değildir.

Genelde kapalıdır,
Açılmaz gafillere.

[91] (Yani kapıların arasında bir kapı.)

Her kapıda çıkışı var,
Ef'âl ile zât arası[92].

Gezip dolaşarak gördüm,
Tesbit ettim yerimi,
Babüşşami'ymiş meğer,
52 ile 54 arası.

Genelde kapalıdır açılmaz gafillere, her kata çıkışı var ef'âl ile zât arası. Bilindiği gibi elektrikli merdivenli kapı, yürüyen merdivenler, O kapının ismi Bab-ü Kehribari Şami yani Kâ'be-i Şerif'in Şam köşesi istikametinde elektrikli kapıdır. O kapının üstünde niye bu kehribar yazıyor diye doğrusu düşündük durduk. Sonra bir âraba ne demek diye sorduk? Elektrik deyince anlaşıldı otomatik kapı, O kapının her kata girişi var. İstediğini ef'âl mertebesine atıyor. İstediğini esmâ, istediğini sıfât, istediğini zât mertebesine mi'raca götürüyor.

Şam kapısı ne demek? Hani diyorlar ya evveli Şam ahiri Şam, müslümanlık Şamda daha çok gelişti ama Şam'a toplanacak. Biz buradan diyoruz ki Şam şehri, belki zâhirde de öyle olacak. Onu yaşayanlar görecek. Ama bugün Şam ne demek? Yani her âyetin, her hadisin bugüne tahakkuku, tatbikatı mümkün, bize o gereklidir. Eğer bir âyet veya hadis bizim yaşadığımız devreden daha sonraya ait bir bilgi veriyorsa o zaman bizimle ilgisi yoktur, ondan fayda sağlayamıyoruz demektir. Niye sağlayamayalım fayda, çünkü hepsi bize gelmiş. Her devire ve her müslümana gelmiştir. O halde bizim ondan hissemizi almamız lazımdır. Zâhirinde değil bâtınında faydayı arayacağız.

[92] (Ef'al mertebesinden çıkışı var girişi var.)

Şam kelimesinde bir 'şın' bir de 'mim' var, işte sırrı buradadır. Şam 'şın'ı şehadet, müşahade yani, 'mim' de Hakîkat-i Muhammediyyedir. İşte islâmın başı da Hakîkat-i Muhamediyye, sonu da Hakîkat-i Muhammediyyedir. İşte evveli Şam, ahiri Şam o sözden biz niye yararlanmayalım.

Şın müşahede genelde,
Mim Hakikati Muhammedi.
Tesadüf yok özelde,
Hayâl ile gerçek arası.

İsterse bir insan gerçeği hayâle döndürüyor, isterse hayâli gerçeğe döndürüyor. Hayâlin gerçeğe dönmesi demek onun tahakkuk etmesi demektir. Yani fiil mertebesine, fiilen tahakkuku, faydalanılması, çalışması, faaliyete geçmesi oluyor. Ama gerçeği de biz hayâl yapıyoruz. İşte bu vehmin en büyük hilesiydi. Vehmin en büyük hilesi varı yok yoku var göstermesi.

İşte yok olan bizim bireysel varlığımızı var olarak tam tersi, ''sen varsın, sen varsın'' diye kendini Hakk'ın varlığından ayrı bir kimlik verdirmek sûretiyle bizi en büyük benliğe itmiş oluyor. ''Vücudike zenbike''[93] senin vücudundan daha büyük günahın olmaz. Çünkü diğer günahlar buna bağlı olarak gelir. Bu olmasa günahın zaten olmayacak, aracın yok ki işleyecek.

İşte var olan Allah'ı yok olarak gösterir. Nasıl? Tenzihtedir, yukarı âlemlerin dışına at! Şu veya bu şekilde bir sürü vesveselerle ve bir sürü gafletlerle Hakk'ın varlığını unutturuyor var olanı, senin kendi varlığını yok olan nefsâniyetini var olarak sana kabul ettiriyor. İşte "hayâl ile gerçek arası" dediği budur.

---

[93] Hadis-i Şerif.

Dilediğimizi alırız,
Bu kapıdan Hareme.
Gafilanı komayız,
Kalır nefsiyle benlik arası.

Yani nefsâniyetinde kalır, ruhaniyetine Rahmâniyetine ulaşamaz. Putperest olur. Ama bu tabii zâhir yönüyle bakıldığında ibadet ehliyse şer'an cennete gider ayrı konudur. Bizim işimiz cennete gidenlerin hesabını düzenlemek, yapmak değil. Bizim işimiz kendimizledir. Evvela biz kendi hesabımızı çözelim, bitirelim, tamamlayalım, ondan sonra başkalarının hesabını yargılamaya çalışalım, değerlendirmeye çalışalım.

Hanedanı güzidede,
Yazılıdır ismimiz.
Yaparız can sohbeti,
52 ile 54 arası.

Dizildi 53 ler sıraya,
Nasıl geldiler bir araya.
Girdik gönlün ile hep saraya,
61 ile 63 arası.

Hakk'a ulaşmak istersen,
Necdet'e ulaşman yeter.
Kalmaz gönlünde hiç keder,
Göz ile yaş arası.

Gözyaşı olmayınca bu işler olmuyor. Hani diyor ya Rahmân sûresinde o iki deryadan lü'lü-el mercan, hani inci ve mercan çıkar[94], o deryanın bir tanesi abdiyyet, bir tanesi Rubûbiyyet deryasıdır. Abdiyyet deryasından gözyaşı incisi çıkar. Hakk aşığının bir gözyaşı dünyadaki

---

[94] (Rahmân 55/22)

bütün incilerin değerinden daha değerlidir. Çünkü o incilerin hepsi burda kalacak ama Hakk aşığının gözyaşı onu Hakk'a ulaştıracak. Göz ile yaş arası, şimdi bir gözümüz var bir de yaşımız var. Bir de o göz ile yaş arası var. İşte o göz ile yaş arası kişinin duygusallığı, hisleri, O hisleri olmasa o gözden o yaş akmaz. Bak gözyaşı insanın kanından mâ’nen de maddeten de çok daha değerlidir. 7 kilo kan var vücudunda ama çok küçük bir tartı ile tartılamayacak kadar az gözyaşı var. Onun da üretim zamanı duygusallık, yani muhabbet ya çok üzüntü, ya çok sevinçli olunmasıdır.

Biraz fazla söyledikse,
Hoş gör bizi ey zahid.
Ne sultanlar vardır zeminde,
Abd ile kul arası.

Yani zühd ehli, madde ehli, yani şeriat ehli deniyor. Onları hor görme babından değil, tabii onun kendine göre bir hayat felsefesi var veya yok ama bir standardı, şartlandığı bir yaşantısı var, bir anlayışı var. Ona göre bunlar ters gelir.

Baktığın zaman bir abd bir kul olarak görürsün ama kul başka bir bakıma, abd başkadır. Hz. Rasulûllah'ın risâleti abdiyyetinden sonra geliyor. Kul dediğin, abd dediğin şey böyle başını önüne eğmiş, garip kendi hâlinde kimse gibi zannettiğin şey, o makamın risâletinden önce geliyor. İşte bir kimse gerçek abd olmazsa, risâlete de, velayete de ulaşamaz. Tabii şimdi risâlet söz konusu değildir.

Burada bir başka inceleme var. 53 ler nerden çıkıyor? Ebced hesabıyla Necdet 457 yapıyor. 4 islâmın hakîkati; şeriat, tarîkât, hakîkat, marifettir. 5 hazerat-ı

hamsedir. 7 etturi seb'a, 7 nefs mertebesidir. ‘Nun’ harfi 50, arkadan gelen ‘cim’ 3, topla 53 olur.

Dizildi 53 ler sıraya,
Nasıl geldiler bir araya.

Şimdi “dal-4”, “te-400”, topladığımız zaman 8 yapar. ‘53’ü topla içinde, yine 8 yapar. Sondaki iki 4, bu 4 ün bir tanesi yukardaki 4 hakîkati islâmiyye, 4 ün bir tanesi de, 1 i çıkarırsak 13 hakîkati Muhammediyyedir.

53 ismin içerisinde mevcut olduğu gibi, silsile-i şerifteki numaramızdır. Hazreti Muhammed bunların kaynağı, esas kaynak, çıkış 1, o da Hz. Ali efendimizdir. Kûr'ânı Kerim'deki Necm sûresi sûremizdir, 53. Sûre sıra sayısıdır. Kâ’be-deki kehribari şami kapısı, 53. kapı kapımızdır. Esmâ’ül hüsnadaki yerimiz velidir, 53. isim. Allah ve Rahman isimleri kaynak olmak sûretiyle Rahîm 1 sayarak Veli 53. isimdir.

Ziyaretin nedir dediler, Kâ’be-yi aramaktır dedim.
Mekken nedir dediler, zâti tecellinin şerhidir dedim.
Haremin nedir dediler, zâtının şerhidir dedim.
Zemin nedir dediler, batıni pınarımdır dedim.

Makamı Îbrâhimden, Kâbe-yi seyre daldım. Makamı İbrâhim Kâ’be-i Şerif'in tam kapısının karşısındadır. Bakın orda hiç bir peygamberin makamı yok. Îbrâhim (a.s.) makamı var! Neden bu var hem de kapıya karşı? İşte mertebe-i Îbrâhimiyeti idrâk edemeden Kâ’be-ye giriş yok. Yani Hakîkat-i Muhammediyye'ye yol yok. Yol öyle geliyor, sıra da öyle geliyor. Çünkü O makamı Îbrâhimden Kâ’be-yi tamir edenlerden bir tanesidir. Yani O yıkılmış ve kaybolmuş Kâ’be-yi yeniden meydana çıkarandan faaliyete geçirendir.

İsmâil (a.s.)ı zaman zaman ziyarete giden Îbrâhim (a.s.) Kâ’be-nin orada olduğunu bilmiyor, haberi yok! Cenâb-ı Hakk onu öyle bir yere meskûn[95] etmiş ki Hacer Valide'yle İsmâil (a.s.)ı Kâ’be-nin tam olduğu yere, ama bilinmiyor. Kaybolmuş, ne zemzem kuyusu var, ne kimse yok orada, zaten meskûn bir yer değil, Nûh tufanından sonra unutulmuş, kaybolmuş gitmiş.

Bir gün Îbrâhim (a.s.) orada oğlu İsmâil'i ziyaret ettiğinde şehirde o havalide dolaşıyorken bir fırtına çıkıyor, müthiş bir fırtına, çöl fırtınası, kum fırtınası çıkıyor. O kadar şiddetli esiyor ki o mahalde bulunan bütün kumları süpürtüyor. Fırtına dindikten sonra bakıyorlar ki orada temeller var. İşte Kâ’be-i Şerif'in temelleri böylece gün yüzüne tekrar çıkmış oluyor. Ve Îbrâhim (a.s.) oğlu İsmâil ile birlikte bunun temellerinin üzerine sonra tekrar bina etmeye başlıyor. Bakara sûresinde bu hadiseyi şöyle anlatır. ''Ya Rabbi yaptığımız bu işi bizden kabul eyle'[96]' diye hem taşları yerine oturtuyorlar, bu duâyı da birlikte yapıyorlar.

Peki, bu bize ne veriyor? O gün onlar yapmışlar. Allah razı olsun, mertebelerini almışlar. Biz bu âyeti okuyacağız. ''Ka’be-de olmuş bu hadise'' dediğimiz zaman biz Kûr'ân-ı Kerim'den hiç bir şey anlamadık. Demek ki Nûh tufanına tutulmuş bu beden mülkü, nefs tufanına tutulmuş ne Kâ’be kalmış, ne bir şey kalmış hepsi yıkılmış. Ama temelleri kökleri duruyor, bâtıni varlığın kökleri duruyor. Köklerini götürememiş.

Bir şeyin kökü durduktan sonra üstünü götürse de sorun değildir. Ama biz şimdi dünyada tam tersini yaptık.

---

[95] Üzerinde, insanların oturduğu konutlar bulunan, insan oturan, yerleşilmiş (arazi).

[96] (Bakara 2/127)

Kökleri kazıdık kestik, yandan çıkan aşısız filizleri ağaç zannettik. İşte hâlimizin bu yüzden meyve vermiyor. Aşısız dallar kaldı ortada, meyvesiz dallar kaldı. Gönül âleminde, yani bu Âdem'in inmiş olduğu bu beden dünyasında, beden arzında Âdem ile birlikte Kâ'be de kuruldu. Kâ'be-nin ilk oluşumu cennetten inmedir. Âdem (a.s.) yeryüzünde yalnız kalmasın, mahzun olmasın diye ona bir beyt[97] olarak, hatta o gün onun fanus şeklinde olduğunu söylerler.

KADER

İslam anlayışında Cenâb-ı Hakk'ın bildirmesiyle Hazreti Rasulûllah'ın da bizlere ulaştırmasıyla kaderin 2 nevi[98] olduğunu öğreniyoruz. Bunun bir tanesi kaderi mutlak, bir tanesi kaderi muallak, yani kaderi mübrem de diyorlar. Biz kaderi mutlak ve muallak olarak daha anlaşılır bir şekilde düşünelim.

Kaderi mutlak şu; Cenâb-ı Hakk insânı ayan-ı sâbitede programladığı zaman, kendisine bir program yapıyor yani zaten o ayan-ı sâbite programı oluyor. Bu programın içerisinde kişinin dahlinin imkanı olmadığı bölümler var. Yani bireylerin her birerimizin bu insânlar üzerinde olan bir kader yahut program anlayışı var. Hayvanlarda, nebatlarda ve madenlerde böyle bir şeye ihtiyaç duyulmuyor. Neden duyulmuyor? Çünkü onlar mutlak itaat sahibi, kendi başlarına bir iradeleri olmadığından kendileri hakkında değer verme özellikleri olmadığından onların kaderleri tek kader, biz ona kaderi mutlak diyelim. Yani Allah kendilerini nasıl planlamış ise o

---

[97] Ev.

[98] Çeşit, Tür.

şekilde hayatlarını sürdürmek zorundalar. Yani kendi yaşantılarına müdahaleleri yok. Onun için onlarda kaderi muallak diye bir oluşum yok.

Kaderi muallak; Cenâb-ı Hakk insâna bazı hareket serbestliği verdiği için yani hür iradesi ile hayâtının bazı bölümlerini kendi kontrolüne verdiği için, bu kendi kontrolündeki devreleri ve zaman parçalarını bölümlerini yaşıyorlar. Kendisine gösterilmiş iki yoldan hangisini tercih ederse oraya gitmekte ve oranın mesuliyetini veya mükafatını almaktalar.

Şimdi kaderi mutlak her hangi bir kimsenin veya her birerlerimizden birimizin nerde doğduğu hakkında, hangi aile içerisinde dünyaya, meydana geldiği hakkında, ne zaman dünyadan ayrılacağı hakkında, hayatının büyük hadiseleri hakkında Cenâb-ı Hakk'ın programının dışında hareket etmesi mümkün değil. Buna kaderi mutlak denir. Kaderi mutlağı biz değiştiremeyiz değişme imkanı yoktur.

Kaderi muallaka dedikleri, böyle boşta sarkan bir şey düşünelim. Buna siz elinizi değdirdiğiniz zaman yeri değişebiliyor. Yani sonradan yapılabilecek faaliyetlerin tesiri ile yani madde âleminden yapılacak tesir ile bunu eksiye veya artıya götürmek mümkündür. İşte bu kaderi muallak, boşta olan kaderdir. Ve bizim de sorumlu olduğumuz yerler de buralarıdır.

Yani hayâtınızın içerisindeki safhalarda sorumlu olduğumuz ve memur olduğumuz yerler buralarıdır. Cenâb-ı Hakk hiç birimizi niye ey kulum sen Mehmet Efendi ailesinden dünyaya geldin diye sormazlar. Çünkü bizim dahlimiz yok. Böyle bir şey mümkün değil. İşte bu kaderi mutlak, Cenâb-ı Hakk hangi aileden o ayan-ı sâbitedeki programı zuhura getirmek istiyorsa oradan getiriyor. Tamam, ömrün bu kadar olacak kulum diyor.

Yalnız Cenâb-ı Hakk'ın verdiği ömür ne uzar ne kısalır ama diğer taraftan hadislerde sadaka ve duâ ömrü uzatır diyor. Bakın şimdi çelişki gibi gözüküyor ama çelişki değildir.

Şimdi iki oluşum ortaya geldi. Birisi bizim elimizde olmayan yaşadığımız kısmın bazı bölümleri, birisi de Cenâb-ı Hakk'ın bizim kullanmamıza bıraktığı zaman safhalarıdır. Cenâb-ı Hakk bizim kullanmamıza bıraktığı yerlerin dahi programını yaptı. Ama mutlak kader olarak kayda geçmedi, ihtiyati yahut ihtimali olarak bıraktı. İşte bunun kesin tahakkunu kişinin o tarafa yönelmesi veya yönelmemesine tabi tuttu. Aslında bütün bu kaderin aldığı isim kazadır. Kaza hüküm demektir. Şimdi ayan-ı sâbitelerimizi Cenâb-ı Hakk programladığı zaman burası kaza, bakın şimdi biz kazayı aşağıda anlıyoruz. O da doğru ama başka yönü ile doğrudur.

Evvela toplu olarak bir hükümler manzumesi var, işte buna kaza deniyor. Yani Allah'ın takdiridir. Kadı diyorlardı ya eskiden, kadı hüküm veren demek. İşte bu kadı dediğimiz, kaza dediğimiz şey Cenâb-ı Hakk'ın tüm olarak programını yaptığı yer. Bu programın zaman içerisinde peyderpey meydana gelmesi de kaderdir. Kader miktar demek, şu kadar, bu kadar, 10 sene sonra, 100 sene, 50 sene sonra zaman ile ortaya geliyor. Yani kaza mutlak bir oluşum, külli bir hükümler manzumesi bu hükümlerin zaman içerisinde ortaya gelmesi, silsilesiyle-sırasıyla birlikte kader olmasıdır. Şimdi bu kaderi biz yaşıyor iken mutlak kaderi değiştirmemiz mümkün değil ama arada bazı böyle ufak-tefek şeyler olunca buna tekrar kaza diyoruz.

Şimdi bakın bir genel kaza var yukarda, sonra bu genel kaza peyderpey zuhura geliyor. Bu peyderpey zuhura gelen şeylerin içerisinde de özel hükümler çıkıyor

ortaya, işte bizim genelde kaza oldu dediğimiz bu özel küçük hükümlerdir. Otobüs çarptı, uçak düştü bu mahalli kaza olmaktadır. Kaderin içindeki özel zaman parçacıklarındaki hüküm kazadır. Bir mutlak kaza var ilmi İlâhi'de takdir olunan bir kaza, her birerlerimiz ve de külli bütün âlemin kazası var, ama bu toplu kazadır.

Gerek bireyin programı olsun, gerek âlemin programı olsun, âlemin başından sonuna kadar yaşayacağı her safha o kazada zaten tayin edilmiş durumdadır. Bir şeyin programı olmazsa devamı olmaz zaten, o program dahilinde açılır yoksa karma karışık başı boş olur. Böyle bir şey de Cenâb-ı Hakk'ın varlığında düşünülemez. Bir insân bile sabah çıkarken bir program yapıyor. İşte o gece yaptığı program kaza, o günün kazası, yani hükümdür. Şuraya gideceğim buraya gideceğim toplu hüküm olmaktadır. Peyderpey saatlere bölünerek yaşanan kısmı da onun kaderi, yani miktarıdır. O arada bizim programımızın dışında, yaptığımız program dışında bir hadise olursa o da kaza tekrar, ama o anın kazası yukardaki genel hükümler değildir. Yani gerektiğinde bir şeye müdahale edebiliyorsunuz. Şimdi belirli bir akış içerisinde geliyor iken mesela a! bu olmadı diyorsunuz, misafiriniz geliyor yahut bir yere gidecekken gidemiyorsunuz oturmaya karar veriyorsunuz, işte bu oranın kazası, oranın hükmü yani uçtaki kazadır. Bir en baştaki kaza mutlak hüküm, bir de uçta faaliyet sahasında olan ufak tefek bazı değişikliklerdir.

Şimdi Cenâb-ı Hakk'ın bizlere bırakmış olduğu ve bize selahiyet verdiği devreler, eğer bu devreler olmasa biz insân olmazdık. Mükellef, teklif sahibi olmazdık. Eğer ömrümüzün bütün safhasını Cenâb-ı Hakk'ın programı içerisinde yaşamış olsaydık bizim kimliğimiz, benliğimiz olmazdı. Amir olmazdık yine biz memur olurduk. Yani

diğer mahlukat gibi hiç bir ''li yeblivekûm eyyüküm ahsenu amela[99]'' hükmü bizde tesirini, tecellisini göstermezdi. Yani ''hanginiz daha güzel amel edecek diye sizi yeryüzüne gönderdik'' demesi Cenâb-ı Hakk'ın insanlara belirli bir hürriyet tanıması hükmünü zaten açık olarak getiriyor. Çocuklara ders veriliyor bakalım hanginiz daha güzel yapacak diye sizi okula gönderdik diyor. Eğer çocukların orada istiklali olmazsa, yani çalışma ve kendi gayretleri olmazsa böyle bir talep de olmaz onlara, böyle bir söz, söylem de olmaz. Herkes gider gelir okula ve herkeste aynı kafa yapısı olur. Herkes dersini dinler anlar gelir ama ayrım olmaz, mücadele ve mükafat olmaz.

İşte diğer mahlukatta kendilerine verilen özel hürriyet yoktur. Onlar hepsi ne varsa ve bu memuriyetlerini de insana karşı göstermekteler. İnsâna memurlar, yani insânın işini görmek için memurlar, insâna faydalı olmak için memurlar, insan onların amiri, tabii amir sorumlu olur, memur olmaz. Memur görevinden sorumludur tabi o ayrı konudur. Ama esas memuru yöneten amirdir. Memurun yaptığı işte bir hata olsa amir sorumludur ondan, memur sorumlu olmaz. Ama memur, amiri güzel tarif ettiği halde o tarif edileni yapmamışsa sorumlu olur. Orada yine de bireysellik ortaya çıkmış olur. Bir hayvan kanat kol çıkaramaz kendinde başka bir şey yapamaz. Hiçbir seçeneği yoktur. Biz onları yanlış tanıdığımız için değişik yönde bakarız. Kendilerine birer varlık veririz. Kendileri kendilerinin sahibiymiş gibi müstakil birer varlıklarmış gibi düşünürüz onları neden? Kendimiz müstakiliz ya karşındakini nasıl bilirsin diyor, kendin gibi bilirim. Onların hayâtı ile bizim hayatımız arasında çok büyük fark var. Bütün mahlukat için de böyledir.

---

[99] (Mülk 67/2)

İnsânın diğer mâhlukata üstünlüğü, hayâtının bazı bölümlerinin kendine bırakılması ve irade sahibi, müstakil bir varlık olması yönüdür. Böyle olmasa zaten halife de olamaz. Şimdi hayâtımız 70 sene üzerinden 40 senesini Cenâb-ı Hakk mutlak kaza olarak takdir etti, oraya bizim dahlimiz yok. Yani ömrümüzün 40 senesinin sorumlusu değiliz. Ama bu 40 sene 1 yaşından 40 yaşına kadar geldiği sene de 40 tan sonraki 30 senesi sorumlu, değildir. Hepsi bunlar makas gibi birbirinin içerisindedir. Öyle bir çalışıyor ki neresi mutlak, neresi muallak kişi bilemiyor. Ama bariz olanları biliniyor. Mesela doğduğu, öldüğü yer, evleneceği kimseler, yani hayâtının büyük oluşumları belirli program içerisinde oluyor. Bunlar kaderi mutlak durumundadır. Ama bu arada olan şeyler kaderi muallak, yani bizim yönlendirmemize bağlı oluyor. Bunlar sorumlu olduğumuz yerler.

Şimdi Cenâb-ı Hakk diyor ki; ey kulum bak Hadi isminden ben bunu tuttum. Hadi ismine doğru iniyor ama alttan bağlı değil mutlak değil, sen bunu istersen Mudil'e döndürebilirsin. Neden? Yaptığımız fiiller Mudill esmâsında ise biz bu kaderi Mudill'den tuttuğumuz için Mudil'e çekiyoruz. Ama boşta çekiyoruz. Cenâb-ı Hakk Hadi tarafında tavsiyesi o ve rahmetini oradan vermiş. Diyelim ki Mudill esmâsından bize bir kader geliyor, 'kulum diyor dikkatli ol' Hadi de Mudill de olabilir. O zaman biz bunu tutar da Hadi'ye götürürsek kaynak Mudill olduğu halde tahakkuku Hadi oluyor. İşte bu bizim sorumluluğumuzda olan şeydir.

Bakın dilersek o esmâyı çalıştırarak bunun şakulesini biz çeviriyoruz. Neden? Muallak, yani bu hareket kabiliyetini bize vermiş. Eğer bunu vermese 30 senemizde mutlak O'nun istediği dikeyde, şakule de inmiş olsa o zaman bizim sorumluluğumuz olmaz, kullanamayız,

hakkımızda ne cennet olur ne cehennem olur. Hayvanlar gibi hadi 'küntü türaba[100]' toprak olun, dedi toprak biter ahiretimiz olmaz ve halife de olamayız. Ve kendimize ait ne hayât, ne ilim, ne irade, kudret, ne kelâm hiç bir şeyimiz olmaz. Hayvanlar nasıl kendi aralarında işte 15-20 belki 30 kelimeyle anlaşıveriyorlar, işlerini görüyorlar, öylece orman içerisinde bir aile sistemi var onlarında, öyle bir hayatımız olurdu. Veya ilk insânların yaşadığı halden bugün dahi çıkamamış olurduk.

İşte bu bize bir reyin verilmesi, iradenin verilmesi ile biz kendimizi geliştirmekteyiz. Kendimizi bu hürriyetle yükseltmekteyiz. Zannetmiyelim ki bu elbiseleri giydikte biz aslımızdan döndük veya unuttuk. Ama napıyoruz, işte bu elbiseler bize zahirde perde oluyor. 10 bin sene evvvel yaşadığımız insanların yaşadığı hayâtı yeni değişikliklerle unutmuş oluyoruz. O zaman da bir bakıma insânlığımızı unutuyoruz. Bu elbisenin içinde et, kemik var. Hadi elbise şöyle veya böyle topraktan üretildi ama aslımız et, kemiktir. Kendimizi oraya gelince fazla çalıştırmıyoruz. Demin dediğimiz gibi işte benlik alışkanlıklar ve şartlanmalar. Bu üç tane hâl bizim tefekküre yönelmemize mani oluyorlar.

Şimdi ehli sünnet ve'l cemaatin kader anlayışı kısaca böyledir. Yani Cenâb-ı Hakk ezelde insânın programını yazdı, hani alnına yazdı derler ya insânın programını yaptı, bu dünya âlemine gönderdi, bir kısmı kendinin mutlak olarak kurguladığı, kişinin dahli olma imkanı olmayan şeyler, bir kısmı da kişinin idrâkine ve iradesine bıraktığı bölümlerdir. İşte bu bölümlerden sorumluyuz. Diyor ki ehli sünnet ve'l cemaat anlayışında, Allah insânların kaderini yazar. Bazıları diyor ki Allah

---

[100] (Nebe 78/40)

baştan yazmışsa ben onu uygulamak zorundayım. Benim o zaman suçum ne, diyor. Ama yanlış anlıyoruz. Allah insânların kaderini tabi ki baştan yazar. Bu güce de sahip, ilme de sahiptir. Yazar ama sonradan sen mutlaka benim bu yazdığım gibi bunları yapacaksın diye yazmaz. Bizim ne yapacağımızı daha evvelden bildiği için yazar.

Yani O yazdı diye biz yapmıyoruz. Ama O evvelden bizim ne yapacağımızı bildiği için daha baştan yazıyor. Bu kulum bunu işleyecektir diyor. Ben işleteceğim demiyor. Neden? Kul kendi iradesiyle işleyecektir, ondan yazar. Şimdi şöyle bir misal verirler derler ki; bir mühendis bir tren veya bir araba yaptı. Sıfır ile yüz kilometre arası bir yol var. Yani sıfırdan 100 km gidecek. Mühendis diyor ki, bu saatte 10 km gider, 11 de buradan çıktıktan sonra 12 de orda olacaktır diyor. Ama daha giden gelen yok. Ama gerçekten de o tren 11 de buradan kalktığı zaman 12 de orada oluyor. Yalnız o daha fiili yokken orada olacak diyor. Nasıl biliyor? İlmiyle biliyor.

Cenâb-ı Hakk'ta var ettiği makinanın neler tasavvur ettiğini, neler yaptığını zaten kendi daha baştan bildiğinden, onun için bizim doğduğumuzdan öldüğümüz süreye kadar ne yapılacaksa hepsini biliyor ve yazıyor. Ama ey kulum, sen böyle yap diye veya böyle yapmak zorundasın diye yazmıyor. İşte anlayış farkı buradadır. Mademki Rabb-im benim kaderim böyleymiş, yazmış, ne yapayım diyor. Onun işine öyle geliyor. Ama belki dediği şey kaderi mutlaktır olabilir, o ayrı ama her başımıza gelen kaderi mutlak olmadığından biraz ihtiyatlı konuşmamız gerekiyor. Ne zaman onu diyebiliriz? Biz her türlü tedbirimizi alırız da o hadise yine de başımızda tahakkuk ederse o zaman bu senin kazanmış kaderinmiş, yani senin mutlak kazanmış diyebiliriz.

Şimdi burada bir önemli husus daha var. Mesuliyet hususu veya mesuliyetten kurtulmaktır. Şimdi bir kaza başımıza gelecekse bu ister mutlak kaza olsun, ister muallak kaza olsun. Cenâb-ı Hakk başımıza bir kaza yazar. Mutlak kaza ise onu değiştiremeyiz. Ama yine bir kaza yazar. Fakat o kaza muallaktadır, ihtimalîdir. O kaza yazılmıştır ama kesin değildir. Şimdi burası çok enteresan, her halukarda ister mutlak, ister muallak kaza olsun, herhangi bir yaşam süresi hakkında veya oluşumunda biz tedbirimizi almak zorundayız. Diyelim ki mutlak kaza olacaktı biz tedbirimizi alsakta almasakta o kaza olacaktı. O zaman tedbire ne gerek var diye düşünebiliriz ama onun mutlak olup olmadığını biz bilemiyoruz onun için tedbir almak zorundayız.

Başımıza gelecek hadise eğer mutlak kaza ise, ama mutlak zanettiğimiz de ya muallak kaza ise, biz tedbirimizi her iki şekilde de alacağız. Eğer başımıza gelen kaza mutlak kaza ise, biz onun tedbirinde ihmalli davranmış isek, o mutlak kaza tedbir almadığımız için bize ceza olarak yazılıyor. Yani mesuliyeti bize yazılıyor. Neden tedbir almadığımız için yazılıyor. Mutlak kaza olacak, yani biz tedbir alsak ta olacak, almasak ta olacak. Ama tedbir alın emri uygulanmadığı için, o kazaya muallak kazanın tesiriymiş gibi, sebebi biz olmuşuz gibi mesuliyeti yazılıyor. Bakın şimdi tedbir almanın özelliğidir.

Şimdi gelelim ikinci, muallak kazaya; Muallak kaza eğer tedbir almazsak, muallakta olduğu halde o mutlak hükmüne geçiyor bizim çevirme imkanımız olduğu halde onu vaktinde tedbirlerle alınacak. Ama Cenâb-ı Hakk onu geçici olarak yazdığı hâlde bizim ilgisizliğimiz, gafletimiz yüzünden mutlak hükmüne getiriyor. Eğer o gerçekten muallak bir kaza ise, biz de onun tedbirini almışsak, o kaza mutlak kaza yerine geçmiyor ve hükümden

kaldırılıyor. Bakın bir ihtimal var, yani bu buraya düşebilir, bu ihtimal var. Ama aşağıdan siz bunun tedbirini almışsanız bu hüküm dışına çıkıyor. Almamışsanız ihtimalî olan şey mutlak oluyor. Ve bunların ayrıca dozlarının arttırılması ve hafifletilmesi oluyor. Cenâb-ı Hakk bizim hayat safhalarımızın hangisinin mutlak kaza, hangisinin muallak kaza olduğunu bize bildirmiyor. O da O'nun bir kazası, hükmüdür.

Şimdi diyorlar ki; evliyaullah kazayı durdurur, kazayı önler. Mutlak kazanın hiç bir şekilde önlenmesi mümkün değil. Onu hiç kimse, ne veliler, ne gavslar, Hazreti Peygamber dahil (gerçi O istisna ama). Allah'ın sünnetinde değişiklik olmaz, mutlak sünnetinde, yani yolunda değişiklik olmaz. Ama O dilerse her an başka bir işte olur. O da ayrı konu. Birisi değişmez diyor, birisi değişir diyor. Ama değişmeyenler başka, değişenler başka.

Tedbirini terkeyle, takdir Hüda'nındır. O iş daha sonra oluyor. Şimdi bizim bahsettiğimiz aşağıdan yukarıya çalışanlardadır. Oraya geldiği zaman kişi zaten Hakk'la Hakk oluyor. Eğer kendinden bir tedbir almayı düşünse beşeriyeti devreye girmiş oluyor. Ama yukardaki iş şimdi bize burası lazım, evvela onu halledelim inşallah oraya da geliriz.

İki hâl var. Her ikisinde de tedbir gerekiyor. Birinde, kaderi mutlakta tedbirimizi aldığımız zaman mesuliyeti bizden gidiyor. Kaderi muallakta tedbirimizi aldığımız zaman belki de o kaderin tamamı üstümüzden gidiyor veya dozu azalıyor. Hani bazı sohbetlerde söylediğimiz gibi 5 vakit namaz kılan kimse Selâm esmâsıyla 99 tane kalkan oluşturuyor. İşte bu kaderle ilgilidir. Cenâb-ı Hakk eğer bir kaderi muallak da olsa, o kalkanları üreten kimseye, o kader Kahhar esmâsından bir

tecelli geldi. Mutlak kader dahi olsa, 100 kg ağırlığında geliyorsa biz 20 kg karşılığında bir güç üretebilmişsek ve bize mutlak kader olduğu halde o 100 kg. 80 e düşüyor.

Bakın kader değişmiyor, dozu Allah'ın rahmetinden hafifleyerek geliyor. Eğer bu muallak kaderse ya tamamen kalkıyor ya çok az şekilde geçiyor. İşte duâ ve sadaka kazayı önler dediği bu, muallaktaki kazayı önlüyor. Neden? Çünkü biz duâ ediyoruz, sadaka veriyoruz, sadakayı alan kimse Allah razı olsun diyor bir kalkan oluşuyor. Zikir yapıyoruz, duâ yapıyoruz biz bir kalkan oluşturuyoruz beynimizde, gerek varlığımızın çevresinde oluşturuyoruz.

''Ve cealna min beyne eydihim sedden ve min halfihim sedden[101]''. ''Önünde ve arkasında sedler oluştururuz'' diyor. Taştan topraktan bir set değil, enerji setidir. Bir gün Abdülkadiri Geylani Hazretleri'ne bir şahıs geliyor. ''Efendim ben hacca gitmek istiyorum uzun yola bana müsaade eder misiniz? Acaba bu hacc yolunda benim için hayır veya şer var mı?'' diyor. Abdülkadir Geylani Hazretleri şöyle bir gönül ettikten sonra; hadi oğlum gidebilirsin, Allah selâmet versin, güle güle git, gel diyor. Yalnız adam şüphede, gitmeyi de çok arzu ediyor. Daha evvel kendi şeyhine gitmiş, şeyh Efendi oğlum sen bu yola çıkma, senin için bu yolda hayır yok, zarar var demiş. Şimdi Abdülkadiri Geylani Hazretleri'ne gelince O da böyle deyince, ruhsat verince ikilikte kalıyor. Ama Abdülkadiri Geylani Hazretleri'ne güveni çok olduğundan O'nun sözünü ön plana alıyor ve gitmeye karar veriyor.

Hacca gidiyor geliyor. Dönüşte kervanıyla birlikte ticarete gidiyor, nesi varsa hepsini satıyor paraya çeviriyor ve iç cebine koyuyor, yola devam ediyor dönüşe

---

[101] (Yasin 36/9)

geçiyor. Nihayet bir gün ikindi üzeri bir küçük kasabadan geçiyor. Bakıyor ki güzel ağaçlık, yeşillik, su, camide orada, abdest almak için ceketini çıkarıyor, ağacın dalındaki kapalı, muhafazalı yere saklıyor. Namazını kılıp geliyor ağacın altında biraz kestirmeye başlıyor. Derken bir rûya görmeye başlıyor. Rûyasında haramiler geliyorlar soyuyorlar bunu ve boğazını kesiyorlar paralarını alıp gidiyorlar. Uyanıyor bir bakıyor ki boğazından kanlar akıyor. Ama rûyada kafasının kesildiğini görüyor.

Hemen aklına paraları geliyor. Bir bakıyor ki yukarıya paraları duruyor. Elhamdülillah diyor, yarasını bağlıyor ve hiç durmadan memleketine gidiyor. Abdülkadiri Geylani Hazretleri'ne dönüş ziyaretine geliyor. Böyle böyle bir hadise oldu, diyor. Ben bunu anlayamadım. O zaman Abdülkadir Geylani; oğlum senin başına gelecek olan bir bela vardı, yani kaza vardı, hüküm vardı, senin şeyhin bunu fark etti sana gitme dedi, doğru söyledi. Ama biz kudretimizle onu sana rûyada geçirttik, diyor. Çünkü, ihtiyacın vardı, rızkını kazanman için gitmen lazımdı. İşte biz onu mâ'nada geçirttik sana, diyor. Yani kaderi muallakın çok açık bir tahakkuku bu yani hafifçe geçirtmişler.

Hani deniyor ya sadaka ömrü uzatır. Ama diğer taraftan da Allah kaydettiği ömrü ne uzatır âyette de öyle geçiyor, ne öne alınır, ne geri alınır bir dakika diyor. Peki, bu uzatma nasıl oluyor o zaman? Allah'ın sözü gerçek, ama bu söz de gerçek. O zaman fizik bedenin süresi mutlak olduğu halde ruhani bedenimizi yani ruhani varlığımızı ibadetlerle yani zamanımızı, ruhani tarafımızı ibadetlerle, zikirlerle kavis çizdiriyoruz.

Yani kısa bir süre içerisine, 50 senelik yer içerisine 60-80-100 seneyi sığdırmış oluyoruz. Tarih olarak aynı fakat yükselerek bu yaşandığı için, kavs olarak yaşandığı

için yine aynı sınırlar içerisinde ama mi'rac ederek, yükselerek yaşandığı için, ömür de süre de uzamış oluyor. O vakti daha fazla değerlendirmiş oluyoruz. Yani 100 senede yapılacak işi 80 senede yapıyoruz. Tarih olarak ölüşümüz madde âleminde değişmiyor. Değişmeyen bu kaderi mutlak ama biz bunu değerlendirme yönünde lastiği açıyor gibi 'U' şeklinde yukarıya, mi'raca çıkarak zamanımızı değerlendirmek suretiyle uzatmış oluyoruz. Maddi mâ'nada uzamıyor, ma'nevi mâ'nada uzamış oluyor.

Yol aynı yol ama zikzaklı giderse daha çok adım atmış oluyor. İşte bu yaşam sanatı, elimizdeki malzemeyi en güzel şekilde kullanma, değerlendirme hadisesidir.

Bu tür anlayış ehli sünnet ve'l cemaat anlayışının kader değerlendirmesidir. İşte islâmi grupların içerisinde en büyük ayrılıklara sebep kader hakkındaki değerlendirmeler.

Ondan sonra Mutezile grubunun kader anlayışı geliyor. Ehli sünnet ve'l cemaat anlayışında Allah kulunun kaderini yazar. Ömrünün sonuna kadar ne yapacağını yazar ve dünyaya gönderir o da tatbikatını yapar. Birileri bundan Allah senin bütün yapacağın her şeyi yazar, sen öylece yapmak zorundasın diye anlam çıkarır. Bazıları da; hayır ne yapacağımızı bildiği için baştan yazar, ama mutlaka böyle yapmak zorunda değilsin diye düşünürler ki budur.

Allah bizim ne yapacağımızı baştan bildiği için yazar ama mutlaka böyle yapacaksın diye amir bir yazma değildir. Zâhiren şer'i olarak fıkıh kitaplarında en güzel izahı bu, en dengelisi de aslında budur. Ama bazıları var ki hayır diyor, bu böyle değil islâmın içindeki kader anlayışı böyle değil. Oda bir başka gözlük takıyor gözüne, o da

ordan bakıyor. Diyor ki Mutezile; kul fiilinin halıkıdır. Allah ezelden hiç bir şey yazmaz. Ne yaptı? Allah'ın hükümranlığını kaldırdı. Kul kendi fiilini kendi halk eder diyor. Sabahleyin kalkar kendi fiillerini kendi aklıyla düzenler, kendi yapar Allah buna müdahale etmez diyor, hiç müdahale etmez. Arada ne kadar değişiklik ortaya çıktı. Çok büyük bir fark bu, öyle basitçe, kısaca o öyle düşünsün bu böyle gibilerde olacak bir davranış, düşünce değildir.

Kul fiilinin halıkıdır. Kaderi böylece izah edivermiş. Her saatiniz, her saniyeniz, yaptığınız her iş sizin halkedişinizle, siz halkediyorsunuz. O zaman kulu ilâh yaptı, yani Allah'ı ayırdı. O şuna benziyor; siz bir motor yaptınız bıraktınız. Motor artık kendi kendine çalışmaya başlıyor ve ben kendi işimi kendim görürüm diyor. Tabi bu kadar basiretsiz bir görüş olmaz. Ama hürmet etmek zorundayız fikirdir. Neden bu? Çünkü dış zıt fikirler olmazsa güzel fikir ortaya çıkmaz. Nisbetlendirerek en güzelleri ortaya çıkacaktır. Yalnız onların içerisinden de büyük âlimler çıkıyor. Mesela bazen tefsir okurken Mutezile âlimleri de bu âyet hakkında şöyle düşünce beyan etmişlerdir diyerek, onun da düşüncesini oraya veriyor. Yani onlar da boş insânlar değil. Her grubun içerisinde değerli insânlar var, o ayrı konudur.

Mutezile kul fiilini halk eder kanaatindedirler. Ama bir de bunun tam karşısında olanlar var, bunlara da Cebriye diyorlar. Kul fiilini yapmak mecburiyetindedir diyor. Yani kulun kulluğu yoktur, kulu kaldırıyor aradan. Diğeri Allah'ı kaldırıyor aradan Mutezile, Cebriye de kulu aradan kaldırıyor. Kul fiilini yapmak mecburiyetindedir, ben mecburum bunu yapmaya diyor. Yani kaderim böyle yazılmış, programım böyle yazılmış, hayatımın bütün

safhasında ben bunu işlemek zorundayım, mecburum diyor. Hürriyeti yok, bakın bireysellik kalmadı.

Çok bölümler var bu kader hakkında, onlarca bölüm var. Ama en ana hatlarıyla belirtilenler bunlardır. Ya kendin fiilini var ediyorsun diye düşünüyorlar veya fiilini yapmak zorundasın diye tek taraflı çalışıyor. Ama ehli sünnet ve’l cemaat daha dengeli ki mantıklısı da bu, bir kısmını Hakk tarafından yaptırılıyoruz işte bunlara mecburuz. Buna mecbur diyemeyiz çünkü mecbur etmek için değişik cebreden, cebir olunan gibilerden varlıklar olması lazım. Allah'a cebir, suç isnadından nasıl kurtuldun diye soranlara mülkünde gayrıyı koymayarak demiş.

İşte ehli sünnetin anlattığı ve vazettiği; hayatının büyük hadiselerini Cenâb-ı Hakk'ın programlaması ve bizlere bırakmış olduğu bazı zamanları da bizim selahiyetimize vermiş olmasıdır. İşte bize bırakılan zamanlardakini biz ortaya getirmiş oluyoruz. Ehli sünnet her kanati kendi bünyesinde dengeleyerek toplamış oluyor. Yalnız en güzel şekilde kaderin anlaşılmasına bu kafi mi? Bu da yeterli değil. Bunda da bir sürü boşluklar çıkıyor ama en dengelisi yine bu görüştür.

Şimdi böyle bir başlangıç bir ara sonra kişi belirli bir hâle geldikten sonra o zaman bütün bu hukukun dışına çıkması gerekiyor. Enaniyetiyle, nefsâniyetiyle, benliğiyle ben yapıyorum diyor. Kul fiilini halk etmiş oluyor Hakk'ı kaldırıyor. O zaman nefsi öne çıkmış oluyor. Bu da böyle bir yaşantı oluyor.

Cebriye'ye gelince burada biraz esmâ tecallisi var. Her esmâ kendi zuhurunu belirli bir mahalden ortaya çıkardığından, o mahal esmânın hükmü altında olduğundan, ben mecburum fiilimi yapmaya diyor. Çok az bir bölümde haklı ama tamamında haklı değil. Genel

olarak haklı değildir. Burası biraz hassas noktadır. İşte onların savunmaları esmâ mertebesinden, rubûbiyyet mertebesinden bakıyor ki her varlık bir esmânın tecellisiyle hayatını sürdürmekte, kendisi de gerçek kendi hayatını daha henüz oluşturamadığından, zâti tecellisini oluşturamadığından ama nefsâniyetinden de kopmaya çalıştığından (ben yapıyorum dese onu nefsâniyetiyle kabullendiğinden) onu da kaldırmak çabasıyla, bende zuhura gelen esmânın tecellisidir diyor. Ben mecburum fiilimi yapmaya diyor. Ama bu bir mertebede geçerlidir. Genel olarak geçerli değildir.

Bunu da aştığı zaman kişi ulaştığı yer ve bunlardan aldığı yaşantılarla, tecrübelerle, bilgilerle, ehli sünnet vel cemaat hukukunun batınına ulaşmış oluyor. İşte en güzel kaderi anlayan ve tatbik edenler bu gruptur. Bunların dışındakiler diğer bölümlerin hepsinin bir tarafları boştadır. Bir ayakları sağlama bassa da, bir ayakları boştadır. Yani bir yönüyle bazı hâllerde haklı gibi gözükseler de geçici olarak, ama bir tarafta da mutlak haksızdırlar. Yani çalışması eksidir, eksiktir.

Bunun en sağlamı baştan ehli sünnet ve'l cemaat hukukuyla şeriat mertebesinden yaşayıp o anlayışta olmaktır. Daha sonra şeriat, tarikat, hakikat, marifet mertebelerine ulaştığı zaman ehli sünnet ve'l cemaati bâtınıyla birlikte tatbik etmesidir. Yani zâhirinde şeriat mertebesi ehli sünnetin zâhiri, hakîkatinde marifetinde de ehli sünnetin bâtınını kullanmasıdır. Peki, bu ne? İşte ehli sünnetin zâhiri bireysel olarak kullanılıyorken, aynı hükümler ruhsal olarak, tevhid olarak da, Vahdet olarak da, Ulûhiyyet mertebesi olarak da kullanılıyor.

Sistem aynı yaşamda değişiklik var. Oraya ulaştığı zaman kişi yine aynı, bir kısmını Allah'ın kurgusuyla o fiilleri yapıyor. Ama alt mertebedeki beşeriyeti ile değil,

üst mertebedeki Ulûhiyyetiyle oluyor ve mutlak sahip oluyor. Aşağıda nefsâniyetiyle sahipken halk ediyorken fiilini, yukarıda kendi zâtıyla yaşadığından kendi fiilini, kendine bırakılan sahaları kendi üretmiş oluyor. Dolayısıyla ikisi de aynı zâttan kaynaklandığına göre her ikisini de Allah yapıyor. Diğer şekliyle her ikisini de kendi yapıyor.

Artık buradaki kişinin yaşantısı ister kendi iradesiyle, ister müstakil benliğiyle yani İlâhi benliğiyle yapar, ister genel olarak kullanılan İlâhi benliğiyle yapar. Yani her iki taraftan da bakıldığında hem Hakk yapar, hem kul yapar ama Hakk ismindeki kul yapar.

İşte ehli sünnetin alt seviyedeki yani ilk kapı girişi hepsinden daha dengelisi, daha güzelidir. Yani ehli sünnetin her hukuku böyledir, kader hukuku böyle olduğu gibi böyledir. Yalnız ehli sünnet ve'l cemaat hakîkatinin oluşumunun o muazzam ilminin biz sadece sünni diye zâhirinde kalmışız. Yani bu büyük köklü ilmin zâhirinde kalmışız. Onun için bir türlü aşamıyoruz bunu ehli sünnet ve'l cemaat hukukunun özüne işleyemiyoruz.

Nerede büyük evliya varsa bunların hepsi ehli sünnet evliyasıdır, diğerlerinden evliya olmaz. Sûreta olur, halkın evliyası olur ama Allah'ın evliyası olmaz. Ne kadar büyük evliya varsa hep bu yoldan geçmiştir. Ama bizim gibi buralarda kalmayıp hepsini Cebriye'sini, Mutezile'sini o mertebeleri hep aşmışlardır. O mertebelerde bulunan gruplar da belirli bir yere gelmişler. Ama kendi bulundukları yeri genel yer olarak kabullendiklerinden hataya düşmüşlerdir. Deseler ki; bizim yerimiz burası biz bu kadarını anladık, tamam ama bunu ikrar edecek açık gönüllülük ve cesaret kolay iş değildir.

Ehli sünnet ve'l cemaat kurallarını baştan şablon olarak alıp, yani o kaideler içerisinde, o kapıdan girip ama o şablonun düzeyinde kalmadan, derinliğine ve yüksekliğine urucuna doğru gitmemiz gerekiyor. 'Bir tarîkât ki şeriatı yoksa batıldır ama bir şeriat ki tarîkâtı yoksa atıldır'. Daha sonra yükseldikçe hakîkati yoksa o da atıldır. Gaye Allah'a tevhide, hakikate, aslımıza ulaşmak değil mi? Öyleyse niye yollarda oyalanalım. Hükümet binasına gitmemiz gerekiyorsa sağda-soldaki binaya girersek hükümet binasına girmiş olmuyoruz. Ama o da bina, bu da bina benzer diye sorun çözmeye uğraşıyoruz. Sorunlarımız daha çok dolaşıyor, bu sefer adresi de kaybediyoruz.

Cenâb-ı Hakk ilmi ezelide hiç bu âlemler daha yok iken ''küntü kenzen mahfiyyen[102]'' ile kendi varlığında, kendi hakîkatiyle, kendinde iken bu âlemleri halketmeyi diledi, istedi, sevdi. Bu âlemler muhabbet ile duruyor. Eğer bu âlemde muhabbet olmasa hiç bir şey yerinde durmaz. Her şey kopar gider. Kimse kimseyle ilgilenmez. Ne anne baba çocuğuna bakar, ne kuş yavrusunu besler, ne güneş çıkar insanları ısıtır, ne yerden topraktan hububatlar çıkar. Bunların hepsi muhabbeti İlâhiyye'nin neticesi, kendilerini bir başkasına feda etmek üzere kurgulandılar. Buğday kendini insâna feda ediyor. İnsân Hakk'a kendini feda ediyor. Neden? Muhabbeti dolayısıyla feda ediyor. İşte bunların oluşması için Allah'ın kendinde var olan fakat gizli olan isim ve sıfâtları ve fiillerinin dışarı çıkması o hadisle başlıyor.

İşte bütün bu varlıklar kendi kimliklerini bulması için, yani ortaya birer oluşum getirmesi için ayrı birer programa ihtiyaç var. Bütün varlıkların orjini, özü,

[102] Hadis-i Şerif.

mahiyeti aynı, atom çekirdeğidir. Ama zuhura gelmesi için atom çekirdeğinden evvel nesi var? Atom çekirdeği nerden oluşuyor? Halık değil ki kendi kendini halk etsin. İşte o da, atom çekirdeğini meydana getiren de "nûrun alâ nûr[103]". Yani nûr biraz kesafet kazanarak çekirdek ve atom mikro âlemi oluşturuyor. O enerji onun içerisine nereden geliyor? Atom o enerjiyi hangi fabrikadan alıyor? İşte onun içerisindeki ruh hayat veriyor, nûr da enerji veriyor. Ruhla nûrun birleşmesi atomu meydana getiriyor. Yani ruh bir lâtif varlık, nûr bir lâtif varlıktır. İnsânların elindeki cihazlarla bunların tesbit edilmesi mümkün değildir. Ama ruhun ve nûrun biraz yoğunlaşmasıyla meydana gelen atom az da olsa 500 milyon defa büyütülmek sûretiyle insân gözüne ulaşır hâle geliyor. Ve beyninin idrâk ettiği hale geçiyor. Ki orada görülen şeyler de ihtimali diyorlar. Yani dönüyor gibi ve o kadar küçük şeyin arasında o kadar büyük boşluklar var ki, bir top sahası düşünün ortadaki çekirdek top sahasında bir nohut tanesi kadar, o çekirdeğin etrafında top sahası kadar boşluk var diyor. Öyle diyorlar, işte eğer bu dünyayı preslemek mümkün olsa kütle ağırlığı bir yüksüğün içine sığar. Bunlar boşluklardan meydana gelen, biz bunu kütle zannediyoruz. Hep şartlanmalarımız, alışkanlıklarımız, o değer yargılarımız ile bu taştır, topraktır, serttir. Bizim gözümüzde o müthiş faaliyeti tespit edecek durumda olmadığından biz bunları sâbit sanıyoruz. Âyet-i kerime ''hani siz dağları sabit durur zannedersiniz onlar bulut gibi geçmektedirler[104]'' diyor.

İşte bütün bu âlemlerin her birerlerinin kendine ait bir programı var. Bu programa da ayan-ı sâbite diyorlar. Yani sâbit programlar diyorlar. Muhyiddin-i Arabi

---

[103] (Nûr 24/35)
[104] (Neml 27/88)

Hazretleri şöyle yapıyor onun izahını; Her bir ayn kendi istidadına ve kabiliyeti zâtiyesine göre müteayyin olmuştur. Binaenaleyh, her bir ayn kendi kendine cebretmiştir. Cebriyecilere en büyük tokat bu cevaptır. Cebir iki şey arasında olur. Bir cebreden ve bir cebre maruz kalan olur. Cebriyeci diyor ki, Allah bana cebrediyor, ben de o fiilimi yapmak zorundayım. Mesala Allah bana öldür dedi, ben cebren öldürüyorum diyor. Kendini kurtarmaya çalışıyor. Allah bana namaz kıl dedi mecburum namazı kılmaya diyor. O zaman onun bireyselliği nerede kaldı? İşte Cebriyeciler hayâta böyle bakıyorlar ama Muhyiddini Arabi Hazretleri de onlara cevap için; her bir ayn kendi kendine cebretmiştir diyor. Yani Allah kimseye cebretmez.

Şimdi tekrar başa geliyoruz. Bu çok kısa bir şey ama hem kaderi bilmek için, hem hakîkati İlâhiye'yi bilmek için, hem de varlıkların çalışma sistemini bilmek için gereklidir.

''Her bir ayn kendi istidadına ve kabiliyeti zâtiyesine göre müteayyin olmuştur.[105]'' Yani her bir ayan-ı sâbite, orda programda olan zuhura gelecektir ki faaliyeti olsun. Her bir ayn zatındaki kabiliyet ve istidadına göredir. Ne bu? Allah'ın yaptığı program müteayyin olmuştur. Yani bu âlemde zuhur etmiştir. Burası taayyün âlemi, tayin edilmiştir, yani ölçüleri ile birlikte zuhura gelmiştir. Her bir varlıkta böyle, her bir ayn, İlâhi istidat ve kabiliyet neyse onunla zuhura gelmiştir, diyor.

Şimdi aynlar, ayan-ı sâbiteler ne onları bilmek lazım. Bu Cenâb-ı Hakk'ın ilmi İlâhi'sinde, zâtında var olan programdır. Yani henüz daha zuhura çıkmış değildir. Başka ifade ile ayan-ı sâbite mahluk değildir. Bu çok

[105] Muhyiddin-i Arabi.

mühim bir meseledir. Varlığın hakîkatini anlayıp ona göre değerlendirme yapmamız için bunu anlamamız gerekiyor.

Bunlar kolay meseleler değil, belki biraz zorlanıyoruz ama biraz mecburen yayı geriyoruz. Yani kısa süreyi uzatmaya çalışıyoruz. Ömrümüzün kısa süresine çok şeyler sığdırmaya çalışıyoruz, çünkü vaktimiz dar. Giden gitmiştir, gelecek ise mübhemdir[106].

"Nasibinde olan şu geçmekteki demdir. Geçmişten geri kalma, müstakbele hem dalma, an ile dahi olma[107]."

Birisi daha ileriye gidiyor ama biz artık an ile olmamız gerekiyor ki anı yakalıyalım. İşte anı yakaladığımızda ömrümüz zaten uzamış oluyor. Anı kaybettikçe ömürler kısalmış oluyor. 30 senelik, 50 senelik ömrümüzü 10 senelik verimlilik içerisinde geçiriyoruz. Bir de bu şekilde ömrümüz kısalıyor. Süre aynı ama çabuk geçtiği için oradan bir şey tutamıyoruz. Bakın iki defa demek insânın iki misli ömrü uzuyor. Gafletten iradeye dönüştüğü zaman kişi gaflet ile geçirdiği zaten kısa olan süratli geçen ömrünü tutuyor evvela, vaktini tutuyor. Tutmasıyla önünde kalan zamanı elinden kayarcasına değil de, ondan koparırcasına almaya uğraşıyor. Bir de bunu daha fazla çalışmasıyla kavs haline getiriyorsa iki menfaati oluyor.

Cenâb-ı Hakk ayan-ı sâbiteleri kendi ilmi İlâhi'sinde programladı. Ama kendi zâtı ile zâtında programladı, zâtının varlığında programladı. Şuna benziyor; bir resim yapacaksınız o sizin kafanızda programda bulunuyor. Bu daha henüz mâhluk değildir. Ortaya çıkmadığı için, bir vücud almadığı için, sizinle birlikte olduğu için ve mutlaka

---

[106] İyice belli olmayan. Mutlak âşikâr olmayan. Belirsiz. Gizli.
[107] Erzurumlu Îbrahim Hakkı hazretleri.

size ait olduğu için daha bunun ismi Süleyman, ister resim olsun ister bir başka sanat olsun, ister bir başka şey, Süleyman'ın zâtıdır. Bu yüzden ayan-ı sâbite mahluk değildir. Yani birisinin elinden çıkan bir varlık değildir. Bu bizim elimizden çıktıktan sonra mâhluk hüviyetine bürünüyor. Ve o zaman ayan-ı sâbite vücud kokusu almamıştır diyor. Şimdi o resim dışarıya çıkmadan evvel boya kokusunu alır mı? Boya yok ki ortada alsın. Kendinde kendiyle mevcud ama kafasında programı var.

İşte bu program nasıl ki kişide kendi varlığında canlı ise, kendi sıfâtı, ismi, fiili olarak hepsi mevcut ise, işte Cenâb-ı Hakk bu ayan-ı sâbitelere (bakın burası çok mühim) kendi zâtından hayât veriyor. Yani herhangi bir ayan-ı sâbitenin içinde olan, mevcut olan program Allah'ın zâtıyla birlikte oraya aktarılıyor. Ama bu Allah'tan kopma, Allah'tan eksilmesi gibi değildir. Buğdayın yaptığı çekirdek gibi toprağa atıyorsun sap yükseliyor. Aynı şekilde yine kendi üretiyor. Çekirdeğin zâtı yeni başağın içerisinde mevcut, eski başağın gitmesiyle o çekirdek ortadan kaybolmuyor. Ayan-ı sâbite programının içerisinde Allah'ın zâtıyla birlikte o program sürdürülüyor.

İnsânın yaptığı resimle Allah'ın yaptığı resim arasındaki farkı bilmemiz lazımdır. Allah'ın yaptığı resim orada hareket halinde canlı oluyor ve müstakil bir varlık olarak kendi hareket edebilen bir varlık olarak, tabi beynindeki programa göre, bütün isimler, sıfâtlar oradadır. Tabi insandan gelen sadece yüzey olarak oluyor. Bunu iyi değerlendirmemiz lazım. Müsavvir esmâsı orada oluşmaktadır.

Bu anlatmaya çalıştığımız şey; bireylerin ya da varlıkların, ayırmadan, herhangi bir varlık insân dahil kendisinin ayan-ı sâbitesi içerisinde, Cenâb-ı Hakk'ın oraya tahsis ettiği kendi zatının sûretlenmesi, şekillenmesi

var. Yani hangi mahalde neyi ortaya getirecekse o mahallin gerektirdiği zâti tecellisi var. Ama özünde çekirdeğinde zâtı vardır. İşte atomun çekirdeği dediği atomun zâtı orada, Allah'ın zatının atom şeklindeki faaliyeti ruh ve nûruyla birliktedir. Yoksa o atom çekirdeğinin haddine mi o kadar sür'atle o kadar muazzam bir sistemde ve bu âlemde bir tane atom çekirdeği değil. İğne ucu kadar yerde binlerle, on binlerle bu devam ediyor. Birbirine hepsi kendi ayrı sahaları içerisinde çarpmadan dönüyor. Akıl alacak gibi değil, bir çekirdeğin etrafında o kadar büyük boşluklar var. Bu boşluğu nereye sığdırıyor, iğne ucu kadar yer, on binlerle çekirdek milyarlarca etrafında dönen parçacıklar, partiküller, protonlar, nötronlar iğne ucu kadar yerde ve hepsi de zâtıyla birlikte mevcuttur. Allah'ın zâtı zaten orada mevcut olmasa orada öyle bir şey olmaz, dağılır gider.

Yani mutlak bir kudret olmasa, mutlak bir güç, enerji, hakimiyet olmasa o atom olmaz, sonra hücre olmaz ve kimlik ortaya gelmezdi. Ve bunların hepsi tek bir merkezden değil kendi merkezlerinden yönlendirilmektedir. Her varlık kendi mihveriyle[108] kendini yönlendirmekte, kendi özünden kontrolünü yapmaktadır. İşte ayan-ı sâbitesine Cenâb-ı Hakk'ın o varlığın zâtından bir hakîkat ve Ulûhiyyet tecellisi oraya koyduğundan, o varlık bir başka tesirle değil, zâtının programı gereği oluşmaktadır. İşte bu âlemde Cebriyyecilerin dediği gibi, ben görevimi yapmak mecburiyetindeyim, yani başka bir varlık o varlığa cebrediyormuş gibi, cebir ayan-ı sâbitenin kendi özünden kendine olmaktadır. Allah'ın o programa koymuş olduğu kendi zâti tecellisi ne ise Cebbar esmâsıyla, Kahhar esmâsıyla, oradan Cebbar esmâsı

---

[108] Eksen

çıkmakta yani bir başka Allah oraya cebir yapmamaktadır. Esmâların kendi faaliyeti istikametinde onu yönlendirmesi yani kendinden kendini yönlendirmesi ile yapmaktadır.

Ulûhiyet, Vahidiyet, Rahmâniyet bunlar sıfât mertebesinin kendi üstlerine düşen görevlerini yapıyorlar. Ama Ulûhiyet bunların hepsini kapsamına alıyor. Rahmâniyette ayanı sabiteler yavaş yavaş yayılmaya başlıyor. Vahidiyette ayan-ı sâbiteler tesbit ediliyor. Ahadiyette iki şey tesbit ediliyor, teferruat yoktur. İşte sıfât mertebesinde bunlar tesbit ediliyor. Esmâ mertebesinde kimlik kazanıyorlar. Rubûbiyyet mertebesinde latif kimlik kazanıyorlar. Ef'âl mertebesi, yani Melikiyet mertebesinde kesif kimlikler atom yapısı kimlikleri kazanıyorlar. Sıfât mertebesinde ilmi İlâhiyye bunlar Allah'ın ilminde sıfâtlanmış oluyor. Esmâ âleminde silüetleri belirlenmiş oluyor. Ef'âl âleminde de madde yapısı belli oluyor, bireyler, kimlikler ortaya çıkıyor.

İşte madde âleminde ortaya çıkan, herhangi bir varlıktan ortaya çıkan bir fiil o cebir değil, kendi ayan-ı sâbitesinde olan özelliğin ortaya çıkarılabilmesi için kendi kendine cebir yapıyor. Eğer cebir varsa Muhyiddini Arabi Hazretleri'nin dediği gibi binaenaleyh her varlık kendi kendine cebretmiştir. Yani programı dolayısıyla kendi fiilini ortaya koymak zorundadır. Elektriği fişe taktık o ütü kızmak mecburiyetindedir. Ama cebir ona dışarıdan gelmiş değildir. Özündekini ortaya çıkarmıştır.

Ef'âl âleminde yaşıyorken kaderin, ehli sünnet ve’l cemaatin zâhir mertebesinde yaşanıyorken, bunları anlamak ne mümkün, ne de yaklaşmak mümkündür. Ama biz mi’rac ehliyiz, işin aslını, kökünü bilmemiz gerekiyor. Bunlar marifet mertebesinin bilgileri, hakîkat bile değildir. Hakîkat kendimizi tanımak, bunlar Allah'ı tanımaktır. Tarîkât mertebesinde duygular var akıl yoktur. Bunların

aşılıp akla ulaşılması gerekiyor. Muhabbetle akıl durdurulmuş vaziyettedir.

Cenâb-ı Hakk her birerlerimiz füze gibi olan bizleri mâ'na âleminden dünya âlemine gönderirken bu yakıtını programın içine koyarak gönderiyor. Ve burada çiçek gibi açılmaya başladığı zaman, kendi içindeki açılıyor, dışarıdan bir şey gelip te açılmıyor. İşte kendi içindeki programını açığa çıkartıyor, ikinci defa bunun tekrarı için de tekrar o programı özet hazırlıyor. İşte tohum çekirdek dediğimiz şeyler hep ayan-ı sâbite onlardır. O ayan-ı sâbite de çekirdekte Halık isminin tecellisi var. O kendi programını kendi muhafaza ediyor. Ve içindeki mükevvenatını[109] ortaya getiriyor. Başağın içinde de kendi programını oluşturuyor.

Şimdi bütün âlem bu sistem içinde oluşmaktadır. Buna siz ister cebriye deyin, ister kaderiye deyin, hiç bir isim bunu izaha yetmez. En güzel izahı bu; Bütün varlıklar kendi özlerinden yönetilmekte, bütün varlığın oluşumu bu, şimdi bunu böyle bilelim ve insâna gelelim. Kader-i mutlak nerede kader-i muallak nerede? Hep kaderle ilgili bunlar, kaynak çünkü varoluş sebebi varoluş sistemi bunlar.

Her bir ayn kendi kabiliyet ve istidadı zâtiyesine göre müteayyin[110] olmuştur. Yani zâti istidat ve kabiliyetine göre zuhura gelmiştir. Binaenaleyh böyle olduğundan, her bir ayn kendi kendine cebretmiştir. Yani hiç bir varlığa dışardan bir cebir olmamıştır. Cebriyecilerin kanaatini böylece bu çürütmüş olmaktadır.

---

[109] Yapılmış ve halk edilmişler. Bütün mahlukat.

[110] Belli, âşikâr ve meydanda olan. Taayyün eden.

Biz şunun yanlışı var, bunun doğrusu var diye gruplarla, kimselerle uğraşacak halimiz yok, vaktimiz de yok. Biz tasavvuf büyüklerimizin bizlere bırakmış olduğu gerçek kader anlayışını anlamaya çalışarak bu istikamet üzerinde yaşantımızı sürdürmeye çalışmaktayız. İnşeallah en isabetlisidir. Tabi hiç bir zaman herhangi bir şey hakkında iddiacı olmaya gerek yok. Ama mantık var, şuur, anlayış var, ölçüler var. İşte bu ölçüler içerisinde en güzel kader izahını yapan grup ehli sünnet ve'l cemaat grubu ve bunun bâtınını faaliyete geçiren tasavvuf grubu ama tasavvuf dediğimiz herhangi bir tasavvuf ilmini alan grup değil. Gerçek tevhid üzere olan tasavvuf grubudur.

Tasavvufun izahını yapmamız gerekirse bireysellikten kurtulup, Ulûhiyyet'e ulaşmak diye kısaca anlayabiliriz. Gerçek tasavvuf bu, bunun dışında bireysellik ile sürdürülen her türlü yaşantı tasavvufun kapsamına girmez. Ancak zan olur. Tasavvufun hâli Allah'a ermektir. Bazıları bunu çok değişik şekillerde ifade etmişler.

Bir kişi diyor ki; tasavvuf Hakk'ın esrarına hayran olmağa derler. Tasavvuf cümle âlem cismine can olmağa derler.

Beşeriyetinden geçip cümle âlem cismine can olmaktır. İşte bu gerçek tasavvuftur.

Cenâb-ı Hakk ezelde daha bu varlıklar ortada yokken ayan-ı sâbiteleri evvela oluşturdu, programlarını oluşturdu. Bu ayan-ı sâbiteler olmasa âlem karmakarışık olur. Müstakil varlıklar yani değişik biçimdeki varlıklar ortaya gelmez. Her varlığın kendi öz programı var ve her varlık kendi varlığında kemâl üzere oluşmakta. Neden? Her varlık kendi hâli üzere kendi kemalindedir. Çünkü ayan-ı sâbite üzere ortaya gelmektedir. Ayan-ı sâbite de mec'ul değildir, yani mahluk değildir. Burada kemâlat

veya zevâlat görecelidir. Yani bireylere göredir. Bireylerin karşılıklı hâllerine göredir. Ama asılda bütün varlık kendinin mutlak kemâli üzeredir.

Göreceli değerlendirme asli bir değerlendirme değildir. Asli değerlendirme Allah'ın değerlendirmesi oluyor. Mutlak değer. O da her varlıkta kendi varlığının istikameti üzere, kabiliyeti üzere kemâlinde olmasıdır. Meseleyi birbirleriyle karıştırarak değil, her varlığı kendi özellikleri içerisinde değerlendirmek gerekiyor. O zaman da hepsinin kemâlde olduğunu görüyoruz.

O halde mantıken de zaten birinin birileriyle karşılaştırılması gerçekçi olmaz. Bu demek ki her şey bizim değerlendirmemiz ile iyi veya kötüdür. Bu âlemde iyi de yok, kötü de yok. Sadece Allah'ın değerlendirme yapmadan salt ayan-ı sâbiteler yoluyla zuhuru var. Eğer bir varlıkta Allah'ın zuhuru varsa biz onu iyi veya kötü diye değerlendirme hakkına sahip değiliz. İyidir diye değerlendiremeyiz. Çünkü onun gerçekten iyiliğini değerlendirecek haberimiz, hâlimiz yoktur. Ancak iyidir diye zâhirinde ki şekline bakarak deriz. Kötü diyecek hiç hakkımız yok çünkü her varlık kendi kemâli üzere olduğundan bize kötü gibi gelen şey, bir başka yere hayat vermektedir. Nasıl o yanardağların ağzında ateşte semender diye yaşayan mahluklar varmış. Bize o hâliyle yakıcı olan ona hayât veriyor. O zaman ona kötü olan bizim yaşadığımız hava, su ona kötü geliyor.

Bütün mâhlukat, evvela insân bu kurgu içerisinde zuhuru bu sistemle oluşmaktadır. Genel olarak buna tabi her varlık, zuhura gelen, yalnız her oluşumda olduğu gibi insanın bu oluşumda da istisnası var. Çünkü insân çok girift bir varlıktır. Zor bir varlık, tekniğinin hassas, kurgusunun muazzam olmasından dolayı insân zülcenaheyn olduğu gibi çift kanadı var. Bu kanadının bir

tarafı Ulûhiyyet kanadı, bir tarafı da kendi beşeriyyet kanadı, birini çalıştırmazsa eksik oluyor, yeterli olmuyor.

Biz şimdi ne yapıyoruz, Ulûhiyyet kanadımıza da beşeriyet kanadı takarak tamamen beşerce bir uçuş yapıyoruz. Bazılarımız beşer kanadını alarak (ki bu çok az bir kimse) Ulûhiyyet kanadı takarak Ulûhiyyet kanadıyla uçuyor, bu sefer beşeriyetine haksızlık etmiş oluyor. İşte bunun kemâlatı, hem kendi bireysel varlığının hukukunu koruyup, hem de Allah'ın bu beden üzerindeki hukukunu koruyarak hareket etmesidir.

Şimdi Cenâb-ı Hakk dediğimiz gibi ayan-ı sâbitelerde programlarımızı yaptı ve bütün bu âlemin programını yaptı. Bu dünya dahi öyle, aynı, dünya ayan-ı sâbitesi yapıldı programı üzere dönüyor. Üzerindeki canlılları besliyor. Dünya'da Rezzak ismi var, zuhura geliyor, Vehhab ismi var, zuhura geliyor. Bize hiçbir şey istemeden hep veriyor. Bir şey istiyor mu karşılığında, para istiyor mu? Neden? Çünkü Vehhab ismi var.

İşte insânda da Cenâb-ı Hakk'ın isimleri ve sıfâtları DNA'sında, öz hücrelerinde, ayanında hepsi mevcut. Yani esmâ-i İlâhiyye'nin hepsi mevcuttur. Aradaki fark şu; bir nohutta da bu mevcut, yalnız o isimler zuhura geliyor, Rezzak ismi, Vehhab ismi, Hayy ismi var, Alim ismi var, hepsi zuhura geliyor da ama tek bir üretim yapıyor. Ama insan o kadar çok üretim yapıyor ki bütün bu üretimleri yapabilecek esmâ-i İlâhiyye ve onun kudreti gücü insâna veriliyor. İradesi insâna veriliyor. Zaten ilk hayât, ilim, kudret, semi', basar. Bunlar DNA'larda mevcut olduğu için bizde zuhura çıkıyor.

Aksi halde özümüzde olmasa bunlar bir yerden çıkmaz. Bir yerden girdirilmez de bunlar, insâna dışarıdan gelmez. İşte bu safhayı biraz daha iyi anlamamız

gerekiyor. Cenâb-ı Hakk bizim DNA'larımıza, yani yapımıza, ayan-ı sâbitemize kaderimizi de işliyor. Esas işte tasavvuf mertebesinde anlaşılan kader mevzuu budur. Ama alt yapısı itibariyle ehli sünnet ve'l cemaat anlayışıyla kaderi bilemezsek buraya ulaşamayız, bunu yaşayamayız.

Bunu yaşayamazsak ehli sünnetinkini sadece zâhiri bir anlayışla tatbik eder oluruz, bâtınını bilemeyiz. Doğruya en yakınıdır ama özü değil, sûret şeklidir. Cenâb-ı Hakk kendisinin zâti zuhuru olmasını diledi, diğer varlıklar ef'âl, esmâ, sıfât zuhurları, insânın zâti zuhuru olmasını diledi. Dolayısıyla kendinde ne kadar orijinal özellikler varsa, kendinde sonsuz olmakla birlikte insâna bunlardan belirli miktarda verdi.

Ahirette bunu kullanmasını bilen insânlar cennet sahasında çok daha geniş olarak kullanacak. Cenâb-ı Hakk'ın hayât, ilim, irade, kudret, kelâm, semi', basar, verdiği bu sıfâtları bize ancak şunun imkanları dahilinde kullanma salahiyetini verdi, gücünü verdi. Emanet olarak beden içerisinde kalmak sûretiyle verdi. Ama ahirette ise sonsuz bir güç ile insânoğlu bunları kullanacak. Cennet sahası çok geniş olduğundan, o sahada bunları son derece büyük bir kudretle kullanacak. Âyette ''dilediği anda kuşlar kızarmış, önüne gelecek[111]'' diyor.

İşte bu kudret hâlinin kendisinde zuhurudur. İstediği kısa bir sürede cennetler arası gidiş geliş yapabilecek. Ziyaret edebilecek ki bu araları çok uzak mesafelerdir. Burada bunların kullanımını tahditli tuttu Cenâb-ı Hakk, eğer tahditsiz geniş anlamda tutsaydı, o nefsâni olarak kullanılır ve birbirlerimizin sahasına duhul ederdik, yani yaşam sahasına dahil olurduk. O kadar

[111] (Rad 13/29)

verdiği halde yine de haksız olarak, birbirimizin sahalarına giriyoruz. Bilhassa kudret ve iradeyi bize daha şiddetli, geniş mâ'nada kullanmayı verseydi karşımızdakine daha çok zarar verirdik.

Cennet ile cehennem arasında bir fark var. Bu fark hayât, ilim, irade, kudret, kelâm ve bütün sıfâtlarını ve isimlerini, cennet ehli cennette en geniş mâ'nada kullanacak, ama cehennem ehlinin bunlar elinden alınacak. Yani dünyadakinden daha kısıtlı olarak geriye çekilecek, kullanma sahası verilmeyecek. Çünkü insânın orada hürriyeti yok. Dünyada ehli cennet ehli cehennem bunu birlikte kullanıyor, aynı miktarda kullanıyor. Gerçi hangisi cennetlik, hangisi cehennemlik bilemiyoruz, o konu ayrıdır.

Anlatmak istediğim; bunların bir kısmı cennete, bir kısmı cehenneme gidecektir. O halde bu dünyadakilerin bir kısmı cennetlik, bir kısmı cehennemliktir. Burada mühim olan cennete gidecek olanlar Cenâb-ı Hakk'ın bu sıfâtlarını çok geniş, güçlü bir şekilde algılayıp kullanacaklar, sahip olacaklar. Cehenneme gideceklerin elinden alınacak. Burada müşterek ama orada özel, o zaman işte asıl cehennem o olacak. Allah'ın kendine ait sıfâtlarını insâna veripte kullanamaması neticesinde elinden alınması, hapishaneye giren öyle nasıl hürriyetini arıyor.

İnsânoğluna verilen o çok muazzam ve büyük lütuf, o lütfun zuhura çıkması için verilen o muhteşem beden makinası tabi ki diğer varlıklar kadar basit bir yaşam sistemine tabi olamayacaktır, zaten olamaz da! Bir motosiklet kullanmakla jet kullanmak bir olur mu?

Şimdi insâna bu kadar büyük lütuflar verildiğinden tabi onun bir sorumluluğu da olacak. Motosiklete binenin sorumluluğu ile füzeye binenin ki bir olmaz.

İşte Cenâb-ı Hakk ayan-ı sâbitelere zıt isimleri de koydu. Ama nohutta zıt isimler yok. Tek ismin mutlak hakimiyeti olduğundan kargaşa da yok ve onun programı kolay. Ama insânda zıt isimler olduğundan, zıt isimler de Hakk'ın ayan-ı sâbitesine bağlı ve hakkını talep ettiklerinden, insânın üzerinde onların da zuhura çıkma hakları var, özleri itibariyle var. Sonradan verilen bir hak değildir. İşte burada insânın şahsi iradesi ama çok eğitilmiş bir insân olması gerekiyor. Cenâb-ı Hakk'ın yine o insâna zahirden verdiği emir ile yani peygamberleri ile gönderdiği kuralları ile ''kurallarıma uymak zorundasın ey kulum'' diyor. İşte bireysellik ortaya çıktı.

Hadi ismi de var çekirdeğimizde Mudill ismi de var. Gösterdi ki bu programı, senin yolun burasıdır ve bunu kullanmanda sana verdiğim güç ve kurallar içerisinde olacak. Eğer biz o zaman nefsimize Mudill ismi ağırlık verir de, nefsimizde Mudill ismi istikametinde bir irade ortaya koyarsa, işte o zaman bizim sorumluluğumuz ama Cenâb-ı Hakk Hadi programıyla, yani namazını kılıp, oruç tutup, müslümansan bana gelmek istiyorsan, bu program mi'rac programı bu diyor. Ama nefsinle yaşamak istiyorsan tamam o zaman, sen kendi değerlerinle hayâtını sürdür.

İşte baştan dediğimiz gibi kaderi mutlak, bunu değiştiremiyoruz bu ayan-ı sâbitelerimiz burada değişmiyor. Bu kaderin değişmez dediği ayan-ı sâbite mutlak olarak kurgulanmış ve bizim onu değiştirme hakkımız yok. Ama ayan-ı sâbitelerin muallakta bırakıldığı yerler var, yani Hadi ismi de var, Mudill ismi de var. Ama bizim programımız boşta bırakılmış. (Çok hassas meseleler en iyi şekilde anlatmaya çalışıyorum).

Yani iki programımız var bizim. Bir ayan-ı sâbite olarak gelen özümüzdeki programımız var, bir de elimizde Cenâb-ı Hakk'ın bize dışardan gönderdiği umumi olarak (peygamberi vasıtasıyla) bir programımız var. İşte biz içimizdeki program ne sûrette olursa olsun, içimizdekini muhakeme ederek dışarıya çıkarır uygulamaya koyar iken hayatımızın bize ait bölümlerinde, ötekilerdeki uygulamada hakkımız yok zaten, o tabii olarak çıkıyor, ona mani olamayız. Yani kaderi mutlakı biz kendi bünyemizde değerlendiremeyiz, gerekte yok, başaramayız da zaten ama ondan sorumlu değiliz.

İşte içimizdeki ayan-ı sâbitelerin zıt isimlerini törpülemek, sınırlamak için bize dışarıdan gönderilen program çünkü onların dürtüsü var, çıkmak istiyorlar, haklıdırlar. Eğer onlar başıbozuk olarak dışarıya çıkarsa bizim hayatımız karmakarışık oluyor. İşte nefsâni hayât yaşayanların hayâtı bu yaşamdır. Cenâb-ı Hakk diyorki; Ey kulum senin içine ben çok büyük enerji potansiyel, zaman, mekan, her şey verdim. Ama şu ana yasanı da al, seni her türlü tehlikeden koruyacak olan da budur, bana gelmek istiyorsan buna uymak zorundasın. İşte nasıl diyor; şeriat kurallarına vur gelen ilhamı uygunsa tatbik et diyor.

İşte biz kendimiz Kûr'ân öncelikli, Kûr'ân yol göstericiliği içerisinde tatbikatlarımızı yapmaya devam edersek bizim için salah[112] yol bu olmuş oluyor. Ancak bu şekilde içimizdeki Kahhar tecellisini, Mudill tecellisini, ''zaluman cehula[113]'' tecellilerini buna uymak sûretiyle muhafaza etmiş, bâtında bırakmış oluyoruz. Ve bunlar bize zarar vermiyorlar. Cenâb-ı Hakk'ın yağmurundan rahmette geliyor, zahmette geliyor. İşte bizim nefsimiz bu

---

[112] Bir şeyin en iyi hâli. Rahatlık, sulh, iyileşme, düzelme, iyilik.
[113] (Ahzab 33/72)

zahmet tecellisine kaydığı zaman, yani rahmetin zahmet tarafına kaydığı zaman, ordaki su azaba dönüşüyor Nûh (a.s.) da olduğu gibi dönüşüyor. Evvelce mutedil yaydığında, yani o esmâ bizde mutedil zuhura çıktığında bize rahmet veriyor, ama o esmânın şiddeti arttığı zaman, o esmânın şiddeti niye artıyor? Diğer esmânın enerjisini, Rahmân esmâsının enerjisini kullanmadığımız için o iç potansiyelde Mudill ismine kayıyor. Mudill ismini arttırarak daha çok çıkartıyor, nefsimiz de ona uygun hareket ettiğinden, o bizim ruhumuza perde oluyor, gölge oluyor. Onun için şeytana uymayın deniyor.

İşte insânın diğer varlıklardan üstünlüğü ve farklılığı ve girift olması bu itibari iledir. Bunun içindir ki bu dünyada yaşamış olduğumuz fiillerimizin bir sonraki aşaması olan ahirette cennet veya cehennem ehli oluyoruz. Yani bizim bireysel irademizle ya Hadi veya Mudill ismini tatbik etmemizin neticesinde oluşuyor.

O zaman Cenâb-ı Hakk bize cebretmiş değil, cebir bizim kendimizden meydana gelmiş oluyor. O zaman Cenâb-ı Hakk'a; Ya Rabbi sen böyle ettin diye bühtanda bulunmamız, kırgın gibi bir hâlde olmamız hiç yerli yerince değil. Çünkü her şey bizim kendimizden kendimize olup, böylece ayan-ı sâbiteler düşünceler, idrâkler vucud bulup çıkmaktadır.

Bu dünyada biz sadece salıverilmiş tarlada çıkan otlar gibi değiliz. O otların bile bir çıkış sebebi var. Cenâb-ı Hakk ana rahmine bir kuzuyu düşürdüğü zaman, tarlada otunu bitirir derler. Buraya gelmişse bir şeyler yiyecek, yiyeceği hazırlanmamışsa buraya niye gelsin, haksızlık olur.

İşte insânı Cenâb-ı Hakk niye bütün âlemler var edilmezden evvel halk etmedi. Programını yaptı ama

faaliyetini, varlığını getirmedi. Bir mekan, bir sahne lazımdır. Onun için evvela âlemleri halk etti. İnsânın programı en önce yapıldığı halde en son zuhura geldi. Âlemin programı en son yapıldığı halde en önce var edildi ve sahne yapıldı.

Gökte yaşayamaz ki insân, nitekim dünya daha ateş küre iken gökte cinler vardı yaşıyorlardı. Amâ insân ateş kürede yaşayamıyor, suda da, havada da yaşayamıyor. Bunların mutedil[114] olduğu bir sahnede yaşıyor. İnsânın buradaki hayâtı ne kadar ciddi ve ahiretteki hayâtımız da buradaki ciddiyetimize bağlı, tasavvuf hakikatine bağlı, ciddiyetimizin ne kadar mutlak olduğunu, buna ne kadar çok ihtiyacımızın olduğunu anlatmak için söylüyorum.

Bundan sonraki ömrümüzü uzatma imkanımız ne kadar, şansımız ne kadardır? Çünkü olan olmuş, geçen geçmiş, ama hiç olmazsa bundan sonrasını gerektiği gibi değerlendirelim diye bir endişemiz var. Geçen geçti artık onun üzerinde durmak biraz yersiz olur. Neden? Bize lazım olan andır. Bakın insânı tefekkür düzeyinde en çok meşgul eden iki şey vardır. Yani düşüncede meşgul eden ve vaktini vuran, baltalayan, kıran iki şey; geçmiş ve gelecek.

Peki, geçmişin genel ismi mazi, geleceğin istikbaldir. Bir başka şekilde mazi hatıra demek, gelecekte hayâl demektir. Gerçi mazide hayâlin içine giriyor ama isimlendirmek için giriyor. Geçmiş, bitmiş, yaşanmış, artık hatıra olmuş. Geleceğin ne şekilde yaşanacağı belli olmadığından hayâldir. İstersek biz bu ömrümüzde, gelecekte tatbikatımız Hakk üzere olacak olsun, isterse halk üzere olacak olsun, ikisi de şu anda hayâldir. Yani

---

[114] Ölçülü, aşırıya kaçmayan. Ilımlı, ölçülü.

tatbikatı görülmeyen her şey düşüncededir tasavvurdadır. Yani hayâl derken, hiç olmayacak hayâl mâ'nasında değil. Gerek ihlas ile yaşamak, gerek inkar ile yaşamak ama hayâlimizdedir.

İşte geçmişi düşünmekte, geleceği düşünmekte bir hatıra, bir hayâl olmak üzere yaşadığımız anı heba etmektir. Elimizde sımsıkı tutmamız gereken an maziye geçiverdi. Beş sene, on sene sonra ne yapacağım, şöyle mi olacak, böyle mi olacak? Tamam, an gene gitti. Ama bizim yegane sahip olduğumuz şey an! Ne gelecek bizim, ne geçmiş bizimdir. Geçmiş zaten geçmiş, gelecek mübhem, belli değil ama sahip olduğumuz işte şu an! O zaman anı yakalamak, anda yaşamak gerekiyor. Geçmişte ve gelecekte değil, ama bu biz düşünmeyeceğiz demek değildir. Orda yine anın içerisinde faydalı, geleceğe bir program yapma var. Yani o faydalı bir düşüncedir.

Anı kaybetmemiz ikinci bir zarardır. Geçmişi kaybetmişiz zaten, geriye dönmesi mümkün değildir. Geleceği bizim düzenlediğimiz şekilde getirmemiz mümkün değildir. Onu gelecek geldiği zaman göreceğiz. Ama an elimizde, işte bunu geleceği ve geçmişi düşünmekle ikinci bir zarar olarak tekrar kaybetmekteyiz. Ama geçmişi düşünmeyecek miyiz? Tabii ki düşüneceğiz ama kendimizi kahredercesine değil, çok kısa bir süre ibret almak için düşüneceğiz. Geçmişini bilmeyen geleceğini zaten hazırlayamaz. Sonra, 'zaman olur ki hayali cihan değer' demişler. Eğer geçmişimizde anda yaşadığımızdan daha değerler varsa, bizi o daha ileriye götüreceğinden ondan enerji alma yönüyle düşüneceğiz.

Bu demek değil geçmişi ve geleceği hayâli yönden ortadan kaldırmamız gerekiyor. Yani işe yaramayan şeylerle düşünmekten kaldırmak gerekiyor. İşte böyle yaptığımız zaman evvela zamanımıza hakim olmuş

oluyoruz. Bu zamanı tutmak demektir. Bu zamanı elinde tutan kimse bunu kolay kolay elinden bırakmaz. O zaman kolay kolay geçmez.

Yalnız zaman hususunda bir şeye dikkat çekmek gerekiyor. Bu vahdet sohbetlerinde de zaman çabuk geçer. Zaman mahluktur. O da Hakk'ın ortaya getirdiği bir mahluktur. Biz bu mahlukla birlikte, bu mahlukla yaşıyoruz. Ölüm de bir mahluktur. Ölüm süreçli olan, süreci olan bir şeydir. Doğduğumuz zaman ölüyoruz. Bir de bu arada ''Ölmeden önce ölünüz[115]'' o hale gelinceye kadar, bizde ölüm süreci devam ediyor. Ve bu ölüm süreci kıyâmete kadar devam edecektir. Dünya kurulandan beri, canlı yeryüzünde görülenden beri ölüm o gün başlamıştır ve tek canlı kalmadığı zaman ölüm mahluku bitmiş olur. Ölüm bir anda oluşan şey değildir. O ölümün sahnesinin kapanması kişinin öldüğü anıdır. Mahşerde ölümü bir koç şeklinde getirirler, koçun boynu vurulur ondan sonra ölüm olmaz. Ölümsüzlük olur. Cennette de, cehennemde de ölüm yoktur. Dünyada da ölüm yok aslında, sistem değiştirmesi vardır. Ama ahirette sistem değiştirmesi olmayacaktır.

İşte zaman da bir mahluk, zaten mahluk olmazsa olmaz. Ama özü itibariyle baktığımız zaman Hadis-i Kutsi'de bunun bir başka daha mertebesini görüyoruz. ''Dehre küfretmeyin dehr Allah'tır'' diyor. Meseleye böyle baktığımızda tasavvuf hakîkati ve ayan-ı sâbiteler hükmünce baktığımızda, her şey zaten böyledir. O zaman, ''zaman mahluktur'' hükmüyle bu hadis başka mertebelerden bahsettiği için, değişik hükümler çıkmaktadır. Ef'âl mertebesi itibariyle baktığımızda zaman mahluktur. Ama Muhyiddin-i Arabi Hazretleri ne diyor?

[115] Hadis-i Şerif.

Kendi hakîkatini, Allah'ın hakîkatini idrâk etmiş arife mahluk denmez diyor. Bu biraz belki ağır bir söz ama irfâniyet ehline mahluk denmez diyor. İşte dehr Allah'tır. Ona o mertebede mahluk denmez. Ama bu mertebede yaşıyorsak mahlukuz, bunun içerisinde olduğumuz sürece mahlukuzdur. Ama ayan-ı sâbiteye ulaşmışsak Halık'ız, eğer orda mahluk dersek Hakk'ı mahluk yapmış oluruz. Çünkü orası onun sahasıdır.

Dinimizin içerisindeki yollar bilindiği gibi şeriat, tarîkât, hakîkat, marifetdir. Peki, bunların sistemdeki yeri ve faaliyet sahası ve sür'atleri nedir? Şeriattaki gidiş, ayakla yürüyerek gitmektir. Tarîkâttaki gidiş, arabayla gidiş, hakîkatte uçakla, marifette gidiş, füzeyle gitmektir. Şimdi ayakla gidene göre arabayla gidenin ömrü 50 misli uzadı, uçakla gidenin 500 misli uzadı, füzeyle gidenin 5 bin misli uzamıştır.

KÛR'ÂN'IN DÖRT MÂ’NASI

A'râf sûresinde bildiğiniz gibi cennetle cehennem arasında bir yer vardır. Orada bir takım insânlar vardır. Cennetlik ve cehennemlik olanları simalarından tanırlar. Ve ne cennetliktirler ne cehennemliktirler. Bu âyeti izah ederlerken tabi diyorlar ki, bunların günah ve sevapları eşit olduğundan, ne cennete giderler ne cehenneme giderler. Ama sonradan Cenâb-ı Hakk onları rahmetinden cennete idhal[116] eder, der. Bu zâhiri itibariyle doğru olmakla beraber özü ve hakîkati itibariyle böyle değildir.

Şimdi bizim Kur'an-ı Kerim'i yargılayacak hâlimiz yok, tefsircileri de yargılayacak halimiz yoktur. Tabi burada ne yazılmışsa metin olarak, meâl olarak hepsi

[116] Dahil.

doğru, ama bu mertebede doğrudur. Kûr'ân-ı Kerim bir mertebeye sığacak kitap değil yani sadece bir lafızla hemen mâ’nası aktarılıp, anlatılacak lafız değildir.

Bilirsiniz hadisi şerifte Efendimiz evvela Kûr'ân'ın 4 mâ’nası vardır diyor. Hatta 7 mâ’nası, hatta 70, hatta yüzlerce mâ’nası vardır. Burada bize lazım olan hadiste belirtilen evvela 4 mâ’nasıdır.

1.Kûr'an'ın zâhiri dediği yorumu,

2.Zâhirinin bünyesinde, yani içinde bulunan bâtını yorumu,

3.Haddi,

4.Matla-ı.

Şimdi bu kelimeler nedir? Haddi nedir, matla-ı nedir? Haddi; hududu, matla-ı da; kaynağı, doğuş yeridir. Demek ki ilk yapmamız lazım gelen şey evvela bunu bilmek, âyetin, okuduğumuz kelâmı İlâhiyye'nin bir zâhiri var yani sûret olarak arapça tercümesiyle ortaya gelen genelde kullandığımız yönü vardır.

Büyüklerimizden biri şöyle demiş; satırlar üzerinde gezinen böcek ne bulur idrâk edecek. İşte biz gözlerimizi sadece dolaştırırsak lafzi olur. Şu kadar ihlâs, amanerrasulü okudum. Tabi o da güzel, bir şey diyecek hâlimiz yoktur. Ama biz insânız, güzelin güzeliyiz. Yaptığımız işlerin de güzelin güzeli olması lazım. Yani halifetûllah olarak insâna verilmiş olan imkanları en güzel şekilde kullanmak gerekiyor. Yoksa çok küçük bir kapasiteyle bu ömrümüzü heba etmiş oluyoruz. O kadar yazık oluyor ki bu zamanlarımıza. Emin olun bu âlem nûr âleminden başka bir şey değil ama bizim zâhir şartlanmamız evvela bâtınımıza yönelmekten alıkoyuyor.

En büyük perde bu madde perdesi, daha bâtınına giremiyoruz da haddine ve matla-ına nasıl gireceğiz.

İşte resmi eğitimde öğretilen Kûr'ân sadece zâhiri tarafıdır. Bakın şimdi islâm dininin 5 ana bölümü var. Biz bunun sadece birini düşük kapasite ile kullanıyoruz. Genel olarak konuşuyoruz hepimiz bunun içindeyiz. Bunun bir tanesi şeriat mertebesi, yani zâhiridir. Bir tanesi tarîkât mertebesi, yani bâtınıdır. Bir tanesi hakîkat mertebesi, yani hudududır. Bir tanesi marifet mertebesi, yani matla-ıdır. Bir tanesi de insânı kâmil, bütün bunları idrâk etme kapasitesine sahip olan insân-ı kâmil mertebesidir. İşte islâm dininin gerçek yetiştirdiği ve o yolda olduğu insân budur. İslâm dininden başka kâmil insânı yetiştirecek hiç bir güç ve sistem yok bütün dünyada da, bütün âlemlerde de yoktur. Şimdi islâm dininin nasıl olması gerektiği anlaşılıyor mu?

İşte şu kağıt olarak gördüğümüz; kağıt olarak kağıt ama mâ’nası olarak ruhtur. Şunun içindeki kelimelerin hepsi ruhtur. Mürekkebi ile kağıdı mahluk, ama mâ’nası halıktır. Eğer Kûr'ân okuyor da bundan ruh bulmuyorsak biz onu mahluk yönüyle okuyoruzdur. Eğer biz onu Halık kelâmı diye (kelâm zâtınındır kişinin varlığı) Allah kelâmıysa zâtının sözüdür. Eğer Allah zâtından sana bir şey söylüyorsa da sen canlanmıyorsan, ölü toprağı serpilmiş ölüden daha ölüsün demektir.

Kûr'ân-ı Kerim'de bir tabir var; iğne deliğinden deve geçmedikçe canlanamazsın. Ya deliği büyütücen devenin geçmesi için, ya bu deveyi küçültüceksindir. Yahut onu ruh yapıcan, ilmik ilmik incelterek kendini oradan geçireceksin. Başka çaresi yok. Bu hâlimle geçeyim dersen o delikten mâ’na âlemine geçirmezler.

Şimdi haddi, hududu ile ne anlayacağız? ''Halakassemâvati ve’lard.'' Haddi, semâvattan bahsediyorsa bizim kafamızda, bütün semâvatı idrâk etmemiz gerekiyor. Yani âyetin hudutlarına kadar o anda kendi gönlümüzde haddi bu diye gitmemiz gerekiyor. Semâvati sadece lafzi olarak anlarsak, Kûr'ân'ın o muazzam ifadesini idrâk edemeyiz, küçültmüş oluruz.

Matla-ı, doğuş yeri; Şimdi Kûr'ân'ı Kerimin 4 kaynaktan, 4 ana mertebeden verilmesi var. Bazı âyetler ef'âli, yani fiil ile ilgilidir. Fiil ef'âl mertebesinden geliyor. Bazı âyetler esmâ mertebesinden geliyor. Yani tarîkât mertebesi düzeyinden geliyor. Rubûbiyet, Rabb-lık mertebesi, terbiye mertebesi, yani bu âlemin bir üstündeki âlemdir. Madde âlemini yöneten âlem, âlemi melekût âlemi de diyorlar bunlara, âlemi misâl de deniyor.

Haddi; sıfât âleminden geliyor. Yani bir kısmı da âyetlerin sıfât âlemi kaynaklı, yani Cenâb-ı Hakk'ın bizâtihi kendi zâtı ile ifade ettiği âyetlerdir. Mesela, ''ve nefahtü fi min ruhi.[117]'' Bakın şimdi bu zâti bir âyet ve tuluu, yani doğuş yeri Allah'ın zâtıdır.

''Ey insanlar namazınızı şöyle kılın'' diye fizik bedene hitab eden ef'âli ayetlerdir. Fiil mertebesiyle ilgili olan âyetlerdir. İşte bu şeriat mertebesi ama Allah'ın zâtından bahseden âyetler, hakîkat mertebesini anlatan âyetlerdir. Ama biz bunun farkında olmadığımızdan bu görüş içerisinde o âyetleri değerlendirmeye çalışıyoruz. O zaman âyetin hakîkatinin bizde açılması mümkün değildir. Ancak kilitli kapı arkasından birinin seslenmesi gibi kalıyor. Kilidi açmayıp o odanın içerisine girmeden, seslenen kişiyle de görüşmeden ayrıca onun ne demek istediğini biz net olarak anlayamayız. Çünkü içerdeki âlem

[117] (Hicr 15/29)

bir başka âlem, biz dışarıdaki âleme göre içerisini değerlendirmeye ve de çok küçük bir açıdan değerlendirmeye çalışıyoruz. Onun için Kûr'ân'ı hakkıyla anlayamıyoruz. Lafzını anlıyoruz, mâ’nasını haddini ve matla-ını anlayamıyoruz. Bunlar faaliyet sahasına geçemiyor. Tabii bu bugünlere kadar gelen eğitimin neticesidir.

Zât ehilleri, hakîkat mertebesinde yaşayanlar şeriat mertebesine ters düşüyor gibi zannedildiklerinden reddedilmiştir. Bizim şeriat mertebesini reddedecek hâlimiz yok. Hakîkat mertebesini zaten hiç reddedecek hâlimiz yoktur. Ama bunları birbirinin içinde, hepsinin birden birlikte yaşanması gerekiyor. Çünkü hepsi gerçektir. Şeriat mertebesi mutlak olması lazım tatbiki lazım bir mertebe, hafife alınacak bir mertebe değildir. Zaten hakîkat ve marifet mertebesi hiç değildir.

Kûr'ân'ı Kerim'in 4 tane tercümesi var, kullar tarafından değil Allah tarafından yapılan tercümesi vardır. Zât mertebesinde Allah'ça iken eğer Kûr'ân'ı Kerim o şekliyle bize gelmiş olsaydı biz hiç bir şey anlamazdık. Kûr'ân'ın tenzili demek bir makamdan diğer makama inmesi değildir. Bir makamdan indiğini düşünürsek eğer nerden nereye inecekki dönüş hâlinde olan bir mahallin herhangi bir makam ile tesbiti mümkün değildir. Şimdi biz dünyanın altında mıyız üstünde mi? Neye göre tesbit edeceğiz. Nazil, nüzul, tenzil bu iniş ne? Maddi mâ’nada bunu düşünemeyeceğimize göre fizik kurallarına göre nasıl düşüneceğiz? O zaman mâ’na yönünde dönüşmesi gerekiyor. İşte inmesi, tenezzül, tenzil edilmesi demek, Kûr'ân'ı Kerim'in mâ’nalarının daha hafifleştirilerek anlatılmaya çalışılması. Eğer Allah'ça olarak gelseydi ümm’ül kitaptaki hâliyle gelseydi, bakın ümm’ül kitaptan

levhi mahfuza bir kademe tenzil ediliyor, yani mâ'nası hafifletiliyor. Oradan beytül mamura tenzil ediyor.

Yani zât mertebesinden sıfât mertebesine, sıfât mertebesinden esmâ mertebesine, Beyt-ül Mamur'a tenzil ediyor. Sırf zât mertebesinden indirildiğinden levhi mahfuza, bir lisân oraya Hakk'çaya indiriliyor. Allah'çayken Hakk'çaya indiriliyor. Hakk'çadan Rabb-çaya indiriliyor. Yani Beyt'ül Mamur'a indirildi. Hani melekler orasını tavaf ediyorlarya, yer olarak Kâ'be-i Şerif'in üstünde diyorlar. Beyt'ül Mamur'dan da Beyt'ül Haram'a indirildi.

Beyt'ül Mamur'a indirildiği zaman aldığı lisânın ismi Rabb-çadır. Çünkü orası Rubûbiyyet terbiye yeridir. Oradan da başına bir 'elif' getirilerek, beşer lisânına çevrilerek arapça oldu. O halde Kûr'ân'ı Kerim'in gerçekten anlaşılabilmesi için arapçadan girerek, orda istifham 'elif'i **''aaa Rabça!!!''** nida harfine dönüşerek başından ayrılması gerekiyor, içine girdiğimiz anda **''aaa bunun özü Rabb-çaymış''** diyoruz. O zaman arapçası düşüyor, arapça bir kapı oluyor, Rabb-çası faaliyete geçiyor. Ondan sonra yine bakıyoruz, orayı da idrâk ettikten sonra, bu sefer Hakk'çasına ulaşıyoruz. Hakk'çasından sonra da Allah'çasına ulaşıyoruz.

Öyle demiş ariflerden birisi;

Giremez hayâli vasla ebed bigâneler[118]
Aşina-i ezeli yari kadim isterler.

Yani Hakk'ın vuslathanesine gaflet ehli ebedi olarak giremezler.

[118] Alâkasız, ilgisiz. İlgisiz. Yabancı.

HÜVE ALLAHÜ AHAD

''Bismillahirrahmanirrahim. Ey Muhammed deki; O Allah tektir. Allah her şeyden müstağni ve her şey O'na muhtaçtır. O, doğurmamış ve doğmamıştır. Hiçbir şey O'na denk değildir.[119]''

Tefsirler açıldığı zaman burada birçok izahlar bulunuyor, ama hep bu mertebe üzerine bulunuyor. Yani şu satıhtan yaygınlaştırılıyor. İlim dediği buna diyor. Satıhtaki yaygınlık ne kadar yaygın olursa olsun yine bu mertebeye basıyor. Halbuki bu kadar yaygın satıhtaki yeri süreceğine yahut orayla meşgul olacağına, oranın ilmini ezberlemeye çalışacağına iki tur yukarıya çıkması bütün o ilminden daha faydalıdır. Yani ayağını oradan kurtarıp, biraz daha yüksekten meselelere bakmasıdır. O, Bize lazım olandır.

Şeriatından, tarîkâtından, hakîkatinden, marifetinden feyz alarak Kûr'ân'a, yükselmemiz mümkündür. Sadece şeriat mertebesini okuduğun zaman o bizi şeriat mertebesinde bırakıyor yükselemiyoruz. Neden? Çünkü sadece o şekliyle kullanıyoruz. Oradaki dolaba biniyoruz ama yukarıda da dolaplar var. İşte bizi bağlayan buradaki anlayıştır. Oradaki anlayışın kesin olduğu, daha yukarılarda başka mâ'naların olmadığı kanısıdır. Daha başka mâ'naların olduğunu bilsek ve buna kani olsak onu araştırırız, ama reddediyorlar, tarîkât yoktur diyorlar.

''Kul; deki ey Habibim hüve; O Allah öyle bir Allahtır ki, Ahaddır. Allahu; yine O Allah ki, Samed'dir. Lem yelid; doğurmamıştır. Velem yuled; doğurulmamıştır.

[119] (İhlâs 112/1-4)

Velem yekun; olmamıştır, lehu; O'nun için, küfüven; bu alemin kaffesinde benzerlik yoktur. O tektir.[120]

Bakın Ahad ile başladı, Ahad ile bitirdi. Baştan söyledi zaten niye bir daha tekrar söylüyor. Lazım ki söylüyor, yoksa lazım olmasa niye söylesin.

Evvela buraya dikkat çekmemiz lazım. Kul, şeriat mâ'nası budur. Tarîkât ma'nası bunun biraz daha içerisinde daha ciddi okuyarak daha muhabbetli okumaktır. Birincide lafzi olarak okumak şeriat mâ'nasıdır. Tarîkât mâ'nasında bunu biraz daha yaklaştırarak, daha muhabbetli canlı okumak, daha yavaş, sindirerek okumaktır. Ama hakîkat mâ'nasına iş geldiği zaman bu âyeti kendi bütünlüğünde bulman gerekiyor. Yani kendi varlığında bulman gerekiyor.

Kul, karşına alıyorsun, Hazreti Rasulûllah Allah'tan aldığı emri sana söylüyor. Ey ümmetim "Kul" diyor. Kul dediği muhatap alıyor. Kul emrini Efendimiz alıyor ama bu Efendimiz'e mahsus değil. Deki ey Habibim; kime diyecek? Kendi karşısında denecek olan bir yer var ki O'da diyecektir. Denecek olan yer olmasa kendine oku derdi. Yahut ikra' da bırakır.

Diyor ki Hazreti Rasulûlllah'ın ağzından; hüve, O öyle bir Allah'tır ki O'nun hüviyeti vardır. Ahadiyette inniyyeti hüviyeti vardı ya, "Kul hüve", oradaki hüve hüviyeti mutlaka, Allah'ın kendi hüviyetidir. Karışıksız, katışıksız başka bir şeyin bulaşamadığı yerdir. Ahadiyet mertebesindeki hüve, bütün hüvelerin hüvesidir. Â'maiyyetten ilk tecellisi Ahadiyet oldu işte oradan bahsediyor. Hakîkatten gidersek aynen bu şekilde, hazreti Rasulûllah'ın birebir eğitimini burada görüyoruz. Yani

[120] (İhlâs 112/1-4)

hakîkat mertebesinde kulunu, ümmetini alıyor karşısına; gel bakalım bu umumi olacak bir şey değildir. Eğer Hazreti Rasulûllah sahabe-i kiramdan muhatap olarak bir kişiyi almışsa eğitimi burada görülüyor.

Hakk ehliyle oturanda büyük inkılaplar olur. Neden? Zaten olmuyorsa olmuyor demektir. İşte bunu böyle devam ettirirsek O'nun eğitimi ile bunun hakîkatini birebir Hazreti Rasulûllah'ın ağzından dinlemiş oluyoruz. Tabii şeriat mertebesindeki herhangi bir şekilde nereden çıktı diye bir konu olmadan sadece okuyarak. Tarîkât mertebesindeki yine öyle okuyarak, ama biraz daha muhabbetli olarak, daha ciddi okuyarak ama hakîkat mertebesinde bizâtihi Hazreti Rasulûllah'tan eğitim alıyormuş gibi, kendi öz eğitimi oluyormuş gibi olması lazım geliyor.

O kadar yakından dinliyormuş gibi yapıyor yine okuyan kendisi de, okuyan o dinleyen O'ymuş gibi oluyor. Yani bir taraftan lisân var, bir taraftan kulak, oradan göz, oradan gönüle intikal ediyor. Bu çalışmaya başladığı zaman zaten işler yoluna giriyor. Yani sistem çalışmaya başlıyor. Bu zaten kapalıysa, bu zaten kapalı görmüyorsa, bu takır takırsa biz onu tıkır tıkır istediğimiz kadar okuyalım. İşte "*Ve nunezzilu minel kur'âni mâ huve şifâun ve rahmetun lil mu'minîne ve lâ yezîduz zâlimîne illâ hasârâ*.[121]". Fayda etmiyor. Neden? Canla okumuyoruz ki bize can versin. Kulak kapalı, göz kapalı, nereye şifa verecek bize? O gene de verir gerçi rahmetinden, o ayrıdır. Hap orda duruyor, ilaç orada, su orada duruyor, bakıp bakıp inşallah iyi oluruz diyoruz. Hapı iç bakalım boğazdan içeriye geçsin.

---

[121] (İsra 17/82) Biz de Kûr'ân'dan müminler için bir şifa ve bir rahmet olan ayetleri peyderpey indiririz. Zalimlerin ise ancak zararını artırır.

''Allahüssamed.'' O Sameddir, diyorsa sana Hazreti Peygamber, yani hiç bir şeye ihtiyacı yoktur, herkes O'na muhtaçtır diye yakîn olaraktan diyor. Öyle bazı hikâyeler tarzıyla Allah arşında oturuyor. Allah şuradadır, buradadır gibilerde değil. Doğmamış ve doğurulmamıştır. Nedir o zaman? Kendiyle var. Bütün bu âlemlerde O'nun bir benzeri yoktur diyor.

Şimdi daha ileriye çıktığımız zaman, demin dediğimiz gibi Allahu Teâlâ Hazretleri burada sana kendini tanıtıyor. Birincide Hazret-i Peygamber Allah'ı sana tanıtırken, yani seni kendine tanıtırken, bu sefer Allah kendini sana tanıtıyor. Hoca Allah oldu, bizâtihi Hakk kendi kendini tanıtıyor. Hem de öyle bir şekilde tanıtıyor ki, seni habibi yapmak suretiyle, ey kulum, ey habibim ben böyleyim bunu sen anlat, kul, söyle diyor.

Neyi söyleyecek? Ahadiyet mertebesi ve Ulûhiyyet mertebesiyle faaliyette olan o hüviyeti mutlaka bütün bu âlemlerde mevcudiyetini sürdürmekte ve aynı zamanda sende de bu mevcudiyeti sürdürmektedir. Yani sendeki hüve, O'nun hüvesinden başka bir hüve değildir. O'nun özelliklerinden başka bir özellik değildir. Allah esmâsı, bütün isimleri ve sıfâtları kendi gerekleri içerisinde muhafazaya, korumaya deniyor. Allah mertebesinin görevi bu yani özelliği budur. Allah kelimesinin ifade ettiği gerçek mâ’na, isimleri ve sıfâtları haklarını vererek korumak. Onun için Allah-Râhman, Allah-Gafur, Allah-Rahîm diyoruz.

Acaba müslümanlar itaatlerinden mi rızık sahibi oluyorlar? Yok. Küfür ehli küfürlerinden mi rızık sahibi oluyorlar değil. Sadece Allah'ın rahmetinden ve Allah'ın onlara olan tecellisinin neticesinde hayâtlarını sürdürüyorlar. Yani Ulûhiyyet mertebesinin bütün

mertebelerde bulunanların hakkını vermesinden devam ettiriyorlar.

Rahmân sıfâtı biraz daha öz oluyor. Rahmâniyette isimler ve sıfâtlar kendi gerçek yüzleriyle ortaya çıkmış oluyor. Ama Ulûhiyette esmâ ve sıfâtların tümünün hakkını verme vardır. Rahmâniyet sadece zâti sıfâtlara has bir oluşumdur. Ama Ulûhiyet ef'âli sıfâtlarda da tecellide, tesirde yani madde âlemindeki yaşamda Ulûhiyetten geliyor. Rahmâniyet sadece zati sıfâtlar yani mâ'na âlemindeki düzenlemeyi yapıyor. Ondan sonra Rubûbiyyete intikal ettiriyor. Bunlar Vahidiyette oluşan işleridir.

Allah Ahad'dır, tektir. Â'maiyyet mertebesinden sonra Ahadiyet mertebesindeki olan Allah'tan bahsediyor. Abdülkerim Cili "İnsân-ı Kâmil"de Allah ve Ahad isimlerini karşılaştırırken bir bakıma Allah ismi bütün isimlerden üstündür diyor, çünkü cami olduğundan, bütün isimleri cem etmiş ama özü itibariyle bakıldığında Ahad ismi Allah isminden üstündür diyor.

İşte bunlar Kûr'ân, yoksa ezberle anlat değildir. O da okunacak. O da o mertebenin, O Ahad'in gerçek mâ'nasıyla ne olduğunu idrâk etmezsek bizde sadece lisâni olarak kalır.

Kamıştan misal verirler. Şeker kamışı, kamış olarak Allah isminin karşılığı misâl olarak. Neden? Yaprakları var kökü var, içinde şekeri var. Sıktığın zaman çıkacak olan posası var. İşte Allah esmâsı bunların hepsinin hakkını veriyor. Şeker de bunun içinde yani Allah ismi Ahad ismini kapsamına alıyor. Şimdi kamışı ya da pancarı sıkalım. Elde ettiğimiz şeker Ahadiyet mertebesidir. Şimdi şeker kamışıyla saf şekerin arasında fark var. Dolayısıyla bir kiloluk şeker pancarıyla, bir

kiloluk salt şeker çok başka şeyler ve değerleri de başkadır.

Allah ismi; esmâ-i mütekabile ve sıfatı mütezâti, cem'inin ehadiyetine Allah denir[122]. Böyle olunca Allah ismini de kapsamına alıyor. İşte bu yönden Allah esmâsını öne, Ahad'ı arkaya takdim etmiş. Ama tecellide, doğuşta Â'ma'dan sonra Ahad ismi başta, Allah ismi ondan sonra gelmekte. İşte bunu biz de kendi varlığımızda müşahede etmeye çalışırsak, tüm varlığımız Allah esmâsının zuhuru sûret, zâhir, bâtın olarak. İşte bu anlattıklarımız hep marifet mertebesindendir. Hakîkat ve marifet mertebesindendir. Yani Allah'la beraberliğimizi bilme mertebesindendir. Yoksa Allah ötelerde, kul buralarda dediğimiz zaman zaten iş baştan bitmiştir.

Allah'ın varlığıyla kulun varlığını birleştirmemiz gerekiyor ki O'na ulaşmış olalım. O'nun gerçek hâlini biz müşahede ile idrâk ederiz, yoksa geçmiş ehlûllahın menkıbelerini okuyup, birkaç zikir yapıp, biraz da duygusallıkla evlerimize dönmek bize bir şey kazandırmıyor. Dışın dışında olanlar için o çok şey ayrıdır.

Menzil devam ediyor. Taaki kendimizi Hakk'ın varlığında, varlığına teslim edip orada gerçek kimliğimizi buluncaya kadar. İşte bu vuslat demektir. Bu vuslata mani olan her şeyin önümüzden kalkması lazımdır. İşte kelle burada gidiyor. Bunun en büyük engeli kendi nefsimizdir. Nefs gizli olarak kendi ulûhiyetini ilan ediyor.

Ey kulum! Diyor Allah, Ulûhiyet tecellim senin tümündedir. Tırnaklarını uzatan Allah'tır, kulaklarını çeken Allah'tır. Zâhir tecellisiyle bütün varlığında mevcut olan Allah'ın varlığından başka bir şey yok. Neden? Çünkü her

---

[122] Muhyiddin-i Arabi – Füsûl'ül Hikem…

mertebede o mertebenin hakkını veren Allah'tır. İsterse bizim benzerimiz küfür ehli olsun. O mertebede de o mertebenin hakkını veriyor. Çünkü Ulûhiyet bunu gerektiriyor.

İLİM MALUMA TABİDİR VE MALUM DAHİ İLME TABİDİR.

İslâm dini bilindiği gibi aklımıza gelen bir din, bedenimize, fiilimize gelen bir din değildir. Ve en son en kemâlli din diye belirtildiği halde biz onu akılla değil, fizik bedenle kullandığımız için akli melekelerimizi faaliyete geçirememiş olmaktayız. Akli melekelerimizi faaliyete geçirebilmemiz için islâmın içindeki ilmi konuları iyi idrak etmemiz, anlamamız gerekmekte. Bunun için de ilim sahibi olmamız gereklidir.

Büyüklerimiz buyurdular ki, ilim maluma tabidir. Yani ilmin ortaya çıkması için malumun, yani bilinenin olması lazımdır. Bilinen olmayınca ilmin ortaya çıkması mümkün değildir. Kısaca ressamın resmi gibi, mühendisin projesi gibidir. Eğer bir ressam kendi hayâlinde, yani kendi varlığında, kendi zâtında tahayyül ettiği her bir silüeti ve müsavvire, yani şekillendirmeyi dışarıya çıkarmadığı sürece, o kendinde kalan bir oluşumdur ve bilinmezdir. Onun bilinmesi için her hangi bir tuval üzerine resmin aksedip, bir ayrı varlık olarak ortaya çıkması gerekmekte, çizginin meydana çıkması gerekmektedir.

İşte bu meydana çıkan çıktığında malum olan şey, yani bilinen şey ilmin varlığını ispatlamaktadır. Yani kişinin beyninde madde yapıya dönüşmemiş olan bilgi, dönüşmediği için de kendi bünyesinde kalan bilgi bilinmezlik hükmündedir. İşte ilim maluma tabidir ölçüsü

bu, ilim malum ile ortaya çıkmış oluyor. Malum olmazsa ilim bâtında kalmış olacak.

Ancak bunu değişik yönden ifade edersek, daha yukarıya çıktığımızda, malumun ilimle ortaya çıkma mecburiyeti olduğundan, diğer şekliyle de kendi bünyesinde malum ilme tabidir. Yani malum ilim olmazsa ortaya çıkmaz. O zaman bilinen ilme tabi oluyor. O ilim belirli bir silüet alıp ortaya çıktığında, ilim maluma tabi oluyor, o malum şekliyle zuhura gelmiş oluyor.

İşte Cenâb-ı Hakk ezeli âlemde bütün bu varlıklar ortada yokken, bu varlıkların ilmi programlarını yaptı, ilimleri var idi ama bunlar dışarıya çıkmadığı için bilinmiyordu. Ne zaman ki bu mükevvenat âlemi ortaya çıktı, Allah'ın ilmi bu varlıkların ortaya çıkmasıyla malum oldu, dışarıya çıktı. Dolayısıyla ilim maluma tabi olarak zuhur etti. Ama ilim olmasaydı bunlar hiç bir zaman olmayacak, varlıkları da söz konusu edilmeyecekti.

O hâlde bir yönden baktığımız zaman malum ilme tabi, bir yönden baktığımız zaman da ilim maluma tabidir. Yani zâti ifadesiyle, yahut mertebesinde Allah'ın ilmi ilâhiyesinde olan ilim, malumu ortaya getirdiğinden, malumun ilme ihtiyacı vardır. Yani malum ilim olmayınca zaten malum değildir. Böyle bir şey sorun değildir. Ama ilmin ortaya çıkması için ilmin maluma ihtiyacı vardır.

Yani şekillenmesine ihtiyacı vardır. İşte ilmi ilâhideki o ilim, Allah'ın zâtındaki olan o ilim, sûretlenmek sûretiyle ortaya çıktığı zaman, Allah'ın o ilmi maluma tabi olarak zuhur etmiş oluyor. Her iki yönden, eğer malum olmazsa ilim bilinmemiş oluyor, ama ilim olmazsa malum ortaya çıkmış olmuyor. İşte bu âlemlerin meydana gelmesi bu özelliklerle mümkün, tabi kendi aralarında mertebeleri vardır.

Şimdi bu genel bir oluşumdur. Her birerlerimizin ve her bir varlığın ilmi İlâhi'de esmâ terkipleri olarak her bir programı vardır. İşte bu ilim Allah'ın varlığında mevcut iken, bu ilmin dışarıya çıkması, silüet kazanması maluma tabidir. Yani bizim bedenlerimize tabidir. Yani bizim bedenlerimiz dışarıya çıkmadığı sürece, bizim ayan-ı sâbitelerimiz Hakk'ın indinde olduğundan, o da bilinmezlik hükmünde olduğundan, bizim varlıklarımız surete çıkmadıysa bilmemiz mümkün değildir. İnsân böyle olduğu gibi diğer tüm varlıklar da öyledir. Bu sistem bütün varlıkların üzerinde böylece devam edip gitmekte yani ilmi İlâhi'de Cenâb-ı Hakk bütün bu varlıkların ayan-ı sâbitelerini, yani sâbit programlarını yaptı ve bunun uygulanması için bu âlemleri halk etti. Bu âlemlerde zuhura gelen her bir ayn kendi istidat ve kabiliyetine göre, zâti kabiliyetine göre müteayyin oldu, yani ortaya çıktı.

Yani Cenâb-ı Hakk ayan-ı sâbitesine hangi kabiliyeti, hangi istidatı vermişse, o kabiliyeti ve istidatı üzerine halk oldu, zuhura geldi. Bu kabiliyetin dışında hiç bir iş yapması mümkün değildir. Bütün âlemlerdeki varlıklar böyledir. O zaman her bir ayn da kendi kendine cebretmiş oldu. Yani bir yılanın zehirinin çıkması, Allah'ın bir başka yerden gelip de, onu sen zehir yapacaksın diye mecbur etmesi değil. Kendi programında olan neticenin şekliyle dışarıya çıkmasından başka bir şey olmadı. O zaman her bir ayn, kendinden kendine cebretti. Dışarıdan birinin müdahalesiyle değil, ince bir meseledir, hassas bir meseledir.

Yani onun DNA'larındaki zehir yapma özelliği ona dışarıdan konmadı, kendi programında olduğundan onu yapmaya mecbur oldu. O yılan silüeti o zehiri üretmeye mecbur oldu ve ayrıca görevi oldu. Yani bir başkası onu

zehirli bir varlık haline getirmedi. Muhyiddin Arabi Hazretleri bunu böyle açıklıyor.

Hani Cebriye'cilerin dediği gibi, ben fiilimi yapmak mecburiyetindeyim Allah bana öyle emretti böyle yaptım, diyor. Bu düşünceyi ortadan kaldırmak için bu kıstasları vermişler. Her bir ayn kendi istidat ve kabiliyeti zâtisine göre zuhura geldiğinden, dolayısıyla cebri kendinden kendine yaptı. Yani kendi programını kendi faaliyete geçirdi ve uygular hale getirdi.

Bu mesele hemen anlaşılacak bir şey değil. Çok uzun seneler çalışıldıktan sonra ancak anlaşılacak hadiselerdir.

Şimdi bütün varlıklar böyle olduğu gibi, insânın halk edilmesi de böyle yani her birerlerimizin bir ayan-ı sâbitesi vardır. Cenâb-ı Hakk en geniş mâ'nada, en kabiliyetli bir şekilde insânın programını yaptı. Nasıl yaptı? Kendinde bulunan bütün özellikleri insânın programına dahil etmek suretiyle yaptı. Kendi zâtından insânın programına zâti tecellisini verdi. Kendi zâtından insânın programına sıfât tecellisini verdi. Kendi zâtından insânın zâtına, varlığına esmâ tecellilerini verdi. Kendi varlığında, varlığından yine insânın varlığına ef'âl tecellileri verdi.

Yani zâti âlemin idrakini, sıfât âleminin idrâkini, esmâ âleminin idrâkini ve ef'âl âleminin fiillerini ortaya çıkaracak şekilde onun kurgusunu, ayan-ı sâbitesini yaptı. Her mertebede faaliyet sahası bulacak şekilde halk etti. Biz sadece en uçta, ef'âl, yani madde, hücre ve atom mertebesinde zuhurda ve sadece burayla ilgili varlıklar değilliz. İşte insânın diğer varlıklardan farkı bütün bu âlemlerle irtibatı olmasından kaynaklanıyor. Diğer varlıkların bu özellikleri yok. Diğer varlıkların sadece programı yapıldı, yani ayan-ı sâbiteleri çekirdekse

çekirdek olarak kendini yenileme bilgisi nohutsa nohut olarak, başka seçenekleri de yok.

İşte nohut diyemez ki, ben niye fasulye olmadım. Cebir vardır orda, nohut olmak mecburiyetindedir. Eğer bir cebir olmasa iki nesil sonra nohutluğunu kaybeder. Cebir bir bakıma irade tecellisi hükmündedir. Kendi programında olan cebir, ona kendinin yeniden üretmesini emreder. Aynı şekil üzere hayatlarını sürdürmekteler.

Bütün insân dışındaki varlıklar, Cenâb-ı Hakk ayan-ı sâbitelerini nasıl programladıysa o şekilde zuhura gelmek mecburiyetindeler. Ama bu cebir dışardan değil, kendinden kendine olan bir cebirdir. Ve bunların faaliyetleri ancak ef'âl âleminde, bu âlemde faaliyettedir. O da insânların emrine verildiğinden faaliyettedir. İnsânın yaşamasına kolaylık sağlamak üzere bunlar insânın emrine verildi.

Şunu tekrar vurgulayalım. Diğer mahlukatın ayan-ı sâbiteleri tek, değişmez ve değişmesine gerek yok, ama insan böyle değil, insânın da kendine göre bir ayan-ı sâbitesi var. Fakat ayan-ı sâbitelerimizin muhteviyatı çok geniştir. İşte burda kader hükmü devreye giriyor. Aslında bu baştaki kaza hükmüdür. Bu kazanın peyderpey zuhura gelmesine de kader diyoruz. Bu kader tatbikinde küçük küçük olan cereyanlara da tekrar kaza diyoruz. Hadisi şerifte; kaza, kaza ile redd olunur. Bir hüküm, bir hükümle kaldırılır ancak yerinden, diyor.

Şimdi Cenâb-ı Hakk insanın programını yapıyorken eğer diğer mahlukatın tabi olduğu programa biz de tabi olmuş olsak, Cenâb-ı Hakk bizi sadece Mudill ismiyle dünyaya gönderse, bizden de çıkacak olan şey Mudil istikametinde olur. Ve biz bundan sorumlu olmayız. Diğer bir şahsı Hadi ismiyle programını yapıp dünyaya

gönderse, o zaman onun hidayetinden de kendisine bir fayda sağlanmaz. Nasıl ki üzüm, üzüm olduğu için bir mükafat almıyorsa, ekşi koruk olduğu için ceza görmüyorsa bunun gibidir. Çünkü o fiilini yapmak zorundadır. O zaman insânın diğer mahlukattan farkı olmaz. Peki, 'ekmelül mahlukat' olduğu, "kerremna beni âdeme[123]" mükerrem halkedildiği, "innallahe ve melaiketehu[124]", Allah ve melekleri onun üzerine selâtu selâm getirir dediği özellikleri ortadan kalkmış olur.

İşte bu özelliklerin kendisine verilmesi, kendindeki hürriyetin iradi şahsiyetin ve karar verebilme yeteneğinin olmasındandır. İşte diğer varlıklarla bizim aramızdaki fark, bu da çok büyük bir fark oluşturuyor. Demin dediğimiz gibi Cenâb-ı Hakk insânın programını yaparken zâtından, sıfâtından, esmâsından, ef'alinden, bütün her şeyinden insânın kendi programına dahil etti. Ve en hassas tarafı burası, bizim ayan-ı sâbitelerimizi düzenlerken diyelim ki Hadi isminden x şahsın programına yüzde 60 verdi, Mudil isminden yüzde 40 verdi. Kahhar isminden yüzde 70 verdi. Cebbar isminden yüzde 30 verdi. Değişik oranlarda verdi. Eğer bunların oranları herkeste aynı olsaydı, o zaman her birerlerimiz aynı insân olacaktık. Vücutlarımız değişik olduğu gibi ayanı sâbite yapılarımız da değişik, yani programlarımız da değişiktir.

Bizi böyle programladıktan sonra, yani bize özel bir çekirdek programı verdikten sonra, bir de bize genel bir program verdi. Buna da kaza dedi yani hüküm dedi. İşte her birerlerimizin bir kaderi var, bu kader içerisinde yani bir sistem içerisinde, hayatlarımızı sürdürmekteyiz. Her birerlerimizin mutlak iradeden kaynaklanan bir programı olmamış olsa, herkesin programı kendi başına karmaşık

[123] (Îsrâ 17/70)
[124] (Ahzab 33/56)

şekilde olsa, bu dünyanın ne düzeni olur, ne hâli olur, ne güzellikleri olur. İşte her birerlerimizin programı ayrı olduğu gibi, her birerlerimizi içine alan genel bir dünya programı, bizim en iyi şekilde birbirimize yaklaşacağımız oluşumda var edilmiştir. Ki bu cemiyet hâlinde yaşamamız buradan kaynaklanıyor.

İşte Cenâb-ı Hakk bireysel olarak nasıl hareket edeceğimizi, toplu olarak nasıl hareket edeceğimizi bize kitabıyla bildirdikten sonra ve de insânlar bunları kendi aralarında da yaşadıkları sürece tecrübelerle geliştirdiklerinden, hem genel bir sistemimiz var, hem de özel bir sistemimiz var. Bunlar bizim iki yönlü kaderimiz oluyor.

Şimdi günah, sevap, cennet, cehennem özelliklerine gelelim. "Ben fiilimi yapmak mecburiyetindeyim o zaman ne günahım olur, ne sevabım" diyerek kendini kurtarmaya çalışıyor. Birisi de diyor ki; kul kendi fiilini icad eder. Kul fiilinin halıkıdır, yani Allah onun üzerinde hiç bir tasarrufta bulunmaz. Kul kendi fiilini kendi yapar diyor. Zannediyor ki, fiillerinin hepsini kendi üretiyor, başka bir program tarafından değil kendi kontrolünde yapıyor zannediyor. O da o kanaattedir.

Ama biz onun kanaati, şunun kanaati değil de, gerçekten Allah'ın bizim üzerimizdeki tasarrufu nedir ne kadardır, hayatımızın ne kadar kısmını bize bırakmıştır, ne kadar kısmı kendi mutlak kontrolü altındadır? İşte insânın diğer varlıklardan farkı, hayatının bazı bölümlerinin mutlak olarak kendine bırakılmasıdır. Yani kendi tasarrufuna, kendi kullanımına verilmesidir. Diğer varlıkların kendine ait tasarrufları mümkün değildir. Madenler, nebatlar, hayvanlar buna tabiidir. Onlar robot

hükmünde, çünkü onların ne ahiretleri var, ne cennetleri, ne cehennemleri vardır.

Şimdi insânın o kadar çok karakteristik yapıları var ki, sistem olarak aynıyız, ama ne sûret olarak benziyoruz birbirimize, ne de iç bünyedeki düşünce, idrâk olarak benziyoruz.

AYÂN-I SÂBİTE HAKÎKATLERİ

Eğer Cenâb-ı Hakk insânın ayan-ı sâbitesini hazırladıysa baştan ki bu böyle, o halde her türlü esmâdan terkibine karıştırıyor. O zaman Mudil esmâsını, Kahhar esmâsını onda ölçü olarak daha fazla koyduysa, bu Kahhar esmâsının, Mudil esmâsının kendisinde zuhur etmesiyle o varlıktan eksi hadiseler ortaya gelirse, onun cehenneme gitmesinde ne suçu var, niye gitsin? Diye soruluyor. Ayrıca Cenâb-ı Hakk bir ayan-ı sâbiteye Hadi ismi ağırlıklı, Rahmân ismi, Rahîm ismi ağırlıklı bir program yapmışsa, o da onun dünyadaki zuhuru ve tecellisi olarak, ilim maluma tabi olarak, ilmi ile Hakk yolunda hayâtını sürdürmüşse ve bu yoldan cenneti kazanmışsa bu adaletsizlik değil mi? Çok yerinde ve çok güzel bir soru, bunların hepsinin bilinmesi lazımdır. Taa! yukarıdan aşağıya doğru bu sistem nasıl çalışıyor bilinmesi lazımdır. Sistem bilinmediği için hep arada böyle mi olacak, şöyle mi olsaydı, niçin böyle oldu, neden suçlandı, o torpilli miydi cennet ehli oldu? Aynen böyle soruluyor.

Şimdi işin sırrı şurada: Cenâb-ı Hakk her birerlerimize her esmâsından mutlaka verdi. Eğer vermezse zaten o faaliyet orda olmaz, aklımız tam çalışmaz, o zaman halife olamayız. Halife olmamız istiklal sahibi olmamıza, müstakil karar verebilmemize bağlıdır.

Yoksa amir değil memur olurduk. Bir yerde bir idareci, şirketin müdürü asalatendir ama yerinde bir de vekili vardır. Müdür olduğu halde yerindeki vekili vekâleten, müdür gittiği zaman vekil olduğu halde asaletendir, aslının aynısıdır. İşte insân da böyle, Allah'ın yanında vekâleten olduğu gibi işlerinde asaleten vardır. Yani mutlak hakimiyeti olması gereklidir kendi vücut mülküne, çevresiyle ilgili olan mülküne mutlaka hakim durumdadır. Böyle olmazsa halife olmaz, gerçek birey olmaz. Tâbi olur diğer mahlukat gibi, hububat gibi, hayvanlar gibi emir altında olur.

İşte bizim müstakil hareket etmemizi temin eden Cenâb-ı Hakk'ın bizlere bırakmış olduğu ve bizim hür irademizle serbest bıraktığı bölgeler hakkındadır hilafetimizdir. Hilafeti biz buradan kazanıyoruz. Eğer bütün ömrümüzün her safhasını Cenâb-ı Hakk programlamış olsa, o zaman onun hürriyeti yok demektir, memur demektir. O zaman onun ne cenneti olur, ne cehennemi olur diğer varlıklar gibidir.

Kendi bünyemiz içerisinde bize verilen saha içerisinde bizim hürriyetimiz vardır. Bu bizim yaşam sahamızdır.

Nasıl ki bedenimizin bir hürriyeti vardır. Hürriyeti derken rüştü vardır. Belirli bir süre sonra ruhumuzun da rüştünü yerine getirmek zorundayız. Onu da reşid etmek zorundayız. Şimdi biz fizik olarak Hakk yolunda bir işlerle meşgul olmadığımızı düşünelim. Beden olarak rüştüne erdik, ama akıl olarak daha çocuğuz. Daha henüz er değiliz. Kendi bireysel idrâkimizi, yaşantımızı, ruhaniyetimizi, kendi bireysel kimliğimizi idrâk edemediğimiz için, daha henüz rüşte ermiş değiliz.

Nisâlar[125] sınıfında oluyoruz. Dıştan er ama içerden nisa oluyoruz.

İşte ehli sünnet ve'l cemaatin kader bahsinde belirttiği kader-i mutlak ve muallak diye belirtilen özellikler bunlar, Cenâb-ı Hakk'ın bizim üzerimizde değişmeyecek olan, mutlak olan kaderi budur. Nerede doğduk, nerede öleceğiz, erkek mi, kız mı dünyaya geleceğiz? Bunu bilemiyoruz. Bunlar mutlak kaderimizin içinde olan şeylerdir.

Bazı bölümleri de hayâtımızın, bizim halifelik dolayısıyla, istiklalimize bıraktığı bölümler yani Cenâb-ı Hakk bize bir mülk vermiştir. Bu mülkün sen şu kısmını dilediğin gibi sür, dilediğin gibi ek, O senin gayretine bağlı bir şey ama ordan sorumlusun diyor.

Cenâb-ı Hakk'ta bize verdiği bu hayât tarlasının şu kadarını ben programladım, bu böyle olacak, bu kadarını sana bıraktım diyor. İşte bu kaderi muallak boşta olandır. Biz bunu dilersek geniş bir üretimle daha çok üretebiliyoruz. Gafleti dilersek oradan hasıl olacak şeyi meydana getiremeyiz. Orası otluk olur. Sonra o otları yakarak temizliyorsun. İşte cehennemini hazırlıyorsundur.

Cenab-ı Hakk öyle bir sistem hazırlamış ki bize, bu işlerin bu kadar iç yönünü bilmeyelim, zâhirdeki hukukunu dahi tatbik ettirsek, gene bizi en az cehennem azabından koruyor. Neden? Çünkü tarlayı sür diye tavsiye ediyordur. Cenâb-ı Hakk insâna bakın iki program uyguluyor. Biri ayan-ı sâbite olarak kendi bünyesinden, yani içinde uyguladığı çekirdek program, bir de Kûr'ân ve hadislerle dışardan verdiği tavsiye program uyguluyor. Bunlar bizim can damarlarımızdır. Bunları bildiğimiz zaman dünya ve

---

[125] Kadınlar.

ahiret saadeti mutlaka bilenlerin olur, tatbik edenlerin olur. Dışarıdan verdiği Kûr'ân, sünnetler, farzlar, hadisler ve onunla kurulmuş tavsiye babında olan ayrı bir programdır. Hep namaz, oruç, hacc, işte bunlar elimizde paket program olarak vardır.

Bir insânın Cenâb-ı Hakk programına ayan-ı sâbitesine %30 Mudil ismini koydu. Mudil esmâsı Hadiye baskın çıkar. Ama bunun yanında Rahmân esmâsını %3 koydu. Cebbar esmâsını %0.5 e düşürdü. Mudile yardımcı olacak Cebbar esmâsının dozu düşünce dolayısıyla mudilin de dozu düştü. Neden? Çünkü Rahmân esmâsı %3, %5 verilen Rahmân esmâsı, Hadi esmâsını güçlendirdi. Esrar burada, rahmetim gadabımı kaplamıştır, örtmüştür diyor. Yani Cenâb-ı Hakk, ne Hadi ismini genel olarak fazla ortaya çıkarır, ne Mudil ismini fazla olarak ortaya çıkarır. Diğer isimlerle birinin fazlalığını diğeriyle tamamlar. Burası işte çok iyi anlamamız gereken yerdir.

Şimdi biz dünyada belirli şekilde, burada tavsiye edildiği gibi, yani zâhir programla bize verilen paket programı tatbik etmeye başladığımızda, eğer Hadi ismi üzerinde gevşek davranırsak, bu programa uygun davranışta bulunmazsak ne oluyor? Muallakta olan, ortaya olan hayat ölçüsü standardı, Mudil'e doğru kaymış oluyor. Ama biz onu Hadi'ye doğru çekmek zorundayız.

Yani biz Hadi'ye de gidecek, Mudil'e de gidecek olan puanları Kûr'ân'dan aldığımız emirleri tatbik etmek üzere Hadi'ye yazdırmış oluyoruz. Eğer bunu tatbik etmezsek, otomatikman Mudil ismi o puanları kazanmış oluyor. İşte bundan sorumlu oluyoruz. Bunlar Cenâb-ı Hakk'ın bize bıraktığı yerlerdir.

Artı Ya da eksi enerjiler bize ayan-ı sâbitemizden geliyor, dışardan da gelenler de vardır. İnsân o kadar

kompleks bir varlık ki, mutlaka hepsi içeriden, hepsi dışarıdan değildir. İç, dış zaten birlikte çalışıyor. İşte bu bazen senin kurgu hayâlinden sana geliyor, dışarıdan geldiğini zannediyorsun. Bazen dışarıdaki varlıklardan (cinni gibi, meleki gibi) geliyor. Yine zaman zaman dışarıdan gökteki cisimlerden geliyor. Mesela ayın insânların beynine tesir ettiği 13 ve 14. günleri gibi dış tesir geliyor. Okyanusları 6-10 metre yukarıya çeken güç insan beynini de, duygularını da yukarıya çekiyor, değişiklik arz ediyor.

Şimdi bu âlemde bir genel hayâl âlemi var. Allah'ın varlığındaki hayâl âlemi, oradan da sana bir şeyler geliyor. Bir de senin kendi varlığında, vücud mülkünde meydana getirdiğin bir hayâl âlemi var. Manyetik olarak senin hayâl âlemin vardır. Oradan da kurgulayıp sen farkında olmadan, şuuraltı hayâlinde kurgulayıp, şuur üstüne çıkan tesirler vardır. İşte bu tesirlerden kurtulmak için Allah'ın kitabına sarılmak zorundayız. İşte bu bizim için en büyük yardımcıdır. Bundan aldığımız programla uygulamış olduğumuz fiiller, Hadi ağırlıklı da olsa iç programımız, işte nefs mücahedesi burada gerekiyor.

İç programımız diyelim bizi Mudil'e doğru çekiyorsa, nefsimize, rahatlığımıza doğru çekiyorsa (bırak biraz sonra yaparsın gibi) Kû'rândan gelen programa, yani dışardan gelen programa tabi olur da uygularsak, o zaman Mudil ismi Hadi ismine dönmüş oluyor.

BİTTİ...

Rabb-ımıza şükrederiz bu kitabımızda böylece neticelenmiş oldu.

Okuma fırsatını bulanların azami derece de faydalanmalarını niyaz ederim Cenâb-ı Hakk hepimizin feyzlerini arttırsın inşeallah.

Allah Hakk söyler Hakk-ı söyler çalışmak bizden muvaffakiyet Haktandır.

Terzi Baba kitapları.

Terzi Baba Baskısı olan kitaplar.

1. Necdet Divanı:
2. Hacc Divanı:
3. İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr defteri:
4. Lübb'ül Lübb Özün Özü, (Osmanlıca'dan çeviri):
5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"
6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri: (Fransızca)
7. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):
8. Tuhfetu'l Uşşâkiyye, (Osmanlıca'dan çeviri):
9. Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:
10. Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:

11. Vâhy ve Cebrâil:
12. Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:
13. (13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:
14. İrfan mektebi, “Hakk yolu”nun seyr defteri ve şerhi
15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)
16. Divân (3)
19. Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.
21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
22. Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:
24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
35. Fâtiha Sûresi:
39. Terzi Baba: (2)
41. İnci tezgâhı:
49. 36-Yâ’sîn, Sûresi:
59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)
60. 6 Pey-(5) Hz. Îsâ Rûhullah: (a.s.)
61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)
67. 067-Mülk Sûresi:
68. 1-namaz sureleri
69. 2-namaz sureleri
88- Nusret Tura-Divanı. Erler demine.

91-Terzi Baba (7) Biismi has “Selâm” (13)

95- Terzi Baba-(8) (19/53)

96- 41-Fussilet Sûresi.

103-terzi Baba yüksek lisans tezi.

118- 52-Tûr suresi. Ve M. Nusret tura.

129-Terzi Baba divanı. “Tüm şiirlerim.”

(H) Yayınları tarafından basılan kitaplarımız:

----

6. İslâm’da Mübarek Geceler, bayramlar ve hakikatleri:

14. İrfan mektebi, “Hakk yolu”nun seyr defteri.

15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem-safiyeti. Safiyyullah. (a.s.)

88- Nusret Tura-Divanı. Erler demine.

Terzi Baba kitapları sıra listesi

KAYNAKÇA

1. KÛR’ÂN VE HADÎS :
2. VEHB : Hakk’ın hibe yoluyla verdiği ilim.

3. KESB : Çalışılarak kazanılan ilim.

4. NAKİL : Muhtelif eserlerden, Mesnevi'i şerif, İnsân-ı Kâmil, Fusûsu'l Hikem ve sohbetlemizden müşahede ile toplanan ilim.

(Gönülden Esintiler)

1. Necdet Divanı:
2. Hacc Divanı:
3. İrfan Mektebi, Hakk Yolu'nun Seyr defteri:
4. Lübb'ül Lübb Özün Özü, (Osmanlıca'dan çeviri):
5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı hakikatler: "İngilizce, İspanyolca"
6. İslâm'da Mübarek Geceler, bayramlar ve Hakikatleri: (Fransızca)
7. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):
8. Tuhfetu'l Uşşâkiyye, (Osmanlıca'dan çeviri):
9. Sûre-i Rahmân ve Rahmâniyyet:
10. Kelime-i Tevhid, değişik yönleriyle:
11. Vâhy ve Cebrâil:
12. Terzi Baba (1) ve Necm Sûresi:

13. (13) On üç ve Hakikat-i İlâhiyye:
14. İrfan mektebi, "Hakk yolu"nun seyr defteri ve şerhi
15. 6 Pey- (1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)
16. Divân (3)
17. Kevkeb. Kayan yıldızlar.
18. Peygamberimizi rû'ya-da görmek.
19. Sûre-i Feth ve fethin hakikat-i.
20. Terzi Baba Umre (2009)
21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)
22. Sûre-i Yûsuf ve dervişlik:
23. Değmez dosyası:
24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)
25. -1-Köle ve incir dosyası:
26. Bir zuhûrât'ın düşündürdükleri:
27. -2-Genç ve elmas dosyası:
28. Kûr'ân'da Tesbîh ve Zikr:
29. Karınca, Neml Sûresi:
30. Meryem Sûresi:
31. Kehf Sûresi:
32. 3-Terzi Baba İstişare dosyası:
33. Terzi Baba Umre dosyası: (2010)

34. -3-Bakara dosyası:
35. Fâtiha Sûresi:
36. Bakara Sûresi:
37. Necm Sûresi:
38. İsrâ Sûresi:
39. Terzi Baba: (2)
40. Âl-i İmrân Sûresi:
41. İnci tezgâhı:
42. 4-Nisâ Sûresi:
43. 5-Mâide Sûresi:
44. 7-A'raf Sûresi:
45. 14-İbrâhîm Sûresi:
46. İngilizce, Salât-Namaz:
47. İspanyolca, Salât-Namaz:
48. Fransızca İrfan mektebi:
49. 36-Yâ'sîn, Sûresi:
50. 76-İnsân, Sûresi:
51. 81-Tekvir, Sûresi:
52. 89-Fecr, Sûresi:
53. Hazmi Tura:
54. 95-Beled-Tîn, Sûresi:
55. 28- Kasas, Sûresi:

56. İrfan-Mek-Şer-Fransızca-Baba:
57. 20-TÂ HÂ Sûresi:
58. Mirat-ül-İrfan-ve-şerhi:
59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)
60. 6 Pey-(5) Hz. Îsâ Rûhullah: (a.s.)
61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)
62. -4-Bir ressam hikâyesi:
63. İnci mercan tezgâhı
64. Ölüm hakkında:
65. Reşehatt'an bölümler:
66. Risâle-i Gavsiyye:
67. 067-Mülk Sûresi:
68. 1-Namaz Sûrereleri:
69. 2-Namaz Sûrereleri:
70. Yahova Şahitleri:
71. Mü-Geceler-Fran-les-nuits:
72. Îman bahsi:
73. Celâl cemâl Celâl:
74. 2012 Umre dosyası:
75. Gülşen-i Râz şerhi:
76. -5-Doğdular, yaşadılar hikâyesi:
77. Aşk ve muhabbet yolu:

78. A'yân-ı sâbite. Kazâ ve kader:

79- Terzi Baba-(4) İstişare dosyası.

80- Terzi Baba-(5) İstişare dosyası.

81- Hayal vâdîsi'nin çıkmaz sokakları:

82- Mektuplarda yolculuk-M.Nusret-Tura.

83- 2013 Umre dosyası.

84- Nusret Tura-Vecizeler ve ata sözleri.

85- Nusret Tura-Tasavvufta aşk ve gönül.

86- Terzi Baba-(6) İstişare dosyası.

87- Terzi Baba-İlâhiler derleme.

88- Nusret Tura-Divanı. Erler demine.

89- 6-Her şey merkezinde hikâyesi.

90- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (1-kitap-1) şerhi.

91- Terzi Baba (7) Biismi has "Selâm" (13)

92- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (2) şerhi.

93- 7. İngilizce. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs'i):

94- Mescid-i Dırarr-Kubbet-ul Kara.

95- Terzi Baba-(8) (19/53)

96- 41-Fussilet Sûresi.

97- 2015 Umre dosyası.

98- Solan bahçenin kuruyan gülleri.

99- Terzi Baba-(9) İstişare dosyası.

100-14-İrfan mektebi ve şerhi-İspanyolca.

101- Bosna Hersek dosyası.

102-The SCHOOL OF WISDOM (irfan mektebi)

103-Terzi Baba yüksek lisans tezi.

104-Hacc Umre ve hakikatleri.

105-Cemo ve Farko.

106-(2016) Umre dosyası.

107-Vahy ve Cebrâîl- (Fransızca)

108-3-Ru'ya-Mana-Alemi-Terzi Baba ile ilgili zuhuratlar.

109-terzi Baba tasavvufi izahlar.

110-19-53-Şeker risalesi.

111-Lübb-ül lübb-Özün özü ve şerhi.

112-Bir kardeşin soruları ve cevapları

113- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (1-kitap-2) şerhi.

114- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (1-kitap-3) şerhi.

115- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (1-kitap-4) şerhi.

116- 2017-Kudüs seyahati dosyası.

117- İnsân-ı Kâmil A.K.C. Cild (1-kitap-5) şerhi.

118- 52-Tûr suresi. Ve M. Nusret tura.

119-Fu-Hi-01-Adem Fassı.

120-Fu-Hi-02-Şit Fassı.

121-Fu-Hi-03-Nuh-fassı.

122-Fu-Hi-04-İdris-05-İbrahim-fassı

123-Gülşen-i Raz-2-Terzi Baba şerhinin tamamı.

124-İbretlik bir değmez dosyası daha Satih ince.

125-2018 Umre dosyası

126-14-1-Ben'deki Terzi Babam. Murat Cağaloğlu.

127-15-2-Ben'deki Terzi Babam. Murat Cağaloğlu.

128-İbretlik bir hikâye daha. Kaf dağı ve Zümrüd-ü Anka.

129-Terzi Baba divanı. "Tüm şiirlerim."

130-İbretlik bir hikâye daha. Kilise çanları.

131-Kur'ân-ı-Kerîmde yolculuk-53-Ayetleri ve Terzi Baba-

132-Kaner Yiğido-İbretlik bir hikâye daha-

133-1-İzmir İrfan sohbetleri.

134-2-Sohbet arası sohbetler.

135-3-Sohbet arası sohbetler.

136-4-Sohbet arası sohbetler.

137-5-Sohbet arası sohbetler.

138-6-Sohbet arası sohbetler.

139-7-Sohbet arası sohbetler.

140-8-Sohbet arası sohbetler.

141-9-Sohbet arası sohbetler.

142-10-Sohbet arası sohbetler.

143-11-Sohbet arası sohbetler.

144-12-Sohbet arası sohbetler.

145-13-Sohbet arası sohbetler.

146-14-Sohbet arası sohbetler.

147-15-Sohbet arası sohbetler.

148-16-Sohbet arası sohbetler.

149-17-Sohbet arası sohbetler.

150-18-Sohbet arası sohbetler.

151-19-Sohbet arası sohbetler.

152-20-Sohbet arası sohbetler.

153-21-Sohbet arası sohbetler.

154-22-Sohbet arası sohbetler.

155-23-Sohbet arası sohbetler.

156-24-Sohbet arası sohbetler.

157-25-Sohbet arası sohbetler.

158-26-Sohbet arası sohbetler.

159-27-Sohbet arası sohbetler.

160-28-Sohbet arası sohbetler.

161-29-Sohbet arası sohbetler.

162-30-Sohbet arası sohbetler.

163-1-7-Esmâ'ül Hüsnâ-M.Nusret Tura.

164-2-8-Esmâ'ül Hüsnâ-M.Nusret Tura.

165-9- Ku-Ker-Yol-Kıyamet Sûresi.

166- İnsan-ı Kamil-A-K-C-Cilt-1-Kitap-6-şerhi-

167- İnsan-ı Kamil-A-K-C-Cilt-1-Kitap-7-şerhi-

168- 31- Sohbet arası sohbetlerden seçmeler.

Altı peygamber serisi:

1-15. 6 Pey-(1) Hz. Âdem Safiyyullah (a.s.)

2-21. 6 Pey-(2) Hz. Nûh Neciyyullah: (a.s.)

3-24. 6 Pey-(3) Hz. İbrâhîm Halîlûllah: (a.s.)

4-59. 6 Pey-(4) Hz. Mûsâ Kelîlmullah: (a.s.)

5-60. 6 Pey-(5) Hz. Îsâ Rûhullah: (a.s.)

6-61. 6 Pey-(6) Hz. Muhammed: (s.a.v.)

Terzi Baba kitapları serisi:

1-12- Terzi Baba-(1)

2-39- Terzi Baba-(2)

3-32- Terzi Baba-(3) İstişare dosyası.

4-79- Terzi Baba-(4) İstişare dosyası.

5-80- Terzi Baba-(5) İstişare dosyası.

6-86- Terzi Baba-(6) İstişare dosyası.

7-91- Terzi Baba (7) Biismi has “Selâm” (13)

8-95-Terzi Baba-(8) (19/53)

9-99- Terzi Baba-(9) İstişare dosyası.

10-103-Terzi baba yüksek lisans tezi.

11-108-Tezi Baba ile ilgili zuhuratlar.

12-109-terzi Baba tasavvufi izahlar.

13-110-19-53-Şeker risalesi.

14-126-1-Ben'deki Terzi Babam. Murat Cağaloğlu.

15-127-2-Ben'deki Terzi Babam. Murat Cağaloğlu.

16-87- Terzi Baba-İlâhiler derleme.

17-126-14-1-Ben'deki Terzi Babam. Murat Cağaloğlu.

18-127-15-2-Ben'deki Terzi Babam. Murat Cağaloğlu.

19-129-Terzi Baba divanı. "Tüm şiirlerim."

20-131-Kur'ân-ı-Kerîmde yolculuk-53-Ayetleri ve Terzi Baba-

21-165-9- Ku-Ker-Yol-Kıyamet Sûresi.

Bir hikâye birçok yorum serisi.

1-25 -Köle ve incir dosyası:

2-27 -Genç ve elmas dosyası:

3-34 -Bakara dosyası:

4-61-Bir ressam hikâyesi:

5-76-Doğdular, yaşadılar hikâyesi:

6-89-Her şey merkezinde hikâyesi.

Dîvanlar serisi:

1-1-Necdet Divanı:

2-2-Hacc Divanı:

3-16-Divân (3)

4-87-Terzi Baba-İlâhiler derleme.

5-88-Nusret Tura-Divanı.

6-129-Terzi Baba divanı, tüm şiirlerim.

İbretlik dosyalar serisi.

1-17-kevkeb-kayan yıldızlar.

2-23-İbretlik değmez dosyası.

3-73-Celâl Cemâl Celâl "hayalî Kamer'in hayal vâdîsi"

4-81-Hayal vadisinin çıkmaz sokakları.

5-93-Mescid-i dırar/Kubbet-ul kara.

6-98-Solan bahçenin/kuruyan gülleri.

7-105-Cemo ve Farko.

8-112-Bir kardeşin soruları ve cevapları.

9-124-İbretlik bir değmez dosyası daha. Satih ince.

10-128- İbretlik bir hikâye daha. Kaf dağı ve Zümrüd-ü Anka.

11-130-İbretlik bir hikâye daha. Kilise çanları.

12-132-Kaner Yiğido-İbretlik bir hikâye daha-

Umre dosyaları serisi

1-2. Hacc Divanı:

2-20. Terzi Baba Umre (2009)

3-33. Terzi Baba Umre dosyası: (2010)

4-74. 2012 Umre dosyası:

5-83- 2013 Umre dosyası.

6-97- 2015 Umre dosyası.

7-106-(2016) Umre dosyası.

8-104-Hacc Umre ve hakikatleri.

9-125-2018 Umre dosyası

Diğer dillere çevrilen Terzi Baba kitapları serisi

1-5. Salât- Namaz ve Ezan-ı muhammedi'de Bazı

hakikatler: “İngilizce, İspanyolca”

2- 6. İslâm’da Mübarek Geceler, bayramlar ve

Hakikatleri: (Fransızca)

3-46. İngilizce, Salât-Namaz:

4-47. İspanyolca, Salât-Namaz:

5-48. Fransızca İrfan mektebi:

6-71. Mü-Geceler-Fran-les-nuits:

7-93- 7. İngilizce. İslâm, İmân, İhsân, İkân, (Cibril Hadîs’i):

8-100-14-İrfan mektebi ve şerhi-İspanyolca.

9-107-Vahy ve Cebrâîl- (Fransızca)

Mektuplar ve zuhuratlar serisi:

Terzi Baba İnternet dosyaları:

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.

1-2- 3- 4- 5- 6- 7- 8- 9- 10-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.

11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar .

21-22-23-24-25-26-27-28-29-30-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.

31-32-33-34-35-36-37-38-39-40-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.

41-42-43-44-45-46-47-48-49-50-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.

51-52-53-54-55-56-57-58-59-60-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.

61-62-63-64-65-66-67-68-69-70-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.

71-72-73-74-75-76-77-78-79-80-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.

81-82-83-84-85-86-87-88-89-90-

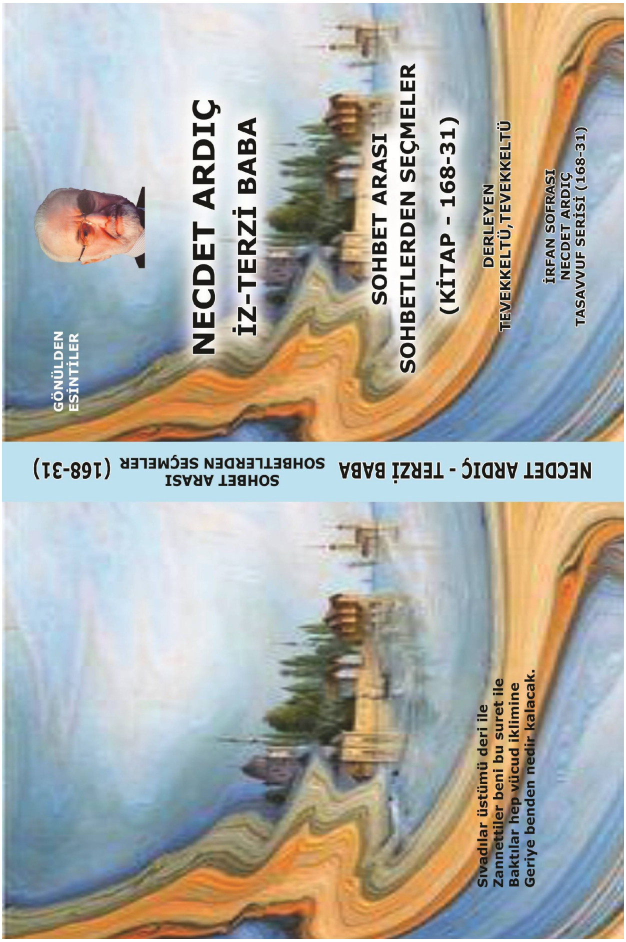
Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.

91-92-93-94-95-96-97-98-99-100-

Terzi-Baba-Mektuplar ve zuhuratlar.

101-102-103-104-105-

Kitaplar devam ediyor şu an Yekün= (168+105=273)

GÖNÜLDEN
ESİNTİLER
NECDET ARDIÇ
İZ-TERZİ BABA
SOHBET ARASI
SOHBETLERDEN SEÇMELER
(KİTAP - 168-31)
DERLEYEN
TEVEKKELTÜ,TEVEKKELTÜ
İRFAN SOFRASI
NECDET ARDIÇ
TASAVVUF SERİSİ (168-31)
NECDET ARDIÇ - TERZİ BABA
SOHBET ARASI
SOHBETLERDEN SEÇMELER (168-31)
Sıvadılar üstümü deri ile
Zannettiler beni bu suret ile
Baktılar hep vücud iklimine
Geriye benden nedir kalacak.